

בסייעתא דשמיא

דברי יעקב

מסכת סוכה

יעקב עדס

באאמו"ר מרן הגאון

מוהר"ר יהודה עדס שליט"א

דף ז' עמ' א' בענין מחיצת סוכה משתי בלא ערב אי מהני יביא שיטות הפוסקים בדין זה והערות וביאורים בדבריהם

דף ט"ז ודף י"ז דיני אויר בדפנות ובסכך באופנים הכשרים והפסולים בזה ובמחלוקת הפוסקים אם אמרינן תרי הלכתות דגוד אסיק ודופן עקומה יחד ומו"מ בביאור שיטת הר"ן בזה ובדברי הגמ' בסוכה ט"ז ע"ב ועירובין ט' ע"א

ענין א.

סימן א. מכללי דיני אויר בדפנות ובסכך ודיני סכך פסול המבוארים במשניות וגמ' בסוכה דף ט"ז וי"ז ובביאור הגמ' בדף ו' ע"ב בהללמ"ס דמחיצות

סימן ב. בדברי הגמ' סוכה ט"ז ע"ב בענין תרי לבוד ובדברי הגמ' בעירובין ט' ע"א בענין לבוד משתי רוחות ובענין לבוד וחבוט בהדי הדדי

סימן ג. בפלוגתת הראשונים אם אמרינן בסוכה גוד אסיק בדופן ודופן עקומה בסכך בהדי הדדי דדעת הר"ן דלא אמרינן ודעת הטור דאמרינן ובדברי הר"ן בענין דופן עקומה ולבוד בהדי הדדי ובדברי שו"ת רעק"א בשיטת הר"ן

סימן ד. בשיטת הרעק"א בדעת הר"ן דאיכא כללא דלא אמרינן תרי הלכתות בהדדי בסוכה וכן גם בקורה במה שיש לדון בזה בגמ' בסוכה ט"ז ע"ב ועירובין ט' ע"א

ענין ב. בענין מחלוקת הטור והר"ן אם אמרינן תרי ההלכתות דגוד אסיק ודופן עקומה בסוכה ביחד ובדברי הפוסקים בזה ובענין עוד כמה אופנים של תרי הלכתות בסוכה

סימן א. במחלוקת הטור והר"ן הנ"ל בדופן עקומה וגוד אסיק ביחד

סימן ב. בדין דופן עקומה ולבוד ביחד בכמה אופנים של לבוד

סימן ג. בדין סכך פסול פחות מד' טפחים בצירוף לקולא באויר מדין לבוד בגובה או ברוחב ומדין גוד אסיק

סימן ד. בדין גוד אסיק בגובה ולבוד ברוחב אם אמרינן להו ביחד

סימן ה. בדין תרי לבוד ביחד חד בגובה וחד ברוחב

סימן ו. דינים העולים מהמבואר בסימנים הקודמים

דף ל"א עמ' ב' בעניני פסול דאתרוג הירוק ככרתי ובפסול דאתרוג פחות מכביצה בבירור עיקר פסולים אלו ובפרטי דיניהם

סימן א. (א) במחלוקת הפוסקים בפסולא דאתרוג הירוק ככרתי אם הוא רק משום דלאו גמר פירי או דמלבד זה יש בו עוד פסול משום דאינו הדר בבירור השיטות בזה ובביאור שורש פלוגתייהו ובנפק"מ לדינא בזה (ב) ובענין אתרוג המנומר במראה דירקות ככרתי (ג) ובענין הצהבת אתרוגים על ידי תפוחים לאיזה דין מהני

סימן ב. בנידון הפוסקים בענין אתרוג פחות מכביצה אם פסולו רק משום דלאו גמר פרי הוא או גם משום הדר ובנפק"מ לדינא בזה ובענין אם הנידון בזה והנידון בפוסקים בפסול ירוק ככרתי אם פסול גם משום הדר תלויים זה בזה או דאינם תלויים זה בזה

**בענין מחיצת סוכה משתי בלא ערב אי מהני יביא שיטות הפוסקים בדין זה
והערות וביאורים בדבריהם**

דופן של קנה קנה סמוך לג' בסוכה דאי מהני למה
לי פס ארבעה ומשהו סגי בשני פסין של חצי טפח
ומשהו ויעמיד אחד בפחות מג' טפחים לדופן ואת
השני בפחות מג"ט לראשון ומדלא אמרו כן משמע
דלא מהני

ד. וכבר כתבו ראייה זו דלא מהני מהגמ' בדף ט"ז
התוספות שם בדף ט"ז והקשו התוספות להא
דבגמ' בדף ז' ע"א מבואר דכן מהני וכנ"ל ועיי"ש
בתוספות מש"כ לתרץ בזה ונחלקו האחרונים
בכוונת תירוצם דתוספות ועל פי זה עולים כמה
שיטות לדינא בענין פרטי הדינים בדין דופן של
שתי בלא ערב למחיצת סוכה אימתי מהני ואימתי
לא מהני

**ענף ב. דברי התוס' בפ"ק דסוכה בענין
מחיצת שתי בלא ערב בסוכה וביאור
המהרש"א ומהר"ם בכוונת התוספות
והעולה על פי זה לדינא**

א. בתוספות סוכה ט"ז ע"ב [ד"ה בפחות] על דברי
הגמ' שם דאמר רב אמי דפס ארבעה ומשהו
מתיר בסוכה דמוקי לה בפחות מג"ט לדופן והוה
לבוד כתבו התוספות וז"ל ותימה למה לי פס
ארבעה יעשה פס שני טפחים ויעמידנו סמוך לדופן
וירחיק שלשה טפחים פחות משהו ויעמיד פס אחד
של שני טפחים ומשהו וכו' דאפילו עשה כל דפנות
הסוכה קנה קנה בפחות מג' כשרה כדתניא לעיל (ז'
ע"א) דופן סוכה כדופן שבת ובלבד שלא יהא בין
קנה לחברו ג' טפחים ואין שייך לחלק כלל בין
סוכה של ג' דפנות לסוכה של ארבעה ועוד קשיא
טפי דבשני פסין שיש בכל אחד חצי טפח ומשהו
סגי דמוקי חד בפחות מג' סמוך לדופן ואידך מוקי
בפחות מג' סמוך לראשון וי"ל משום דאמרינן בסוף
פ"ק דעירובין (דף ט"ז ע"ב) דכל מחיצה שאינה של
שתי וערב אינה מחיצה ואם היו שני פסין שאין בכל
אחד ארבעה הוה ליה מחיצה של שתי עכ"ל
התוספות

ענף א. יביא דין מחיצה דשתי בלא ערב
לענין מחיצה להתיר טלטול בשבת אימתי
מהני ואימתי לא ויביא לענין מחיצה דשתי
בלא ערב לסוכה יסודי הנידון על פי הגמ'
בסוכה ז' ע"א וט"ז ע"ב

א. בדין מחיצה של שתי בלא ערב דהיינו קנים
עומדים ואין בין אחד לחברו ג' טפחים לענין
מחיצה להתיר טלטול בשבת יעוין בזה מתניתין
עירובין ט"ז ע"ב ובגמ' שם ט"ז ע"ב וי"ז ע"א
פלוגתא דתנאי בזה ואיכא התם ארבעה שיטות
דתנאי בענין רבי יוסי בר יהודה ורבי יהודה ורבנן
דרבי יהודה ורבנן דרבי יוסי בר יהודה עיי"ש ולענין
הלכה קיי"ל בשו"ע או"ח סי' ש"ס סעיף א' וסי'
שס"ב סעיף ה' דלהתיר עד בית סאתיים מהני
מחיצה כזו בין ליחיד ובין לרבים בין בישוב ובין
במדבר ולהתיר יותר מבית סאתיים במחיצה כזו לא
התירו אלא במדבר והם רבים דהיינו שלשה אנשים
או יותר אבל ליחיד במדבר ולרבים או יחיד בישוב
לא התירו יותר מבית סאתיים [ואף לרבים במדבר
לא התירו אלא כדי צרכן ומעט יותר אבל אם נשאר
יותר מבית סאתיים פנוי שאין צריכין לו לתשמיש
אסור]

ב. ולענין מחיצות סוכה במחיצות של שתי בלא
ערב או ערב בלא שתי הנה בגמ' סוכה ז' ע"א
תניא דופן סוכה כדופן שבת ובלבד שלא יהא בין
קנה לחברו שלשה טפחים וכו' ע"כ ופירש"י דהא
דקאמר ובלבד שלא יהא בין קנה לחברו שלשה
טפחים היינו לענין מחיצה של שתי בלא ערב כהאי
דעירובין ט"ז ע"ב דמהני נמי לענין סוכה והוא הדין
לערב בלא שתי כחבלים דעירובין שם דמהני לענין
סוכה עכת"ד רש"י

ג. ובגמ' סוכה ט"ז ע"ב אמר רב אמי פס ארבעה
ומשהו מתיר בסוכה דמוקי לה בפחות מג"ט
לדופן והוה לבוד ע"כ והנה מזה משמע דאין מועיל

ד. וגם במהר"ם כתב בכוונת התוספות בדרך המהרש"א דדין סוכה תלוי בפלוגתא דרבי יהודה ורבי יוסי בר יהודה והגמ' בדף ז' ע"א כרבי יהודה דקיימא לן כוותיה ורב אמי נקט אופן המועיל אף לרבי יוסי בר יהודה [אלא שהמהרש"א כתב כן בפשיטות בכוונת התוספות והמהר"ם הקשה על תוספות וכתב דיש ליישב בדוחק כן]

ה. מיהו יתכן דחלוקים קצת לדינא המהרש"א והמהר"ם דהנה יעוין לשון המהר"ם שכתב וז"ל וכדי שתהא המחיצה עשויה כתיקונה לכולי עלמא לכך אמר ר' אמי פס ד' כדי שלא תהא נראית כמחיצה של שתי אבל מן הדין היתה כשרה אפילו בשני פסין שאין בכל אחד ד' עכ"ל ויתכן דיש ללמוד מלשון זה דכוונת המהר"ם דרב אמי בדף ט"ז ע"ב ס"ל דאף לדקיימא לן כדרכי יהודה מכל מקום לכתחילה עדיף לעשות פס ד' שבזה מהני לכולי עלמא ואילו בדברי המהרש"א בפשוטו אין זה הכוונה ורק שרב אמי נקט אופן שבו הדין שאומר יהא דין מוסכם ולא שלענין מעשה כיוון רב אמי שעדיף כן שכתב המהרש"א וז"ל סתם ר' אמי דבריו לכ"ע אף אליבא דרבי יוסי בר יהודה אע"ג דלית הלכתא כוותיה אלא כרבי יהודה וכסתמא דברייתא דמתיר בשתי לחוד גבי סוכה עכ"ל

ו. והעולה לדינא לדעת התוספות על פי ביאור המהרש"א והמהר"ם בתוספות דקיימא לן דמחיצה של שתי בלא ערב מהני לסוכה וכמבואר בברייתא בדף ז' ע"א והא דבגמ' בדף ט"ז ע"ב משמע לא כן הוא אליבא דרבי יוסי בר יהודה שפסקו בגמ' דלא כוותיה [מיהו אולי במהר"ם משמע דלכתחילה יש לחוש לדעת רבי יוסי בר יהודה אף דלא קיי"ל כוותיה אבל במהרש"א לא משמע כן ועיין בזה לעיל בסעיף ה']

ענף ג. שיטת המג"א בכוונת התוספות הנ"ל ולענין דינא בענין זה לדעת המג"א

א. במג"א רס"י תר"ל הביא דברי התוספות הנ"ל וביאור המהרש"א בכוונת התוספות ועיי"ש במג"א מש"כ להשיג על דברי המהרש"א וכתב המג"א לפרש כוונת התוספות במסקנתם דכוונתם דבסוכה של ד' דפנות מהני מחיצה של שתי בלא

ב. והקשו האחרונים על דברי התוספות דאם כן אמאי בגמ' בדף ז' ע"א אמרו דכן מהני מחיצה של קנה קנה בפחות מג' והרי הביאו התוספות דאמרינן בסוף פ"ק דעירובין דמחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה וכדפירשו התוספות דמה"ט אין מועיל זה בגמ' בדף ט"ז ע"ב

ג. ובמהרש"א פירש כוונת התוספות (א) דהנה שם בסוף פ"ק דעירובין לענין מחיצת שבת להתיר טלטול איכא כמה שיטות תנאי ודעת רבי יוסי בר יהודה שם דלעולם לא התירו על ידי מחיצת שתי בלא ערב יותר מבית סאתיים [אלא שאם הם שני אנשים בדרך נותנים לכל אחד ב' סאתיים והוי יחד בית ד' סאין וכן הלאה אבל תמיד לפי חשבון] ורבי יהודה ס"ל דדוקא לאחד או שניים בדרך נותנים כל בית סאתיים אבל לשלשה או יותר בדרך נותנים צרכן ורבנן ס"ל דבין לבין ליחיד ובין לרבים תמיד נותנים בדרך כל צרכן ולדינא פסקו שם בגמ' [ובשו"ע סי' ש"ס] כרבי יהודה (ב) וכתב המהרש"א דמש"כ התוספות כאן דאיתא בסוף פ"ק דעירובין דכל מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה כוונתם שכן דעת רבי יוסי בר יהודה [ובאמת הלשון שהביאו בתוספות כאן מסוף פ"ק דעירובין הוא לשונו דרבי יוסי בר יהודה במתניתין שם עיי"ש] וס"ל לתוספות דלרבי יהודה דקיימא לן כוותיה שלענין שבת לשלשה מתירים במחיצה של שתי אפילו יותר מבית סאתיים אם כן לענין סוכה מהני נמי מחיצה של שתי בלא ערב ולרבי יוסי בר יהודה דלענין שבת בשום גווני אין מתירים במחיצה של שתי בלא ערב יותר מבית סאתיים לענין סוכה לא מהני מחיצה של שתי בלא ערב (ג) והגמ' בדף ז' ע"א דמבואר שם דמהני לסוכה אלא כרבי יהודה דקיימא לן כוותיה [כמפורש בגמ' עירובין ט"ז ע"ב וי"ז ע"א דקיי"ל כוותיה] ורב אמי בדף ט"ז ע"ב דנקט פס ד' דמשמע מזה דלא מהני בשתי לבד וכנ"ל נקט רב אסי פס ד' משום דרצה לומר אופן דמהני לכולי עלמא אף לרבי יוסי בר יהודה עכ"ד המהרש"א [ומה שזכר שם במהרש"א מענין מחיצת ערב בלא שתי דבריו אלו אזלי על דברי התוספות לעיל מזה בדף ט"ז ע"ב ד"ה מהו דתימא עיי"ש ועיין במחצית השקל ברס"י תר"ל שהביא דברי המהרש"א ופירשם עיי"ש]

מחיצה של שתי בלא ערב עכת"ד ועיי"ש בחזו"א שכתב בהא דלד' טפחים פסול שתי בלא ערב דהוא פסול דאורייתא

ג. והעולה לדינא מדברי התוספות על פי ביאור החזו"א בכוונתם דמחיצה של שתי בלא ערב בדפנות הסוכה בעיקר שיעור הדופן דז' טפחים לא מהני [ואפילו בסוכה של ד' דפנות] ובהמשך הדופן לענין להיות עומד מרובה מהני [אפילו בסוכה של ג' דפנות]

ד. ועיי"ש בחזו"א בס"ק י"ב וי"ג וי"ד [ועיין גם בס"י ע"ז ס"ק ג'] עוד כמה פרטי חילוקי דינים דאיכא גווני דאף באיכא שיעור ז' טפחים דופן גמורה לא יועיל להמשך במחיצה דשתי בלא ערב ואיכא גווני דאף בליכא דופן ז' טפחים יועיל מחיצה של שתי בלא ערב עיי"ש ואכמ"ל

ענף ה. הערות וביאורים בדברי האחרונים הנ"ל בענפים הקודמים בדין זה ובשיטת המשנ"ב בדין זה

א. עיין לעיל מש"כ ג' שיטות בכוונת התוספות לדינא בענין זה שיטת המהרש"א ומהר"ם [ואפשר שיש קצת חילוק ביניהם וכנ"ל בענף ב' סעיף ה' עיי"ש] ושיטת המג"א ושיטת החזו"א ויש להעיר בזה דהמהרש"א ומהר"ם הנ"ל כתבו דבריהם רק בכוונת תוספות ולא מפורש בדבריהם אי ס"ל הכי הלכה למעשה או דשמא איכא דפליגי על התוספות בזה ב. ובמג"א הנ"ל כתב שם דבריו הנ"ל לענין הלכה למעשה עיי"ש וכן כתב בדעתו דהמג"א לדינא במשנ"ב סי' תר"ל ס"ק כ"ב עיי"ש והחזו"א הנ"ל גם כן כתב דבריו לענין דינא עיי"ש

ב. עיין היטב במשנ"ב סי' תר"ל ס"ק ז' וס"ק כ"ב וס"ק נ"א ושער הציון אות מ"ט והעולה מדבריו דבסוכה של ד' דפנות פוסק בפשיטות להקל דמהני בזה מחיצה של שתי בלא ערב ובסוכה של ג' דפנות פוסק כחומרת המג"א דלא מהני בזה מחיצה של שתי בלא ערב ומכל מקום לא לגמרי בתורת ודאי נוקט כחומרת המג"א ולכן היקל בנידון שבשער הציון אות מ"ט שיש שם בלאו הכי טעם גדול להקל

ערב ובסוכה של ג' דפנות אין מועיל מחיצה של שתי בלא ערב עכ"ד [עיי"ש במג"א מה שהביא מדברי הרא"ש והוא ברא"ש בפ"ב סי' ג']

ב. ומה שכתב המג"א לחלק בין סוכה של ג' דפנות לשל ד' דפנות פשוט דכוונתו דבשל ד' דפנות אף בשלש הראשונות מהני לבוד דלא שייך לפרש כלל דכוונתו לדופן הד' שהרי אין צריך לה כלל ופשוט וכן מפורש בפמ"ג בא"א רס"י תר"ל וכתב שם הפמ"ג דכוונת המג"א דבשל ד' דפנות אפילו אם היו כל הד' דפנות עשויים שתי בלא ערב מהני עכ"ד

ג. והנה כבר התוספות הזכירו חילוק זה ליישב הסתירה מדף ז' לדף ט"ז ודחו התוספות דרך זו לגמרי שכתבו בקושייתם וז"ל ואין שייך לחלק כלל בין סוכה של ג' דפנות לסוכה של ד' דפנות עכ"ל וזה לכאורה בפירוש דלא כמג"א וכתב המג"א ליישב זה לדבריו דמש"כ תוספות דאין סברא לחלק היינו בקושייתם דסברו דמחיצה של שתי בלא ערב היינו מחיצה גמורה אבל אחר שהביאו מסוף פ"ק דעירובין דמחיצה דשתי בלא ערב היא מחיצה גרועה ואין מועילה ליותר מבית סאתיים [ואפילו לרבי יהודה בכמה גווני אין מועיל ביותר מבית סאתים] אם כן דחזינן דהיא גרועה שפיר ניחא לתוספות חילוקם קמא דמהני מחיצה כזו דוקא באיכא ד' דפנות ולא באיכא ג' דפנות עכ"ד

ד. והעולה לדינא מדברי התוספות על פי ביאור המג"א בכוונתם דבסוכה של ג' דפנות לא מהני מחיצה של שתי בלא ערב ובסוכה של ד' דפנות מהני מחיצה של שתי בלא ערב

ענף ד. שיטת החזו"א בכוונת התוספות הנ"ל ולענין דינא לדעת החזו"א בענין זה

א. ובחזו"א או"ח סי' ע"ה ס"ק י"ב כתב להקשות על ביאור המהרש"א ומהר"ם ועל ביאור המג"א עיי"ש דבריו

ב. וכתב החזו"א לפרש בכוונת התוספות דבעיקר שיעורא דסוכה פסול מחיצת שתי בלא ערב אבל לאחר שיש בדופן שיעור ז' טפחים לענין להמשך הדופן להיות עומד מרובה על הפרוץ על זה מהני

הד' דפנות של שתי בלא ערב (ב) ובשל ג' דפנות דלא מהני למג"א לכאורה היינו אף אחרי שיעור ז' טפחים לענין להמשיך הדופן שיהיה עומד מרובה [ודלא כחזו"א דלקמן בסעיף ד' דמיקל בזה] (ג) וכתב הפמ"ג דהא דבשל ג' דפנות לא מהני הוא מדרבנן [ענף ג' וענף ה' סעיפים א' ג' ד']

ג. המשנ"ב בסוכה של ד' דפנות פסק דמהני מחיצה של שתי בלא ערב ובסוכה של ג' דפנות פסק את חומרת המג"א דלא מהני בזה מחיצה של שתי בלא ערב [ומכל מקום באופן מסוים דאיכא בו בלאו הכי טעם גדול להקל צירף לסניף את דעת החולקים על המג"א דס"ל דאף בשל ג' דפנות מהני מחיצה של שתי בלא ערב] וכתב בפשיטות כהפמ"ג דהא דלא מהני בשל ג' דפנות הוא מדרבנן [ענף ה' סעיפים ב' וג']

ד. (א) לדעת החזו"א בעיקר שיעור ז' טפחים דהדופן לא מהני מחיצה של שתי בלא ערב [ואפילו בסוכה של ד' דפנות] ובהמשך הדופן להשלים לעומד מרובה מהני מחיצה של שתי בלא ערב [ואפילו בסוכה של ג' דפנות] (ב) והא דלא מהני לחזו"א בעיקר שיעור הדופן כתב החזו"א דהוא דין דאורייתא (ג) ועיי"ש בחזו"א או"ח סי' ע"ה ס"ק י"ב י"ג וי"ד [ועיינן גם סי' ע"ז ס"ק ג'] כמה פרטי חילוקי דינים בזה לדעתו לחומרא ולקולא דהיינו דאף באיכא ז' טפחים איכא גווי דלא מהני ואף בליכא ז' טפחים איכא גווי דמהני עיי"ש [ענף ד' וענף ה' סעיף א']

ה. ושור"ר בזה עוד באליה רבה בסי' תר"ל ס"ק ט"ו ובמאמר מרדכי שם בס"ק ו' ובכף החיים שם בס"ק י"ח ול"ט וע"א ולא עיינתי כראוי בדבריהם עתה

ג. ולדעת המג"א שמחלק בזה בין סוכה של ג' דפנות לסוכה של ד' דפנות כתב הפמ"ג בא"א רסי' תר"ל דהא דלא מהני בשל ג' דפנות הוא מדרבנן עכ"ד וכן כתב בפשיטות לדעת המג"א המשנ"ב בס"ק כ"ב וציינן בשעה"צ מקורו מהפמ"ג [ועיינן עוד בפמ"ג בסי' שס"ג במשב"ז ס"ק א' בקטע א' קרוב לסופו]

ד. הנה החזו"א כתב להחמיר טפי מהמג"א לענין סוכה של ד' דפנות דאף בזה לא מהני לבוד לעיקר השיעור וכנ"ל אבל לכאורה איכא גם גוונא דהמג"א מחמיר טפי והוא בסוכה של ג' דפנות שלחזו"א בהמשך הדופן אחרי ז' טפחים מהני מחיצה של שתי ואילו למג"א לכאורה לא מהני דלא נזכר חילוק בזה במג"א

ענף ו. מסקנת הדברים לדינא בדין מחיצת שתי בלא ערב לסוכה על פי האמור לעיל בענפים הקודמים

א. (א) לדעת המהרש"א והמהר"ם בכוונת התוספות מהני בסוכה מחיצה של שתי בלא ערב [והמהרש"א כתב כן בפשיטות בכוונת התוספות והמהר"ם כתב זה בתורת יש ליישב בדוחק כוונת התוספות] (ב) ואין מפורש במהרש"א ומהר"ם אם דעתם כן לדינא או שרק בדעת התוספות כתבו כן (ג) ובמהר"ם אפשר דמשמע דדעתו דכוונת הגמ' בדף ט"ז דלכתחילה עדיף שלא לעשות כן אבל במהרש"א בפשוטו לא משמע הכי [ענף ב' וענף ה' סעיף א']

ב. (א) לדעת המג"א בסוכה של ג' דפנות אין מועיל מחיצה של שתי בלא ערב ובסוכה של ד' דפנות כן מהני [ובשל ד' דפנות דמהני מהני אף בהיו כל

בדיני אויר בדפנות ובסכך באופנים הכשרים והפסולים בזה ובמחלוקת הפוסקים אם אמרינן תרי הלכתות דגוד אסיק ודופן עקומה יחד ומו"מ בביאור שיטת הר"ן בזה ובדברי הגמ' בסוכה מ"ז ע"ב ועירובין מ' ע"א

ענין א.

סימן א. מכללי דיני אויר בדפנות ובסכך ודיני סכך פסול המבוארים במשניות וגמ' בסוכה דף ט"ז וי"ז ובביאור הגמ' בדף ו' ע"ב בהללמ"ס דמחיצות

סימן ב. בדברי הגמ' סוכה ט"ז ע"ב בענין תרי לבוד ובדברי הגמ' בעירובין ט' ע"א בענין לבוד משתי רוחות ובענין לבוד וחוט בהדי הדדי

סימן ג. בפלוגתת הראשונים אם אמרינן בסוכה גוד אסיק בדופן ודופן עקומה בסכך בהדי הדדי דדעת הר"ן דלא אמרינן ודעת הטור דאמרינן ובדברי הר"ן בענין דופן עקומה ולבוד בהדי הדדי ובדברי שו"ת רעק"א בשיטת הר"ן

סימן ד. בשיטת הרעק"א בדעת הר"ן דאיכא כללא דלא אמרינן תרי הלכתות בהדדי בסוכה וכן גם בקורה במה שיש לדון בזה בגמ' בסוכה ט"ז ע"ב ועירובין ט' ע"א

ענין ב. בענין מחלוקת הטור והר"ן אם אמרינן תרי ההלכתות דגוד אסיק ודופן עקומה בסוכה ביחד ובדברי הפוסקים בזה ובענין עוד כמה אופנים של תרי הלכתות בסוכה

סימן א. במחלוקת הטור והר"ן הנ"ל בדופן עקומה וגוד אסיק ביחד

סימן ב. בדין דופן עקומה ולבוד ביחד בכמה אופנים של לבוד

סימן ג. בדין סכך פסול פחות מד' טפחים בצירוף לקולא באויר מדין לבוד בגובה או ברוחב ומדין גוד אסיק

סימן ד. בדין גוד אסיק בגובה ולבוד ברוחב אם אמרינן להו ביחד

סימן ה. בדין תרי לבוד ביחד חד בגובה וחד ברוחב

סימן ו. דינים העולים מהמבואר בסימנים הקודמים

בריני אויר בדפנות ובסכך באופנים הכשרים והפסולים בזה ובמחלוקת
 הפוסקים אם אמרינן תרי הלכתות דגוד אסיק ודופן עקומה יחד ובעוד
 אופנים של תרי הלכתות ובירור באריכות בשימת הר"ן בסוכה ד' ע"א
 וסוכה י"ח ע"א בענינים אלו

ענין א.

סימן א. מכללי דיני אויר בדפנות ובסכך
 ודיני סכך פסול המבוארים במשניות וגמ'
 בסוכה דף ט"ז וי"ז ובביאור הגמ' בדף ו'
 ע"ב בהללמ"ס דמחיצות

ענף א. דין אויר בדופן דלמטה כשר רק
 בפחות מג' טפחים שהוא לבוד ולמעלה
 כשר אף במרובה משום גוד אסיק

א. במתניתין סוכה ט"ז ע"א המשלשל דפנות
 מלמעלה למטה אם גבוה מן הארץ שלשה
 טפחים פסולה מלמטה למעלה אם גבוה עשרה
 טפחים כשרה רבי יוסי אומר כשם שמלמטה
 למעלה עשרה טפחים כך מלמעלה למטה עשרה
 טפחים ע"כ

ב. וקיימא לן לדינא בשו"ע בסימן תר"ל סעיף ט'
 כתנא קמא דמחלק דריוח למטה בין הדופן
 לקרקע אם גבוה ג' טפחים פסולה ורק פחות מג'
 טפחים כשרה משום דאמרינן לבוד ורק בריוח
 למעלה בין הדופן עשרה לסכך אפילו היה הריוח
 מרובה כשרה

ג. וטעם ההכשר בריוח מרובה מעל הדופן בפשוטו
 הוא מכח הא דאיתא בגמ' סוכה דף ו' ע"ב
 דאיכא במחיצה הלכה למשה מסיני דאמרינן גוד
 אסיק וכן כתב טעם ההכשר בזה במשנ"ב ושעה"צ
 בסימן תר"ל סעיף ט' בשם הריטב"א

ד. והאחרונים דנו בדבר מדברי הר"ן בסוכה ד' ע"א
 ובדפי הרי"ף דף ב' ע"א סוד"ה וגרסינן תו השני
 שכתב שם אליבא דהרי"ף דלא משכחת לה בסוכה
 לדינא דגוד אסיק ומאי דאמרו בגמ' ו' ע"ב דדין גוד
 במחיצות הוא הלכה למשה מסיני לא קאי לסוכה
 אלא לשבת והקשו האחרונים דהא בעינן בסוכה דין
 גוד אסיק לדין המשנה בדף ט"ז ע"א הנ"ל דדופן

שאינ מגיע לסכך אפילו יותר מג' טפחים דליכא
 לבוד כשרה ותירצו דצריך לומר דס"ל לר"ן דאין
 צריך לזה דין גוד אסיק אלא שאין צריך כלל לענין
 סוכה שיגיעו הדפנות לסכך בגובה ואכמ"ל

ענף ב. דין אויר בצד הסכך וסכך פסול
 בצד הסוכה דבאור שיעורו להכשיר
 בפחות מג' טפחים מדין לבוד ובסכך פסול
 בפחות מד' אמות מדין דופן עקומה

א. ובמתניתין סוכה י"ז ע"א הרחיק הסיכוך מן
 הדפנות שלשה טפחים פסולה בית שנפחת
 וסיכך על גביו אם יש מן הכותל לסיכוך ארבע
 אמות פסולה ע"כ וכן מבואר לדינא בשו"ע בסימן
 תרל"ב סעיף א'

ב. וטעם החילוק להקל בסכך פסול מן הצד יותר
 מאויר מן הצד להיות בסכך פסול כשר כל שהוא
 מן הצד בפחות מארבעה מבואר בגמ' ד' ע"א ובגמ'
 שם י"ז ע"א דהוא משום דבסכך פסול יש לומר דין
 דופן עקומה משא"כ באויר אין שייך זה

ג. והסיבה דבסכך פסול שייך זה ובאויר לא פירש
 הר"ן בדף ד' ע"א ובדפי הרי"ף דף ב' ע"א בד"ה
 בנה בה דהוא משום דגדר דין דופן עקומה הוא
 דדרך כתלים להתעקם ובאויר אין שייך לומר דבר
 זה עכ"ד עיי"ש

ד. ועיי"ש עוד בר"ן מש"כ בענין זה דביאור דין
 דופן עקומה ועיי"ן בזה גם ברש"י בדף י"ז ע"א
 ואכמ"ל

ענף ג. דין סכך פסול באמצע דליכא דופן
 עקומה ששיעורו לפסול בד' טפחים וכל
 שפחות מד' טפחים כשר ודוקא בסוכה
 גדולה

א. ובגמ' שם דף י"ז ע"א דעת רבנן דבי רב דשיעור
 סכך פסול לפסול בסוכה גדולה הוא בארבעה

ז' ופירש במשנ"ב בס"ק ח' דהכוונה שכדי להיחשב סוכה גדולה צריך שבסכך הכשר בלא הפסול יהא שיעור ז' טפחים על ז' טפחים

ה. וכל דינים הנ"ל באויר ובסכך פסול מבוארים בשו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' ובסימן תרל"ב סעיף א' עיי"ש

ענף ו. בדברי הגמ' בסוכה ו' ע"ב בהא דמחיצין הלכה למשה מסיני דכי אתא הלכתא לגוד לבוד ודופן עקומה

א. ובגמ' בסוכה ה' ע"ב אמר רב חייא בר אשי אמר רב שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני ובגמ' שם ו' ע"ב פירשו מאי מחיצין הלכה למשה מסיני לגובה עשרה והקשו הניחא לרבי יהודה דלא נפקא ליה מקרא אבל לרבי מאיר דנפקא ליה שיעור עשרה למחיצה מקראי מאי ותירצו כי אתאי הלכתא לגוד ולבוד ודופן עקומה ע"כ

ב. והנה מבואר בזה רוב ההלכות הנ"ל בענפים קודמים ורק שנוסף בהלכות שבענפים קודמים עוד דין דסכך פסול עד ארבעה אינו פוסל ובארבעה פוסל

ג. ומאי דלא מנו בגמ' בדף ו' ע"ב גם את ההלכה דסכך פסול שיעורו בארבעה טפחים אולי אין זה מהלכה למשה מסיני אלא משיעורי חכמים

ד. אך באמת אין צריך לזה דיש ליישב בפשיטות משום דקאי על דברי רב דמחיצין הוא הלכה למשה מסיני ודין שיעור ד' טפחים בסכך פסול אינו הלכה במחיצין אלא בסכך משא"כ דופן עקומה אף שבמציאות הוא בסכך אבל תוכן דינו משום דרואים את המחיצה כאילו היא עקומה וכנ"ל מהר"ן [ולפי זה לבוד דהגמ' בדף ו' ע"ב לא את כל דיני לבוד הנ"ל כולל דלבוד בסכך הוא ענין אחר ובלבוד מהסכך לדופן יתכן שכן נכלל בזה וצ"ב]

ה. ובלאו הכי יתכן דצריך לומר דבגמ' ו' ע"ב לא כיוונו לפרט כל ההלכות ורק פירטו חלק [ואולי בפרט צריך לומר כן לדעת הר"ן בסוכה ד' ע"א ובדפי הרי"ף ד' ע"א בסוד"ה תו גרסינן השני שכתב דחלק מדברי הגמ' ו' ע"ב קאי לשבת ולא לסוכה ומהלכות שבת יתכן שודאי שיש עוד להוסיף על המפורט בגמ' שם ואכמ"ל]

טפחים ודוקא במן הצד אמרו במשנה דסכך פסול פוסל רק בארבע אמות משום דהתם יש ההלכה של דופן עקומה וכן קיימא לן לדינא בשו"ע בסימן תרל"ב סעיף א'

ב. ומבואר שם בגמ' דזה בסוכה גדולה אבל בסוכה קטנה גם סכך פסול שיעורו לפסול הוא בג' טפחים וכן פסק בשו"ע בסימן תרל"ב סעיף א' ועיי"ש בשו"ע ובמשנ"ב גדר סוכה קטנה כל שאין בלא הסכך פסול שיעור ז' טפחים

ענף ד. הפלוגתא אם אויר באמצע הסכך דינו כבצד דתלוי בלבוד ודקיי"ל שכן

א. ובגמ' בדף י"ח ע"א בדינא דבסיכוך באויר פחות מג' טפחים אמרינן לבוד כמבואר במשנה הנ"ל איתא והני מילי מן הצד אבל באמצע פליגי בה רב אחא ורבינא אחד אמר יש לבוד באמצע וחד אמר אין לבוד באמצע ע"כ

ב. וקיימא לן לדינא כמ"ד דיש לבוד באמצע ואם כן אין הבדל בדין אויר בין בצד הסוכה לבין אמצע הסוכה

ענף ה. והדינים העולים מכל הנ"ל בענפים הקודמים הם

א. בדופן (א) אויר אם הוא למטה בין הדופן לקרקע פוסל בג' טפחים ורק פחות מג' טפחים דאמרינן לבוד כשר (ב) ואם האויר למעלה בין הדופן עשרה לבין הסכך אינו פוסל ואפילו במרובה והטעם בפשוטו משום דאמרינן גוד אסיק

ב. ובסכך בצד הסוכה ליד הדופן (א) אויר פוסל בג' טפחים ופחות מג' טפחים כשר מדין לבוד (ב) וסכך פסול בד' אמות ופחות מזה כשר מדין דופן עקומה והני מילי בסוכה גדולה אבל בסוכה קטנה פוסל בג' טפחים

ג. ובסכך באמצע (א) אויר פוסל בג' טפחים כמו בצד (א) וסכך פסול אין ההכשר דדופן עקומה ושיעורו לפסול בד' טפחים ופחות מד' טפחים כשרה והני מילי בסוכה גדולה אבל בסוכה קטנה שיעורו לפסול בג' טפחים

ד. ואיזה סוכה חשיבא קטנה כתב בשו"ע בסימן תרל"ב סעיף א' שהוא כל שאין בה אלא ז' על

סימן ב. בדברי הגמ' סוכה מ"ז ע"ב בענין תרי לבוד ובדברי הגמ' בעירובין מ' ע"א בענין לבוד משתי רוחות ובענין לבוד וחבוט בהדי הדדי

כשיש באלכסון שביניהם פחות מג' טפחים
או כשיש באלכסון יותר מג' טפחים

[חלק א]

א. בדין השני של הגמ' בעירובין שיש הפרש בין כתלי המבוי לבין הקורה גם במשך וגם בגובה יש בזה שני מציאויות האופן הראשון כשהפרש מועט שעל ידי זה גם באלכסון הכולל את כל ההבדל אין ג' טפחים וכגון שההפרש במשך הוא שני טפחים וכן בגובה שני טפחים והנה אמרו בגמ' כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא ואם כן באלכסון הוא שני טפחים וארבעה חומשי טפח והאופן השני כשההפרש יותר גדול שעל ידי זה באלכסון הכולל את כל ההבדל יש ג' טפחים או יותר וכגון שההפרש במשך הוא שני טפחים ומחצה וכן בגובה שני טפחים ומחצה שבזה באלכסון הוא יותר מג' טפחים

ב. ונראה פשוט לכאורה דכוונת הגמ' להכשיר בכל גווני ועיקר כל דברי הגמ' קאי לאופן השני שבאלכסון יש כן יותר מג' טפחים דאם אף באלכסון אין ג' טפחים אם כן אין צריך להגיע בזה כלל לתרי הלכתות דסגי בחדא הלכתא להכשיר בזה

ג. והיה מקום אולי לומר דאף באופן הראשון צריך להגיע לשני הלכתות דנימא דהלכות לבוד נאמרו רק ביושר ללמעלה ולצד אבל לא באלכסון ואם כן לכל אלכסון אף פחות מג' טפחים צריך להגיע לשני לבודים ואת"ל כן שמא באופן השני באמת לא אמרינן תרי הלכתות ויפסל

ד. (א) אבל אין נראה כן חדא דמהיכי תיתי לחדש דלא אמרינן לבוד באלכסון אך שו"ר בחזו"א או"ח סימן ע"ה סוף ס"ק י"ד שלכאורה מבואר בדבריו שם שדן בדבר זה אם אמרינן לבוד באלכסון ולא עיינתי בדבריו כראוי איך מסקנת דבריו בדין זה (ב) אמנם אף את"ל דלא אמרינן לבוד באלכסון ולכן לאופן הראשון צריך להגיע לתרי

ענף א. בדברי הגמ' בסוכה ט"ז ע"ב בענין לבוד משני רוחות והגמ' בעירובין ט' ע"א בענין לבוד משני רוחות ובענין חבוט ולבוד בהדדי

א. בגמ' סוכה ט"ז ע"ב אמר רב חסדא אמר אבימי מחצלת ארבעה ומשהו מתרת בסוכה משום דופן היכי עביד תלי ליה באמצע פחות משלשה למטה ופחות משלשה למעלה וכל פחות משלשה כלבוד דמי פשיטא מהו דתימא חד לבוד אמרינן תרי לבוד לא אמרינן קמ"ל וכן קיימא לן דין זה בשו"ע בסימן תר"ל

ב. ובגמ' בעירובין ט' ע"א תניא היתה קורתו משוכה או תלויה פחות מג' אין צריך להביא קורה אחרת ג' צריך להביא קורה אחרת וכו' מאי לאו משוכה מבחוץ ותלויה מבפנים לא אידי ואידי מבפנים משוכה מרוח אחת תלויה משתי רוחות מהו דתימא מרוח אחת אמרינן לבוד משתי רוחות לא אמרינן לבוד קמ"ל רב אשי אמר משוכה והיא תלויה והיכי דמי כגון שנעץ שתי יתידות עקומות על שני כותלי מבוי שאין בגובהן ג' ואין בעקמימותן ג' מהו דתמא או לבוד אמרינן או חבוט אמרינן לבוד וחבוט לא אמרינן קמ"ל ע"כ וכן קיימא לן כהקולא דרב אשי בשו"ע בסימן שס"ב סעיף כ"ה

ג. והנה הדין הראשון של הגמ' בעירובין הנ"ל בלבוד משני צדדין הוא דומה לדין של הגמ' בסוכה ט"ז ע"ב הנ"ל דאמרינן שני לבודים בשני מקומות נפרדים ובגמ' בסוכה הוא פעם ראשונה למטה ופעם שניה למעלה ובגמ' בעירובין הוא פעם ראשונה בצד א' ופעם שניה בצד ב'

ד. אמנם הדין השני של הגמ' בעירובין בדברי רב אשי הוא חידוש נוסף שבאותו מקום אמרינן תרי הלכתות

ענף ב. בענין אם הדין השני של הגמ' בעירובין דכשר בחבוט ולבוד בהדדי מיירי

ולגרוס אלכסון של קרוב לגע"ג או להגיה ולגרוס אלכסון של יותר מג' ולא קאי על שיעור הריבוע אלא על שיעור האלכסון אבל עכ"פ הדבר ברור להדיא בכוונת החזו"א שם שכוונתו לומר דסוגיין מיירי להתיר אף ביש באלכסון יותר מג' שלא רק בלשונו שם מבואר כן אלא מכל תוכן הענין מבואר בדבריו כן

ג. אמנם בחזו"א באו"ח סימן ע"ה סוף ס"ק י"ד שנראה שדן שם אם אמרינן לבוד באלכסון וכתב שם וז"ל ועיין עירובין ט' ע"א דאמרינן חבוט ולבוד ואמאי לא נימא לבוד באלכסון ואפשר דמיירי באלכסון יותר מג' עכ"ל

ד. ולכאורה משמעות לשונו בסימן ע"ה הנ"ל דלא ברירא ליה דנכלל בסוגיין האופן של אלכסון יותר מג' דתוכן דבריו דבתחילת דבריו מפרש דסוגיין באלכסון פחות מג' וממילא מוכח מסוגיין דלא אמרינן לבוד באלכסון ואחר כך כתב לדחות להעמיד סוגיין באלכסון יותר מג' וממילא אין ראייה דלא אמרינן לבוד באלכסון וכתב הדחיה רק בלשון אפשר ולא בלשון מוכרע ועצ"ב בכוונתו אם מש"כ בלשון אפשר כוונתו להשאיר הדבר בספק

ה. ואם נימא דכוונת בסימן ע"ה להשאיר הדבר בספק אם כן לכאורה דבריו בסימן ע"ה שלא כדבריו שבסימן ע"ז ואולי יש לתפוס לעיקר דבריו שבסימן ע"ז ששם כתב במוחלט בפשיטות דסוגיין מכשירה אף באלכסון יותר מג' ואילו דבריו בסימן ע"ה לא כתב בפשיטות לאידך גיסא אלא נסתפק בדבר

ו. ועוד יתכן אולי שאין כוונת החזו"א בדבריו בסימן ע"ה להסתפק בדבר אלא ודאי כוונת סוגיין להכשיר אף באלכסון יותר מג' ומש"כ בתחילה להביא ראייה מסוגיין דלא אמרינן לבוד באלכסון כוונתו דרהיטת סוגיין משמע דבכל גווני דמשוכה פחות מג' ותלויה פחות מג' בעינן לתרי הלכתות בין באלכסון יותר מג' ובין באלכסון פחות מג' ומזה ראייה דלא אמרינן לבוד באלכסון מהא דגם באלכסון פחות מג' בעינן לתרי הלכתות ואחר כך כתב לדחות הדבר דאיכא לאוקמי דכל מאי דאמרו בסוגיין דצריך להגיע לתרי הלכתות הוא רק

הלכתות אם כן הרי אף באופן השני יש שני הלכתות אלו ויוכשר וכל הצד לחלק דבאופן הראשון יוכשר ובשני יפסל הוא רק את"ל דכן אמרינן לבוד גם באלכסון ומכשרינן באופן הראשון רק מצד לבוד יחידי באלכסון ולא מצד תרי הלכתות וודאי שאי אפשר לפרש כן את הכשר הגמ' מצד זה וכנ"ל

ה. וגם מלשון הגמ' משמע להדיא דמיירי אף שבאלכסון יש יותר מג' שרק אמרו שאין בגובהן ג' ואין בעקמימותן ג' ולא הצריכו שגם אין באלכסונן ג' וכן בלשון השו"ע בסימן שס"ב סעיף כ"ה הוא על דרך זה שכתב וז"ל אם אינן גבוהין מכותלי המבוי ג' ואין בנטייתן ג' עכ"ל

ו. אך לכאורה יש לדחות זה ולפרש דלשון אין בעקמומיתן האמרו בגמ' אין הכוונה לשיעור הכניסה ברוחב אלא לשיעור האלכסון וכן בדברי השו"ע נימא דמש"כ אין בנטייתן ג' אין הכוונה לשיעור הכניסה ברוחב אלא לשיעור האלכסון אבל לכאורה לא יתכן כן דאם כן אמאי הוצרכו לומר שאין בגובהן ג' והרי אם אין באלכסונן ג' פשיטא שאין בגובהן ג'

ז. ועיין היטב לשון המשנ"ב בסימן שס"ב ס"ק פ"ו שנראה להדיא מדבריו שאין כלל תנאי בהכשר שלא יהא האלכסון יותר מג' טפחים שכתב שם וז"ל כשרה כו' דבמה שאין גבוהים היתדות מכותלי המבוי ג' טפחים אמרינן חבוט רמי והיינו כאילו הקורה נחבט ונשפל אצל הכתלים ואף שעדיין קצר היא כיון שאין בנטייתן של היתדות שלשה ואם כן הקורה אינה רחוקה ג' טפחים מהכתלים אמרינן לבוד עכ"ל

[חלק ב']

א. ובחזו"א באו"ח סימן ע"ז ס"ק ז' מבואר בדבריו להדיא דהכשר הגמ' בסוגיין הוא אף להיכא דהאלכסון הוא יותר מג' עיי"ש היטב

ב. ויש שם כמדומה קצת ט"ס בלשונו שכתב וז"ל דהא במשך פחות מג' ותלויה פחות מג' איכא אלכסון של גע"ג עכ"ל ואינו מובן שהרי האלכסון הוא של ריבוע שהוא פחות מג' על ג' וצריך להגיה

ליה לפרושי שהרי האריך שם בכל התשובה לפרש את כללי תרי הלכתות מתי מהני ומתי לא ודן לבאר דסוגיין דעירובין תלויה בכללים אלו ואם כוונתו לנ"ל בסעיף קודם אולי הוי ליה לפרושי זה ואולי מדסתם הרעק"א מלפרש כל זה משמע דסבירא ליה לפרש סוגיין דעירובין ט' ע"א באופן שבאלכסון יש פחות מג' טפחים ודלא כהנ"ל וטעם ההכשר משום חדא לבוד ומאי דאמרו דסלקא דעתין דחבוט ולבוד לא אמרינן קמ"ל האי קמ"ל אינו דכן אמרינן להו אלא קמ"ל דכשר מטעם אחר דחדא לבוד אבל זה דוחק טובא לכאורה לפרש כן בכוונת הגמ' וצ"ב

ו. ושו"ר שכבר עמד על כל הדברים הנ"ל בדברי הרעק"א בחזו"א באו"ח סימן ע"ז ס"ק ז' (א) שכתב להקשות על דברי הרעק"א שהרי אף בפחות מג' בגובה בעינן לתרי הלכתות (ב) וביאר יותר את הקושיא דהוא מפני מפני שודאי סוגיין מתירה כשיש באלכסון יותר מג' שלא סגי בלבוד יחידי (ג) ושלא מסתבר לחלק דלבוד וחבוט לא מהני ואילו לבוד ולבוד יותר מהני שהרי גם זה תרי הלכתות (ד) ולכן פליג על דברי הרעק"א בביאור סוגיין וכתב דבסוגיין דעירובין ט' ע"א כן מהני תרי הלכתות עכת"ד ועיי"ש עוד בדבריו מש"כ עוד לענין כללי תרי הלכתות בעלמא ואכמ"ל

ז. והנה תוכן דברי החזו"א הנ"ל בסעיף קודם הוא דהקשה על דברי הרעק"א את הקושיא הנ"ל בסעיף ג' וכתב לדון בשני התירושים הנ"ל בסעיפים ד' וה' ודחאם ולכן פליג על דברי הרעק"א בכוונת סוגיין ובדעת הרעק"א עצמו על כרחך צריך לומר לכאורה כחדא משני תירושים הנ"ל בסעיפים ד' וה' והנה יותר נראה לכאורה כתירוץ דסעיף ד' דאילו התירוץ דסעיף ה' הוא מאוד נגד משמעות סוגיין ורק שאולי מסתימת דברי הרעק"א שלא נחית לפרש את ההבדל הנ"ל בסעיף ד' אולי משמע דכן אזיל כתירוץ דסעיף ה' וצ"ב

ענף ד. בענין מאי דאמרו בסוגיין חבוט אם הכוונה בדוקא או שהכוונה ללבוד בגובה ובענין שני לבוד בהדדי על אותו ריוח

א. והנה לתירוץ הרעק"א הנ"ל על קושיית התוספות על פי ביאור הרעק"א בר"ן לכאורה

לגוונא דהאלכסון יותר מג' אבל בפחות מג' אין צריך לזה

ענף ג. בדברי התוספות בעירובין שהקשו אמאי אמרינן שם חבוט רק בג' טפחים ובתירוץם ובדברי שו"ת רעק"א חלק א' סימן י"ב בזה

א. בתוספות בעירובין ט' ע"א שם בד"ה שאין בגובהן שלשה כתבו וז"ל ואם תאמר והא אמר בסוף פרק הישן בסוכה כ"ב ע"א דכי יש ברחבו טפח אמר חבוט ורמי אפילו ביתר מג' וקורה דרחבה טפח נימא נמי חבוט ורמי אפילו גבוה מג' ובלאו הכי קשה אמאי לא שריא אפילו ביתר מג' כיון דקורה תוך עשרים ויש לומר דהכא בעינן קורה על גבי מבוי וביתר מג' לא הוי היכר תדע דהא משוכה מבחוץ אפילו בפחות מג' לא אמרינן לבוד עכ"ל

ב. ובשו"ת רעק"א חלק א' סימן י"ב כתב ליישב קושיית התוספות על פי מה שכתב שם בכוונת הר"ן בסוכה דף ד' ע"א ובדפי הרי"ף דף ב' ע"א ד"ה בנה בה והר"ן בסוכה דף י"ח ע"א ובדפי הרי"ף דף ט' ע"א דתרי הלכתות יחד להכשיר לא אמרינן היכא דאי אפשר להלכה אחת להתקיים בלא ההלכה השניה עיי"ש דבריו ולפי זה כתב דהכא אין שייך להכשיר מדין חבוט ולבוד ביחד שהרי אי אפשר לומר לבוד בלא שנאמר קודם חבוט עכת"ד [ועיי"ש שכתב עוד לפי זה ליישב קושיית המהרש"א בעירובין ט' ע"א שם]

ג. ויש לעיין בדברי הרעק"א דהרי אף בהיה גם בגובה פחות מג' בעינן לתרי הלכתות דהיינו לומר ב' פעמים לבוד שהרי נתבאר לעיל בענף ב' דלכאורה מוכרח בכוונת הגמ' והשו"ע דכוונתם להכשיר אף באופן שבאלכסון יש יותר מג'

ד. ואולי סבירא ליה לרעק"א דכל החסרון דתרי הלכתות לא אמרינן הוא דוקא היכא דהם משני סוגים כגון הכא לבוד וחבוט אבל היכא דשניהם מאותו הסוג ששניהם לבוד בזה כן אמרינן

ה. אך יש להעיר דלכאורה את"ל דכוונת הרעק"א שם הוא כסברא הנ"ל בסעיף קודם אם כן הוי

ג. וכמדומה דבשו"ת פנים מאירות חלק א' סימן ס"א מבואר דמפרש כוונת סוגיין לדין חבוט ממש עיי"ש

ד. ויש לעיין את"ל דכוונת סוגיין גם לגובה הוא ללבוד ולא לחבוט וגם נפרש כמבואר לעיל בענף ב' דנראה דסוגיין מיירי כשיש באלכסון יותר מג' טפחים דלא סגי בחדא לבוד בזה [ועיין לעיל בענף ג' מש"כ עוד בזה] אם כן איך שייך לומר בזה תרי לבוד דאם כן בכל ריוח של ה' טפחים בסך נימא שני לבודים מכאן ומכאן ויפגשו ביניהם וכן בכל דוכתי וזו לא שמענו ומאי שנא הכא

ה. אך יתכן דיש לחלק דכללא דלבוד דאמרינן רק פעם אחת ג' טפחים ולא משני צדדים אבל כאן שזה לגובה וזה לרוחב כל חד הוא דבר בפני עצמו ואין לקלקל הלבוד דהרוחב מפני שכבר נתנו לבוד לגובה דהוא ענין בפני עצמו ונחשב שלרוחב עדיין לא נתנו אפילו פעם אחת

מאי דאמרו בגמ' בעירובין הנ"ל חבוט הוא לישנא בעלמא אבל עיקר הכוונה הוא לדין לבוד ורק דלהבדיל בין שני הסוגים דלבוד דסוגיין בגובה וברוחב נשתמשו ללבוד בגובה בלשון מושאל של חבוט ועיין עוד היטב מש"כ לעיל בענף ג' בדברי הרעק"א אם היינו תרי לבוד חד לגובה וחד לרוחב או דהכוונה חד לבוד באלכסון עיי"ש ואכמ"ל [ולפי הצד דחד לבוד באלכסון אם כן אולי לשון הגמ' בדוקא והקמ"ל אינו דכן אמרינן התרי דברים אלא דלא בעינן להו ורק עבדינן חדא לבוד והסלקא דעתין אולי דלא אמרינן לבוד באלכסון עיין בחזו"א בסימן ע"ה ס"ק י"ד ולא עיינתי במוסגר זה כראוי וצ"ב]

ב. אבל לדברי התוספות יש לעיין בדבר אם כוונת הסוגיא ללבוד או לחבוט ולא עיינתי בדבר זה עתה

סימן ג. בפלוגתת הראשונים אם אמרינן בסוכה גוד אסיק בדופן ודופן
 עקומה בסכך בהדי הדדי דדעת הר"ן דלא אמרינן ודעת הטור דאמרינן
 ובדברי הר"ן בענין דופן עקומה ולבוד בהדי הדדי ובדברי שו"ת רעק"א
 בשיטת הר"ן

מבואר דנוקט דדעת רש"י כדעת הטור אבל הב"ח
 שם פליג וכתב שאין ראיה עיי"ש דבריו ועיין עוד
 לקמן בענין ב' סימן א' בשיטות הפוסקים במחלוקת
 זו

ענף ב. דברי הר"ן הנ"ל בסוכה ד' ע"א
 בביאור דין דופן עקומה ובמאי דס"ל דלא
 אמרינן דופן עקומה וגוד אסיק בהדי הדדי

א. ויש להביא דברי הר"ן בזה והוא בר"ן בסוכה
 ד' ע"א ובדפי הרי"ף דף ב' ע"א בד"ה בנה בה
 שכתב שם בזה וז"ל ופירוש דופן עקומה שרואין
 כאילו הדופן נעקם וכאילו הסכך כולו שמן הדופן
 ועד האיציטבא הוא הדופן אלא שנתעקם שכן דרכן
 של כותלים להתעקם

ב. אבל אי אפשר לפרש רואין כאילו הדופן נתקרב
 לסכך דאי הכי היכי אמרינן לקמן דאור אפילו
 מן הצד פוסל בשלשה נימא רואין הדופן כאילו
 נתקרב ולא יהא פוסל אלא בד' אמות שיותר קל
 לדופן להתקרב כשאין שם סכך מפסיק אלא ודאי
 היינו טעמא לפי שרואין הסכך כאילו הוא דופן
 וכשיש שם אור מפסיק אין לומר כן

ג. ולפי שיטה זו הדבר ברור שאין אוכלין באותו
 שיעור שבין הדופן לאיצטבא כיון שאנו דנין
 סכך שעליו כאילו הוא דופן אבל אם היינו אומרים
 רואין הדופן כאילו נתקרב היה אפשר לדון ולהקל
 על פי דרכו של רש"י ז"ל [מש"כ הר"ן בדבריו אלו
 משיטת רש"י אין הכוונה לשיטה בדין דופן עקומה
 שלא הביא הר"ן דברים מרש"י בענין זה שלא
 כדבריו אלא כוונתו לשיטת רש"י בדיני פסל היוצא
 מן הסוכה שטפל לסוכה ונכשר עמה דלפי זה אם
 היה ביאור דין דופן עקומה כאילו נתקרב היה מקום
 לדון בדבר אבל כיון שנחשב שם לחלק מהדופן אין
 זה סתם מקום הנטפל לסוכה שנוכל לדון עליו

ענף א. דין גוד אסיק בדפנות במתניתין
 ט"ז ודין דופן עקומה בסכך במתניתין י"ז
 ובמחלוקת הר"ן והטור אם אמרינן
 תרוייהו בהדדי

א. הנה בתרי המשניות בדף ט"ז ע"א ודף י"ז ע"א
 שנינו תרי קולות בהלכות סוכה חדא במשנה
 בדף ט"ז ע"א דסוכה שיש לה דפנות מהקרקע עד
 גובה י' טפחים אף על פי שהסכך גבוה הרבה כשרה
 דאמרינן גוד אסיק [כן כתב המשנ"ב בסימן תרל"ב
 בשם הריטב"א דהוא מדין גוד אסיק ויש מפרשים
 בדעת הר"ן דאין צריך לזה ואכמ"ל]

ב. ותו במשנה בדף י"ז ע"א דאם יש בין הדופן
 לסכך הכשר סכך פסול פחות מד' אמות כשרה
 ופירשו בגמ' בדף ד' ע"א ודף י"ז ע"א דהטעם
 משום דינא דדופן עקומה ועיין בגמ' בדף ו' ע"ב
 דדין דופן עקומה הוא הלכה למשה מסיני וכן כתב
 בשו"ע בסימן תרל"ב סעיף א' דדין זה הוא משום
 דופן עקומה ושהוא הלכה למשה מסיני

ג. ויש לברר אם אמרינן הני תרי קולות ביחד
 להכשיר סוכה והיינו סוכה שיש בה דפנות
 מהקרקע עד גובה עשרה ואחר כך יש אור הרבה
 עד הסכך ובסכך יש שני אמות סכך פסול ורק אחר
 כך סכך כשר אם מכשרינן מצירוף הני תרי הלכות
 דגוד אסיק ודופן עקומה או דרק כל חדא הלכה
 בפני עצמה אמרינן ולא שניהם יחד

ד. ופליגי בדין זה הראשונים דבטור בסימן תרל"ב
 כתב בפירוש דאף בהיו שני ההלכות יחד
 מכשרינן אבל הר"ן בסוכה דף ד' ע"א ובדפי הרי"ף
 דף ב' ע"א ד"ה בנה בה כתב בפירוש לפסול בזה

ה. ועיי"ש בבית יוסף ובב"ח בסימן תרל"ב שכתבו
 דפליגי בדין זה הטור והר"ן ובבית יוסף שם

להכשירו אלא זה מקום שיש מעליו דופן של הסוכה שיש כאן סיבה בפועל הפוסלת מלאכול שם]

ד. ולפי שיטה זו גם כן על כרחך כשהדפנות מגיעות לסכך עסקינן אבל אם אין דפנות מגיעות לסכך ליכא למימר דופן עקומה עכ"ל הר"ן בדף ד' ע"א

ענף ג. דברי הר"ן בסוכה י"ח ע"א בענין לבוד ודופן עקומה בהדי הדדי ובביאור דבריו

א. וברעק"א בתשובה חלק א' סימן י"ב ובהגהותיו לשו"ע בסימן תרל"ב סעיף א' הביא בשיטת הר"ן דפוסל בגוד אסיק ודופן עקומה בהדדי דאשכחן עוד דברים דומים לזה בר"ן בדף י"ח ע"א ובדפי הרי"ף דף ט' ע"א בדיבור הראשון במאי דתנן בדף י"ז ע"א דאם יש אור בין הדופן לסכך ברוחב אם הוא פחות מג' טפחים כשר והיינו מדין לבוד ואם הוא ג' טפחים או יותר פסול ופליגי רב אחא ורבינא בדף י"ח ע"א אם אמרינן לבוד דוקא בצד כגוונא דמתניתין הנ"ל אבל באמצע פסול או דאף באמצע אמרינן לבוד וקיימא לן לדינא כמ"ד דאף באמצע אמרינן לבוד

ב. וכתב שם הר"ן דלמ"ד דלא אמרינן לבוד באמצע אם היה בצד על ידי הדופן סכך פסול ואחריו היה אור פחות מג' טפחים אי אפשר להכשירו דכדי להכשירו צריך לומר על הסכך הפסול דין דופן עקומה ועל האויר דין לבוד ולא אמרינן דין דופן עקומה ולבוד בהדי הדדי עכ"ד

ג. ומבואר שם בר"ן דכל זה דוקא היכא דסמוך לדופן יש את הסכך פסול ואחר כך יש את האויר דבזה להכשיר צריך להגיע לדין דופן עקומה ודין לבוד ולא אמרינן תרוייהו יחד אבל היכא דסמוך לדופן יש את האויר ואחר כך יש את הסכך פסול הביא הר"ן דמפורש להדיא בגמ' להכשיר אף למ"ד דאין לבוד באמצע וטעם החילוק בין האופנים מבואר בר"ן משום דבהיה האויר סמוך לדופן ולאחריו הסכך פסול אין צריך להגיע לדין דופן עקומה וסגי להשתמש בשני דינים בלא דופן עקומה והם דינא דאויר פחות מג' כשר מדין לבוד ודינא דסכך פסול פחות מד' טפחים אין בו שיעור

לפסול אבל היכא דהסכך פסול הוא לצד הדופן ואילו האויר פנימה כאופן הנ"ל בסעיף ב' בזה למ"ד דאין לבוד באמצע אי אפשר להכשיר מטעם זה שהרי באמצע לא אמרינן לבוד ורק אם נימא דין דופן עקומה יוכשר שעל ידי דין דופן עקומה נמצא שהאויר אינו באמצע הסכך אלא בין הדופן לבין הסכך וחשיב שפיר לבוד בצד ולא באמצע וכיון שצריך להגיע לדין דופן עקומה פסול דזה לא אמרינן דופן עקומה יחד עם דין לבוד

ד. ועוד מבואר שם בר"ן דכל דבריו לפסול בנ"ל בסעיף ב' הוא דוקא למ"ד דאין לבוד באמצע אבל למ"ד דיש לבוד באמצע דקיימא לן כוותיה אין בזה חסרון וכשר אף שסמוך לדופן יש את הסכך פסול ואחריו יש את האויר באמצע והטעם משום דלמ"ד יש לבוד באמצע אף באופן שהסכך פסול סמוך לדופן והאויר באמצע אין צריך להגיע לדינא דדופן עקומה אלא סגי בתרי הדינים דלבוד כשר וסכך פסול פחות מד' טפחים שאינו פוסל

ענף ד. דברי הרעק"א בתשובה חלק א' סימן י"ב דסבירא ליה דשני דברי הר"ן הנ"ל בענפים ב' וג' הם מאותו שורש וביאורו דהרעק"א דהענין הוא דתרי הלכתות יחד לא אמרינן ולא דוקא בדופן עקומה וגם לא דוקא בסוכה ודברי החזו"א דפליג על דברי הרעק"א

[חלק א]

א. וברעק"א בתשובה י"ב הנ"ל ובביאורו לשו"ע בסימן תרל"ב הנ"ל מבואר דמפורש דשני דברי הר"ן הנ"ל דהיינו דברי הר"ן בדף ד' ע"א דלא אמרינן גוד אסיק בדפנות ודופן עקומה בסכך בהדדי ודברי הר"ן בדף י"ח ע"א דלא אמרינן בסכך לבוד ודופן עקומה בהדדי הדדי שניהם מאותו טעם ב. ומבואר שם הרעק"א דשורש דברי הר"ן הוא דיש כלל בהני הלכות דהכשר דפנות וסכך דלא אמרינן תרי הלכתות ביחד

ג. ומבואר להדיא ברעק"א דסבירא ליה דאינו הלכה מיוחדת בדין דופן עקומה אלא הוא הלכה כללית שכתב שם דלדעת הר"ן הוא הדין בסוכה דגוד אסיק בגובה ואחר כך לבוד ברוחב לא

דופן עקומה דכן אמרינן להו בהדדי ויש לעיין מנא פשיטא לחזו"א דזה החילוק ודילמא החילוק בין סוכה לבין שאר הלכות ואולי ס"ל דאם זה החילוק קשה מנא ליה להר"ן להמציא חילוק זה ויש לפלפל ה. ועיקר מה שצ"ב לדעת החזו"א אם מבואר בדבריו בתורת ודאי דנוקט דהחילוק ליישב הקושיות הוא דדופן עקומה שאני או שמשמעות לשונו משמע שאין זה הכרח גמור והנפק"מ אם ברור הדבר אליבא דהחזו"א לענין סוכה בתרי הלכות שאינם שייכות לדופן עקומה כגון דינא דסימן תר"ל סעיף ט' בגוד אסיק ולבוד דמודה הר"ן אליבא דהחזו"א להכשיר בזה או דילמא החזו"א רק הכריע בתורת ודאי דלא כרעק"א שנוקט שהוא כלל כללי לגמרי אבל לענין מה כן החילוק בזה אולי משמע בלשון החזו"א דלא בתורת הכרעה גמורה כתב החילוק בין דופן עקומה לשאר הלכות ורק בלשון אפשר כתבו ואולי יש מקום לחלק באופן אחר כגון החילוק הנ"ל בסעיף קודם בין סוכה לבין שאר הלכות

ה. ועיין עוד לקמן בענין ב' סימן ד' דבמג"א ועוד אחרונים נראה דסבירא להו דמודה הר"ן בגוד אסיק ולבוד בסוכה דאמרינן להו בהדדי וזה מתאים לשיטת החזו"א הנ"ל

ו. ועוד עיין לקמן בענין ב' סימן ב' דכמה אחרונים דנו אליבא דהר"ן להכשיר אפילו בלבוד ודופן עקומה בהדדי אלא שהם הביאו רק את דברי הר"ן בדף ד' ע"א שפוסל בגוד אסיק ודופן עקומה אך דבריהם לכאורה צ"ע טובא מדברי הר"ן בדף י"ח ע"א ששם נראה להדיא דשיטת הר"ן דלא אמרינן לבוד ודופן עקומה בהדדי וכדהביאו הרעק"א והחזו"א מדברי הר"ן שם

ה. ועיין עוד לקמן בסימן זה בענפים ו' וז' מה שנתבאר שם בדברי הר"ן בדין גוד אסיק ודופן עקומה הנ"ל בענף ב' יש מקום לפרש בעוד אופן ועיין ש"מ ש"כ בזה ואכמ"ל

ענף ה. בדברי הרעק"א דאף למאי דסבירא ליה להר"ן דתרי הלכות יחד לא אמרינן באופנים הנ"ל בענפים קודמים מכל מקום איכא גווני דכן אמרינן והוא היכא דכל הלכה

אמרינן ודלא כדברי הטור והשו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' עיין ש"מ עיין לקמן בענין ב' דיש פוסקים דנראה דס"ל לחלק בין הענינים] וכן מבואר עוד מדברי הרעק"א שם במש"כ לענין הסוגיא בעירובין בלבוד וחוט דכלל זה הוא לאו דוקא בדין דופן עקומה

ד. ועיין ש"מ ברעק"א שכתב דמפני סברת הר"ן גם בקורת עירוב אין לומר חבוט בגובה ביותר מג' טפחים ואחר כך לבוד ברוחב וכתב על פי זה לפרש הסוגיא בעירובין ט' ע"א עיין ש"מ [והובא מדברי הרעק"א לענין קורת עירוב והסוגיא בעירובין דקאי דבריו עלה לעיל בסימן ב' עיין ש"מ] ומבואר מדבריו אלו דהרעק"א דמלבד שחידש דברי הר"ן הם לא רק לענין דופן עקומה וכנ"ל בסעיף קודם גם נוסף עוד דאין דברי הר"ן דוקא הלכה בסוכה אלא הוא הדין גם בהלכות קורת עירוב ולפי זה מסתבר שהוא הדין לענין עוד ענינים שיש בהם דיני מחיצה וכיו"ב

[חלק ב']

א. אמנם בחזו"א באו"ח סימן ע"ז ס"ק ז' הביא את דברי הר"ן בתרי דוכתי הנ"ל ואת דברי הרעק"א בתשובה חלק א' סימן י"ב הנ"ל

ב. (א) ובחזו"א שם כתב לתמוה על דברי הרעק"א על הסוגיא בעירובין ט' ע"א עיין ש"מ ומסיק דבאמת בסוגיא בעירובין ט' ע"א מוכח דכן אמרינן תרי הלכות של חבוט ולבוד או תרי לבוד בהדדי עיין ש"מ (ב) ועוד הביא מהגמ' בשבת ט' ע"א דאמרינן תרי הלכות דלבוד ופי תקרה (ג) ומגמ' בעירובין ט"ז ע"ב דאמרינן תרי הלכות דלבוד ודופן עקומה (ד) וכתב שם דמהגמ' בעירובין פ"ז ע"א דאמרינן כוף וגוד אין ראייה דהתם מקילינן בדרכנן עכ"ד ועכ"פ משאר ראיות הנ"ל מלבד הראייה האחרונה כתב להקשות על דברי הרעק"א

ג. וסיים בזה החזו"א וז"ל ולכן נראה דאין לדמות ההלכות זו לזו ואפשר דדופן עקומה לא שייך אם אין הדפנות מגיעות לה או שאין הסכך מגיע לה אבל בשאר דוכתי שפיר אמרינן ב' הלכות עכ"ל ד. והנה לפי חילוק זה נמצא שגם בסוכה יודה הר"ן בשאר תרי הלכות שאינם שייכות לדין

פועלת לבד אף שלהכשר הסוכה צריך את שניהם

א. וכתב הרעק"א דלכאורה לפי דברי הר"ן היכא דהיה סמוך לדופן סכך פסול שתי אמות שאין להכשירו מדין סכך פסול פחות מכשיעור ורק יש לדון להכשירו משום דופן עקומה ואחריו היה אויר פחות מג' טפחים דפסול אף לדידן דכן מכשרינן לבוד באמצע משום דבזה צריך להגיע לתרי הלכתות דדופן עקומה ולבוד

ב. וכל מאי דמבואר בר"ן דבסכך פסול סמוך לדופן ואחריו אויר דוקא למ"ד דאין לבוד באמצע פסלינן משום תרי הלכתות ואילו למ"ד דיש לבוד באמצע דקיימא לן כוותיה כשר היינו דוקא היכא דהיה הסכך פסול הסמוך לדופן פחות מד' טפחים שבזה למ"ד דיש לבוד באמצע אין צריך להגיע כלל לדין דופן עקומה וכמבואר לעיל בענף ג' עיי"ש

ג. אמנם מסיק הרעק"א דנראה להכשיר בזה אף לר"ן דלא קאמר הר"ן דתרי הלכתות לא אמרינן אלא היכא דאי אפשר לומר את ההלכה הראשונה בלא ההלכה השניה כגון בדינא דדברי הר"ן בדף ד' דדפנות אין מגיעות בגובה לסכך ואחר כך יש סכך פסול ב' אמות דאין שייך לדון דופן עקומה לפני שנאמר גוד אסיק שהרי אין שייך לומר דרך כתלים להתעקם על חלק הגג שאינו מחובר כלל לכותל ורק אחרי שאמרנו גוד אסיק לחבר הכותל לחלק זה של הגג שייך לדון דופן עקומה

ד. אבל באופן הנ"ל כאן בענף ה' סעיף א' אפשר לומר דופן עקומה לפני שאומרים לבוד וכן אפשר לומר לבוד לפני שאומרים את דין דופן עקומה ובזה מודה הר"ן דכן אמרינן תרי הלכתות ביחד

ה. ועיין היטב לשון הרעק"א בתשובה חלק א' סימן י"ב הנ"ל בענין חילוקו זה המבואר כאן בענף ה' שצ"ב אם כוונתו להכריע בתורת ודאי כן להכשיר בזה אף לדעת הר"ן או שכתב זה רק בדרך אפשר ולכאורה נראה שם דדעתו כן לדינא להכשיר בזה אף לדעת הר"ן [ואולי יש לומר דמאי דסמך על חילוק זה לדינא הוא בצירוף דהטור פליג לגמרי על הר"ן ומכשיר בכל גווני ויש פוסקים כוותיה

ובפרט שדעת הרעק"א שם דבשו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' מוכח דפוסק לדינא כדעת הטור ודלא כדעת הר"ן ואם כן בזה שאף לדעת הר"ן יתכן להכשיר שפיר דמי להקל]

ענף ו. בביאור דברי הר"ן שכתב השורש לפסול דגוד אסיק ודופן עקומה בהדדי מפני ביאורו בענין דופן עקומה שרואים את הדופן כאילו נתעקמה

[חלק א] בענין הנ"ל

א. הובא לעיל בענף ב' דברי הר"ן בסוכה ד' ע"א שכתב דלא אמרינן בסוכה גוד אסיק ודופן עקומה ביחד להכשיר [ודלא כדעת הטור בסימן תרל"ב הנ"ל בענף א'] והנה בר"ן שם כתב בתחילה לבאר בדין דופן עקומה שהוא דחשבינן את הכותל כאילו נתעקם ולא דאמרינן דרואים את הכותל כאילו נתקרב לכאן ועל זה כתב הר"ן דכיון שכך לכן אין לומר דין גוד אסיק ודופן עקומה ביחד עכ"ד

ב. ונראה לכאורה מדבריו אלו דהר"ן דאילו הוי אמרינן דביאור דין דופן עקומה הוא דחשבינן כאילו נתקרב הכותל ובא לכאן כן הוי אמרינן דין גוד אסיק ודופן עקומה בהדדי וצ"ב אמאי כך הוא ואמאי תלוי דין זה בשני הדרכים בבאור ענין דופן עקומה

ג. ולכאורה צריך לומר בביאור הדבר על פי מש"כ שם הר"ן לעיל מזה בסמוך והועתק לעיל בענף ב' בהא דמבואר במשנה בסוכה י"ז ע"א דדין דופן עקומה נאמר דוקא על סכך פסול ולא על אויר בסכך ולכן סכך פסול בצד כל שהוא פחות מד' אמות כשר ואילו אויר בסכך מהצד פוסל בג' טפחים וכתב הר"ן דמזה מוכח דדין דופן עקומה ביאורו דרואים את הכותל מתעקם ולא דרואים כאילו נתקרב דאם הביאור דרואים כאילו נתקרב יותר קל לומר שיתקרב באויר מאשר בסכך פסול אבל אם אמרינן דרואים שהכותל נתעקם זה שייך דוקא בסכך פסול ולא באויר עכ"ד

ד. ולפי זה לכאורה גם לענין גוד אסיק יש לפרש כן כוונת הר"ן דהיכא דמעל הכותל יש אויר

[חלק ב] יבאר דאם נימא בכוונת הר"ן כביאור הנ"ל בחלק א' יקשה מזה על דברי הרעק"א שפירש דדברי הר"ן הם כלל כללי דלא אמרינן תרי הלכות ביחד ולא דוקא בדופן עקומה וביאור לדעת הרעק"א בדברי הר"ן הנ"ל בענף ו'

א. אמנם אם נבאר בכוונת הר"ן כמה שתלה דין צירוף גוד אסיק ודופן עקומה בהדדי בשני הביאורים שכתב בדין דופן עקומה כהביאור הנ"ל בחלק א' יקשה מזה על הרעק"א בשו"ת חלק א' סימן י"ב שמוכח שם שמפרש דדברי הר"ן אינם הלכה מיוחדת בדופן עקומה אלא הוא כלל כללי בכל תרי הלכות וגם כגון בגוד אסיק ולבוד וכן לאו דוקא בהלכות סוכה אלא הוא הדין בהלכות קורת מבוי דאם נימא כן דהוא הלכה כללית אם כן אף אם נבאר בדין דופן עקומה דהוא שרואים את הדופן כאילו נתקרבה מכל מקום צריך להיות הדין שלא לצרף הלכה זו עם גוד אסיק דסוף סוף יש כאן צירוף שני הלכות

ב. ורק אם נימא שאין הלכה כללית שלא מצרפים שני הלכות ובעלמא מצרפים שני הלכות כגון גוד אסיק ולבוד אז אפשר לתלות דין צירוף גוד אסיק ודופן עקומה בביאורים בדופן עקומה שבזה תלוי אם יש איזה חסרון פרטי בדיני דופן עקומה כשמצרפים לזה את גוד אסיק [ועייין לעיל בענף ד' חלק ב' שהובא שם שיש חולקים בזה על דברי הרעק"א בדעת הר"ן]

ג. ונראה ליישב לדעת הרעק"א דהוא יבאר באופן אחר מהנ"ל בחלק א' את מאי דתלה הר"ן דינא דצירוף גוד אסיק ודופן עקומה בשני הביאורים בענין דופן עקומה והוא דהרי כמבואר לעיל בענף ה' כתב הרעק"א בהאי כלל דכתב אליבא דהר"ן דתרי הלכות לא אמרינן דהיינו דוקא כשכל הלכה אין לה קיום בלא הלכה שניה אבל כשיש לכל הלכה בפני עצמה קיום אף שלהכשיר הסוכה בעינן את שני ההלכות שפיר מהני ולכן כתב הרעק"א לחלק בדין אויר בסכך פחות מג' טפחים וסכך פסול שני אמות דתלוי איזה סמוך לדופן וכנ"ל

המפסיק בינו לבין הסכך אין שייך לומר בזה דופן עקומה דאין שייך לומר שהסכך הפסול הוא המשך עקום של הדופן שהרי אויר מפסיק בין החלק העומד של הכותל לבין החלק השוכב של הסכך הפסול שדנים אם להחשיבו לכותל עקום משא"כ אילו הוי אמרינן דביאור דין דופן עקומה הוא שרואים את הדופן כאילו מתקרבת זה יתכן לומר אף כשיש אויר מפסיק למעלה מהכותל לפני הסכך הפסול השוכב

ה. ואף שיש לחלק בין שני הענינים דבאופן דהמשנה בדף י"ז ע"א דאויר ג' או יותר מפסיק בין הדופן לסכך אין איזה הלכה שמחשיבתם למחברים ולכן אמרינן דכיון שיש אויר מפסיק בין העומד לשוכב אי אפשר לדונם יחד ככותל עקום משא"כ באופן של גוד אסיק ודופן עקומה ביחד שאף שאויר מפסיק ביניהם מכל מקום הרי יש הלכה של גוד אסיק המחשיבתם למחברים

ו. הא לא קשיא דיתכן דלחסרון זה שאויר המפסיק מקלקל בהמשכיות הכותל לא מועיל הלכה של חיבור לבטל חסרון זה ורק מציאות של חיבור מועילה בזה

ז. עוד יש לתרץ לכאורה הקושיא הנ"ל בסעיף ה' על פי מאי דכתב הר"ן בסוכה דף ד' ובדפי הרי"ף דף ב' ע"א לדעת הרי"ף בסוגיא בדף ד' ע"ב לא בעינן בסוכה להלכה של גוד אסיק ורק לענין שבת נאמר זה והקשו האחרונים שהרי צריך דין גוד אסיק לדין המשנה בדף ט"ז ע"א דסוכה שהדפנות לא מגיעים בגובה לסכך כשרה ותירצו דסבירא ליה להר"ן דבזה לא בעינן להלכה של גוד אסיק אלא כך סגי לצורת סוכה שהרשות גדורה על ידי הדפנות בגובה עשרה ויש סכך ולפי זה לכאורה לא קשיא כלל הנ"ל בסעיף ה' דבאמת אין כאן כלל הלכה של גוד אסיק אמנם אין תירוץ זה פשוט דהרי הר"ן לא כתב דבריו דלרי"ף ליתא בסוכה לדין גוד אסיק מכח איזה הלכה למשה מסיני אלא דלא אשכחן בסוכה אופן שצריך ואם באופן זה דצירוף גוד אסיק ודופן עקומה בלא דין גוד אסיק פסול ואם נימא גוד אסיק כשר כהסברא הנ"ל בסעיף ה' אם כן נימא דלזה נאמר בסוכה דין גוד אסיק

הסכך פסול לדופן עיי"ש ומיירי למ"ד דאין לבוד באמצע והוב"ד באריכות לעיל בענף ג'

ה. והנה שם אין שייך הסברא דאור המפסיק בין השוכב לעומד ואף על פי כן כתב הר"ן דלא אמרינן בזה תרי הלכתות דדופן עקומה ולבוד ביחד ואם כן לכאורה יותר פשוט גם בדברי הר"ן בדף ד' ע"א בענין גוד אסיק ודופן עקומה לפרש כן ואין צורך לחדש עוד סברא חדשה דהפסק אור

[חלק ב]

א. אמנם אולי אין זה הכרח גמור דמכל מקום יתכן דגם הסברא דהפסק אור נכונה ותרוייהו איתנייהו ולא עיינתי כראוי בזה

ב. אלא דיקשה על זה דלמאי בעינן לטעם דביש הפסק אין שייך דופן עקומה דתיפוק ליה משום כללא דשני הלכתות

ג. ואולי אה"נ דאין צורך בסברא זו דהפסק אך מכל מקום היא נכונה ובסברא זו אזיל הר"ן בדף ד' ע"א הנ"ל

ד. ועוד אולי יש לומר על פי המבואר לעיל בסימן א' ענף א' דיש אחרונים שלמדו מדברי הר"ן בדף ד' בסוגיא דגוד אסיק דסבירא ליה בדפנות שאינן מגיעות לסכך בגובה אין צריך כלל להגיע להלכה של גוד אסיק ובלא זה כשר דאין כלל הלכה בסוכה דבעינן דפנות מגיעות בגובה לסכך ולפי דבריהם לכאורה בדפנות שאין מגיעות לסכך ואחר כך סכך פסול דבעינן להכשירו מדין דופן עקומה אי אפשר לפסול מכח דינא דתרי הלכתות שהרי יש כאן רק הלכה אחת של דופן עקומה ואת האור מכשירים בלא שום הלכתא ויש לומר דלזה בעינן את הסברא השניה דכל שיש הפסק לא אמרינן דופן עקומה

ה. ונמצא לפי הנ"ל בסעיף קודם דיש בדברי הר"ן שני כללים נפרדים חדא בדברי הר"ן בדף ד' ע"א בדפנות שאין מגיעות לסכך ואחר כך סכך פסול דלא מהני וזה אינו כלל מדין תרי הלכתות אלא מדין דדופן עקומה לא אמרינן כשיש הפסק בין העומד לשוכב והוא סברא פרטית השייכת רק בדין דופן עקומה ותנינא בדברי הר"ן בדף י"ח ע"א

ד. ולפי זה גם בדין גוד אסיק ודופן עקומה תלוי הדבר בביאור דין דופן עקומה דאם ביאורו דרואין את הכותל כאילו נתקרב אם כן אפשר לדון כל הלכה בפני עצמה וכשר אבל אם ביאור דין דופן עקומה הוא דרואים את הכותל כאילו נתעקם אם כן זה יתכן רק כשהכותל מחובר לגג הפסול ואי אפשר להתחיל בדינא דדופן עקומה בלי לומר קודם דינא דגוד אסיק ולכן פסול

ענף ז. יבאר דעולה מהנ"ל בענף ו' שני ביאורים בדברי הר"ן בדף ד' ע"א במאי דכתב דלא מצרפים גוד אסיק ודופן עקומה להדדי וידון בהכרעה בין הביאורים

[חלק א]

א. והנה עולה מהדברים הנ"ל בענף ד' ובענף ו' כמה ביאורים בדברי הר"ן בסוכה ד' ע"א בהא דלא מצרפים גוד אסיק ודופן עקומה להדדי חדא הביאור דהרעק"א דהוא כלל כללי דתרי הלכתות לא אמרינן ואינו הלכה פרטית בדין דופן עקומה

ב. והביאור השני הביאור הנ"ל בענף ו' חלק א' דהוא הלכה פרטית בדופן עקומה דכשיש הפסק אור בין העומד לשוכב אין שייך לומר שהכותל מתעקם

ג. ועוד יש ביאור דהחזו"א בסימן ע"ז ס"ק ז' הנ"ל בענף ד' חלק ב' דהוא הלכה פרטית בדופן עקומה עם עוד הלכה ולא בכל תרי הלכתות אמנם הלכה זו בדופן עקומה אינו בדוקא היכא דהאור מפסיק באמצע הדופן דמקלקל חיבור הדופן אלא אפילו היכא דהאור הוא בין סוף הדופן עקומה לבין תחילת הסכך גם בזה לא אמרינן דופן עקומה ולבוד ולא מפורש בחזו"א מהו הטעם דבזה יהיה יותר גרוע משאר תרי הלכתות ועיי"ש בחזו"א לשונו בזה

ד. ולכאורה יש להביא ראיה דלא כהביאור הנ"ל בסעיף ב' ממאי דכתב הר"ן בדף י"ח ע"א ובדפי הרי"ף דף ט' ע"א [והביאורו הרעק"א והחזו"א הנ"ל] דלא אמרינן לבוד ודופן עקומה בהדדי ומיירי שם באופן שהאור אינו מפסיק בין

עקומה ביחד והרעק"א בתשובה חלק א' סימן י"ב תמה על דברי המג"א בתרתי חדא דהוי ליה לאתויי דדעת השו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' שכתב דאמרינן גוד אסיק ולבוד ביחד הוא דלא כהר"ן וגם דבסימן תר"ל הוי ליה לאתויי את חומרת הר"ן עכת"ד

ב. ועל דרך זה יש להעיר גם על דברי המשנ"ב שבסימן תרל"ב במשנ"ב ובביאור הלכה הביא את דברי הר"ן וחושש לדינא לדעתו ואילו בסימן תר"ל על דברי השו"ע דאמרינן גוד אסיק ולבוד לא העיר מידי ובפרט דבמשנ"ב בסימן תרל"ב כתב דבשו"ע משמע כדברי הר"ן שפוסל בגוד אסיק ודופן עקומה בהדדי עיי"ש

ג. ונראה מזה לכאורה דהמג"א והמשנ"ב ס"ל דדברי הר"ן אינם כלל כללי דתרי הלכות לא אמרינן אלא יש טעם מיוחד באופן של גוד אסיק ודופן עקומה שלא לצרפם אבל גוד אסיק ולבוד מודה הר"ן דמצטרפי

ד. ויש לעיין מהו הטעם לחלק כן ולכאורה יש לומר דסבירא להו כהביאור הנ"ל בענף ו' חלק א' בדברי הר"ן שהוא הלכה מיוחדת בדופן עקומה שבאוויר מפסיק בין העומד לשוכב אין שייך לומר דהכותל מתעקם אבל בשאר שני הלכות אין חסרון לאומרם ביחד

ה. אמנם יקשה על זה מדברי הר"ן בסוכה י"ח ע"א ובדפי הרי"ף דף ט' ע"א שכתב דלא אמרינן בסוכה לבוד ודופן עקומה ביחד עיי"ש דבריו והובאו דבריו לעיל בענף ג' באריכות עיי"ש ושם מיירי באופן שאין האוויר פחות מג' מפסיק בין החלק העומד לחלק השוכב של הדופן עיי"ש היטב ואם כן חזינן דאף בדליכא הסברא הנ"ל בסעיף ד' גם כן פסול ולא מצרפינן להדדי [ובאמת במשנ"ב בסימן תרל"ב ס"ק ד' דן בשם הפמ"ג לחלק דהר"ן דוקא בגוד אסיק ודופן עקומה פוסל אבל בלבוד ודופן עקומה יתכן דמודה להכשיר וצ"ע בדבריו מדברי הר"ן בדף י"ח הנ"ל ואכמ"ל ועיין בזה לקמן בסימן ד']

ו. ואם כן הדרה קושית הרעק"א על המג"א לדוכתא וכן קשה עד"ז בדברי המשנ"ב וכנ"ל

בדין דופן עקומה ולבוד בהדדי באופן שצריך להגיע להלכה של לבוד בזה מאי דלא אמרינן הוא מכח דינא דתרי הלכות

[חלק ג']

א. ועיין היטב בביכורי יעקב בסימן תרל"ב ס"ק ב' שנראה להדיא מדבריו דמפרש בכוונת הר"ן בדף ד' ע"א כהדרך הנ"ל בענף ו' חלק א' דאין זה משום כללא דב' הלכות אלא משום דאין שייך לזון דופן עקומה כשאוויר מפסיק את החלק העומד של הדופן מהחלק השוכב של הדופן

ב. ועיי"ש שמכח זה כתב דהיכא דהפרש בגובה בין סיום העומד דהדופן לבין הסכך פסול הוא פחות מג' טפחים דיש בזה דין לבוד מודה הר"ן ג. אמנם יש להעיר על דבריו דבר"ן בדף י"ח ע"א מבואר לפסול אף בהפרש פחות מג' טפחים שיש בו דינא דלבוד

ד. אך אם מצד פרט זה היה אפשר לומר דלעולם יש לומר כגדרו דהביכורי יעקב בטעמו דהר"ן בדף ד' ע"א שהוא משום דבהפסק אויר בין העומד דהדופן לשוכב לא שייך לומר דופן עקומה אלא דנימא דאף בפחות מג' טפחים חשיב הפסק לענין סברא זו ואמנם יהא דבר זה דלא כדין שכתב הביכורי יעקב הנ"ל בסעיף ב' אבל עכ"פ יהא זה אכתי כגדרו הנ"ל בסעיף א'

ה. אך עיקר מה שיש להקשות על זה הוא דבר"ן בדף י"ח ע"א הנ"ל בסעיף ג' הרי מיירי באופן שאין האוויר מפסיק באמצע הדופן עקומה כלל וכמבואר לעיל בחלק א' ולכן אם בעינן למימר הסברא דהביכורי יעקב בביאור דברי הר"ן בדף ד' ע"א הוא לכאורה רק על פי הסברא הנ"ל בחלק ב' דנימא דיש בזה שני סברות לפסול ואם כן ליכא למימר בכוונת הר"ן בגדר הדברים דאיכא רק הסברא הנ"ל בסעיף א'

ו. ובדעת הביכורי יעקב עצמו אין מועיל כלל צדדי הישובים הנ"ל בסעיפים ד' וה' דאיהו כתב להכשיר אליבא דהר"ן בפחות מג' טפחים ועל זה קשה מדברי הר"ן בדף י"ח הנ"ל וכל הישובים הכוונה רק לגבי עיקר סברת הביכורי יעקב

[חלק ד']

א. והנה במג"א בסימן תרל"ב ס"ק א' הביא לדינא את דברי הר"ן דלא אמרינן גוד אסיק ודופן

ז. אמנם יתכן לומר בישוב דברי המג"א דאיהו סבירא ליה כדברי החזו"א הנ"ל דדברי הר"ן הם הלכה דוקא בדופן עקומה ולא בשאר ענינים אך בדופן עקומה הם הלכה כללית ולא דוקא בהפסק בין העומד והשוכב בדופן עקומה וכמבואר לעיל בענף זה בחלק א' ולעיל בענף ד' חלק ב' עיי"ש ועיי"ש דלא מפורש בחזו"א הטעם לחילוק זה ואכמ"ל

ח. אבל אף אם נימא כן מכל מקום את דברי המשנ"ב לא יועיל לכאורה זה ליישב דבאמת במשנ"ב בסימן תרל"ב סוף ס"ק ד' הביא את ספק הפמ"ג דדילמא אף הר"ן שמחמיר בדופן עקומה וגודר אסיק מודה להקל בדופן עקומה ולבוד ועל זה יש להעיר טובא מדברי הר"ן בדף י"ח ע"א הנ"ל וכמו שנתבאר לקמן בענין ב' סימן ב' עיי"ש וצ"ע בדבריו

סימן ד. בשיטת הרעק"א בדעת הר"ן דאיכא כללא דלא אמרינן תרי הלכתות בהדדי בסוכה וכן גם בקורה כמה שיש לדון בזה בגמ' בסוכה מ"ז ע"ב ועירובין מ' ע"א

ענף א. בנ"ל בדברי הגמ' בסוכה ט"ז ע"ב

א. הובא לעיל בסימן ג' דברי הר"ן בסוכה ד' ע"א וי"ח ע"א בענין דופן עקומה באין הדפנות מחוברים לסכך ועיי"ש באריכות בביאור דברי הר"ן ושיטת הרעק"א בדעת הר"ן שהוא כללא דתרי הלכתות לא אמרינו ולא דוקא בדופן עקומה ולא דוקא בהלכות סוכה עיי"ש [ועיי"ש בסימן ג' ענף ג' וענף ז' שיש חולקים שהוא וס"ל דדברי הר"ן הוא הלכה דוקא בדופן עקומה עיי"ש]

ב. והנה בגמ' בסוכה ט"ז ע"ב אמר רב חסדא דדופן ד' ומשהו מתרת בסוכה דמעמידה פחות מג' טפחים לקרקע ופחות מג' טפחים לסכך ואמרינן לבוד ואמרו בגמ' דקמ"ל רב חסדא דאמרינן לבוד לא רק בחד צד אלא גם בשני צדדים

ג. ויש לעיין לדברי הר"ן אליבא דביאור הרעק"א הנ"ל בכוונתו אמאי אמרינן לבוד משני צדדים ואמאי אין זה בדינא דתרי הלכתות לא אמרינן

ד. אמנם לא קשיא כלל שהרי הרעק"א עצמו שם בתשובה חלק א' סימן י"ב כתב דדוקא היכא דכל הלכה בפני עצמה לא קיימת פוסל הר"ן אבל בכל הלכה בפני עצמה קיימת מודה הר"ן להכשיר וכמובא לעיל בסימן ג' מהרעק"א והכא הרי כל הלכה בפני עצמה קיימת ופשוט

ה. ובאמת שאף אם בנידון הרעק"א שכל הלכה בפני עצמה קיימת היה פסול מכל מקום הכא יש סברא להכשיר בכעין חילוק זה והוא דהכא שני ההלכות הם בשני מקומות ולא משתמשים לחיבור א' בשני הלכות

ו. ועיין עוד מש"כ לקמן בענף ב' סברא דאולי שני הלכות מאותו סוג קיל טפי ואת"ל כן מיושב בזה גם הקושיא שכאן בענף א'

ענף ב. בנ"ל בדברי הגמ' בעירובין ט' ע"א

א. ובגמ' עירובין ט' ע"א לענין קורת מבוי מבואר דאמרינן לבוד משני צדדים ועוד מבואר דאמרינן לבוד וחיבוט ביחד ועיין לעיל בסימן ב' מה שנתבאר שם באריכות בדברי הגמ' בעירובין הנ"ל ואכמ"ל

ב. והנה בשו"ת רעק"א חלק א' סימן י"ב הנ"ל שמבאר דלר"ן ס"ל כללא דתרי הלכתות לא אמרינן מבואר שם ברעק"א דמפרש דלדעת הר"ן כלל זה הוא לאו דוקא בסוכה אלא גם בקורת מבוי דקאי עלה הגמ' בעירובין שם איכא כלל זה ועיי"ש מש"כ לפי זה לפרש בסוגיא שם והובא חלק מדבריו לעיל בסימן ב' עיי"ש

ג. ויש לעיין לפי זה לדעת הר"ן אליבא דהרעק"א אמאי בגמ' בעירובין שם ט' ע"א כן מהני תרי הלכתות להכשיר והנה מדין ראשון דהתם דלבוד משני צדדים אפשר לתרץ בכל התירוצים הנ"ל בענף א'

ד. אבל מדין שני דהתם דאמרינן יחד חיבוט ולבוד לכאורה קשה ואולי יש לומר דשאני עירובין דהוי מדרבנן

ה. אבל ברעק"א הנ"ל בסימן ב' נראה דאינו מחלק כן עיי"ש היטב דמפרש דהסוגיא שם לדעת הר"ן מתפרשת על פי הכלל דתרי הלכתות לא אמרינן

ו. ואולי סבירא ליה לרעק"א דתרי הלכתות שהם אותו סוג דתרוייהו לבוד כן אמרינן מיהו לכאורה לשון הגמ' בעירובין שם משמע דהתרי הלכתות הם לבוד וחיבוט ולא תרי לבוד אבל עיין לעיל בסימן ב' מש"כ לדון בזה ושב"ע רעק"א לכאורה נראה דמפרש דהלשון לאו דוקא ושניהם מדין לבוד ואכמ"ל או אולי מעמיד הרעק"א את הסוגיא

וחבוט לבין לבוד ולבוד וכתב מכח זה לדחות דברי הרעק"א וכתב לצדד דדברי הר"ן בסוכה הם דוקא בענין דופן עקומה עיי"ש דבריו ועיין מה שנתבאר בדעת החזו"א לעיל בסימן ג' ענף ד' חלק ב' ואכמ"ל ועיי"ש בחזו"א מש"כ להביא בענין זה מעורר כמה דוכתי מגמ'

בעירובין באופן שבאלכסון יש פחות מג' טפחים אבל קשה מאוד לבאר כן את הסוגיא ונתבאר בזה לעיל בסימן ב' ענף ג' יותר באריכות עיי"ש ז. ושור"ר שבחזו"א באו"ח סימן ע"ז ס"ק ז' כתב להקשות על דברי הרעק"א מדברי הסוגיא בעירובין ט' ע"א וכתב דאין מסתבר לחלק בין לבוד

ענין ב. בענין מחלוקת הטור והר"ן אם אמרינן תרי הלכתות דגוד אסיק ודופן עקומה בסוכה ביחד ובדברי הפוסקים בזה ובענין עוד כמה אופנים של תרי הלכתות בסוכה

סימן א. במחלוקת הטור והר"ן אם אמרינן תרי הלכתות דגוד אסיק ודופן עקומה בסוכה ביחד ובשיטות הפוסקים בזה

ענף א. מחלוקת הטור והר"ן הנ"ל ובדברי הפוסקים בזה

א. הנה בתרי המשניות בדף ט"ז ע"א ודף י"ז ע"א שנינו תרי קולות בהלכות סוכה חדא במשנה בדף ט"ז ע"א דסוכה שיש לה דפנות מהקרקע עד גובה י' טפחים אף על פי שהסכך גבוה הרבה כשרה דאמרינן גוד אסיק [כן כתב המשנ"ב בסימן תרל"ב בשם הריטב"א דהוא מדין גוד אסיק ויש מפרשים בדעת הר"ן דאין צריך לזה ואכמ"ל]

ב. ותו במשנה בדף י"ז ע"א דאם יש בין הדופן לסכך הכשר סכך פסול פחות מד' אמות כשרה ופירשו בגמ' בדף ד' ע"א ודף י"ז ע"א דהטעם משום דינא דדופן עקומה ועיין בגמ' בדף ו' ע"ב דדין דופן עקומה הוא הלכה למשה מסיני וכן כתב בשו"ע בסימן תרל"ב סעיף א' דדין זה הוא משום דופן עקומה ושהוא הלכה למשה מסיני

ג. ויש לברר אם אמרינן הני תרי קולות ביחד להכשיר סוכה והיינו סוכה שיש בה דפנות מהקרקע עד גובה עשרה ואחר כך יש אויר הרבה עד הסכך ובסכך יש שני אמות סכך פסול ורק אחר כך סכך כשר אם מכשרינן מצירוף הני תרי הלכתות דגוד אסיק ודופן עקומה או דרק כל חדא הלכה בפני עצמה אמרינן ולא שניהם יחד

ד. ופליגי בדין זה הראשונים דבטור בסימן תרל"ב כתב בפירוש דאף בהיו שני ההלכות יחד מכשרינן אבל הר"ן בסוכה דף ד' ע"א ובדפי הרי"ף דף ב' ע"א ד"ה בנה בה כתב בפירוש לפסול בזה ועיין לעיל בסימן ג' ענף ב' שהובא שם לשון הר"ן ובהמשך הסימן שם נתבאר באריכות בדברי הר"ן עיי"ש

ה. ועיי"ש בבית יוסף ובב"ח בסימן תרל"ב שכתבו

דפליגי בדין זה הטור והר"ן ובבית יוסף שם מבואר דנוקט דדעת רש"י כדעת הטור אבל הב"ח שם פליג וכתב שאין ראיה עיי"ש דבריו ו. ובמשנ"ב בסימן תרל"ב ס"ק ד' הביא המחלוקת בדין זה ובשער הציון שם כתב דהפוסלים הם הר"ן והב"ח ומג"א שכתבו להחמיר כר"ן והמכשירים הם הטור והט"ז והא"ר שהסכימו לדעת הטור

ענף ב. בדעת השו"ע במחלוקת הטור והר"ן הנ"ל

[חלק א] בדברי המשנ"ב בסימן תרל"ב סעיף א' בדעת השו"ע שם

א. ונראה מלשון המשנ"ב בסימן תרל"ב ס"ק ד' שנוקט בדעת השו"ע משמע כדברי הר"ן שפוסל עיי"ש דבריו

ב. ולכאורה כוונתו דהמשנ"ב הוא מדנקט השו"ע בביאור דין דופן עקומה כדברי הר"ן שרואים את הכותל כאילו הוא מתעקם והר"ן כתב דמטעם ביאור זה בדין דופן עקומה יש לפסול בדין הנ"ל דגוד אסיק ואחריו דופן עקומה וכמועתק לעיל בסימן ג' ענף ב' מלשון הר"ן עיי"ש

ג. אמנם יש להעיר על דברי המשנ"ב דהנה בבית יוסף הביא שגם ברש"י וברמב"ם מבואר בביאור ענין דופן עקומה כדברי הר"ן דהוא דדיינינן את הכותל כאילו הוא עקום ואעפ"כ כתב הבית יוסף דברש"י נראה דסבירא ליה בפלוגתא הטור והר"ן הנ"ל כדעת הטור דמכשיר בגוד אסיק ודופן עקומה ואם כן חזינן דסבירא ליה להבית יוסף דאין ראיה מהסבר זה לדין דופן עקומה דממילא בהכרח לפסול בדין גוד אסיק ודופן עקומה ביחד

ד. ואף שבב"ח שם כתב לדון לדחות ראית הבית יוסף מדברי רש"י להטור המכשיר בזה [ועיין

ה. וגם המשנ"ב דבריו כעין דברי המג"א דבסימן תר"ל סעיף ט' לא העיר מידי ובסימן תרל"ב ס"ק ד' בדין גוד אסיק ודופן עקומה הביא במשנ"ב המחלוקת וכתב בביאור הלכה שצריך ליזהר בזה עיי"ש

[חלק ג] דברי הפמ"ג בדעת השו"ע

א. ובפמ"ג בסימן תרל"ב ס"ק א' כתב דבשו"ע לא דיבר בזה דבר

ב. ולכאורה משמעות דבריו דהפמ"ג דסבירא ליה דאין לנו גילוי בדעת השו"ע בדין זה

[חלק ד] המורם מהנ"ל בדעת השו"ע בדין זה

א. בבית יוסף בסימן תרל"ב הביא המחלוקת בזה דהטור מכשיר והר"ן פוסל ונראה בבית יוסף דבדעת רש"י סבירא ליה להכשיר ולענין דינא אין גילוי לכאורה בבית יוסף בסימן תרל"ב בזה [ענף א']

ב. במשנ"ב בסימן תרל"ב ס"ק ד' נראה דנוקט דמדברי השו"ע משמע דס"ל לפסול כדעת הר"ן אך יש להעיר על ראייתו לכאורה מדברי הבית יוסף [ענף ב' חלק א']

ג. וברעק"א בתשובה חלק א' סימן י"ב לכאורה מבואר דבשו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' מוכח דדעתו להכשיר בזה אך לכאורה במג"א נראה דלא סבירא ליה ראייה זו [ענף ב' חלק ב']

ד. והפמ"ג במשב"ז ס"ק א' נראה לכאורה דסבירא ליה דאין גילוי בדעת השו"ע בזה [ענף ב' חלק ג']

עוד בחידושי הגהות בשם המהרל"ח מש"כ לדון בראיה מדברי רש"י לאידך גיסא כהר"ן שפוסל בזה] מכל מקום כד דיינינן בכוונת לשון השו"ע עצמו ודאי דיש לנו למיזל לפי דבריו שבבית יוסף וצ"ב

[חלק ב] בדברי הרעק"א בתשובה סימן י"ב מדברי השו"ע בסימן תר"ל סעיף ט'

א. וברעק"א בתשובה חלק א' סימן י"ב ובהגהותיו לשו"ע בסימן תרל"ב סעיף א' נוקט דבשו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' שפסק דאמרינן גוד אסיק בגובה ואחרי זה לבוד ברוחב מוכח דלא סבירא ליה כשיטת הר"ן הפוסל בדין גוד אסיק ודופן עקומה

ב. וזה שלא כדברי המשנ"ב הנ"ל בחלק א' שנראה שנוקט דמדברי השו"ע בסימן תרל"ב סעיף א' נראה כהר"ן הפוסל

ג. אמנם ברעק"א עצמו מכח דבריו אלו להשוות הענינים כתב להקשות על דברי המג"א שבסימן תר"ל סעיף ט' על דברי השו"ע שמכשיר בפשיטות בגוד אסיק ולבוד לא העיר המג"א מידי ואילו בסימן תרל"ב ס"ק א' בדין גוד אסיק ודופן עקומה כתב המג"א בפשיטות לפסול והוי סתירה וגם שקשה שלא העיר בסימן תרל"ב שדבריו נגד דברי השו"ע בסימן תר"ל והניח הרעק"א דברי המג"א בקושיא ועמש"כ בזה לקמן בענף ד' ואכמ"ל

ד. ואם כן בדברי המג"א משמע דלא כדברי הרעק"א הסובר שמדברי השו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' מוכח דלא כהר"ן

סימן ב. בדין תרי הלכתות דלבוד ודופן עקומה ביחד אם בזה כשר לר"ן או דגם בזה פסול אליבא דהר"ן

ענף א. בדין דפנות שגובהן אין מגיע לסכך אך ההפרש הוא פחות מג' טפחים שאין צריך בזה לגוד אסיק וסגי בזה בלבוד אם אף בזה לר"ן פסול או דבזה מודה הר"ן להכשיר בדברי הפנים מאירות והפמ"ג והביכורי יעקב בזה ובדברי המשנ"ב והביאור הלכה בזה

[חלק א] דברי הפנים מאירות שמחמיר בזה ודברי הפמ"ג שדן בזה ובכירור דעתו ודברי הביכורי יעקב שמקיל בזה

א. יש לעיין לדעת הר"ן בסוכה ד' ע"א דסבירא ליה דכשיש בצד סכך פסול פחות מד' אמות דלהכשירו בעינן לומר דין דופן עקומה ומלבד זה גם הדפנות לא מגיעות לסכך דאי אפשר לצרף שני הקולות להכשירו כמבואר לעיל בסימן א' איך הדין כשהיה האויר שבדופן למעלה פחות מג' טפחים דבזה יש ההלכתא דלבוד האם בזה מודה הר"ן להקל או דגם בזה מחמיר הר"ן

ב. ובשו"ת פנים מאירות חלק א' סימן ס"א [בסוד"ה אין להביא עיי"ש] מבואר בפירוש בפשיטות דאף בזה פסול להר"ן

ג. (א) והפרי מגדים בסימן תרל"ב בא"א ס"ק א' הביא את שיטת הר"ן הנ"ל שמחמיר דלא אמרינן גוד אסיק ודופן עקומה וכתב הפמ"ג שם וז"ל וצ"ע אי פחות מג' טפחים לסכך יש לומר אף הר"ן מודה דאמרינן לבוד ודופן עקומה עכ"ל (ב) ובפרי מגדים במשבצות זהב ס"ק א' בד"ה והוי יודע יש בזה תוספת דברים שכתב שם וז"ל והוי יודע דמשמע להר"ן ז"ל דוקא כשמגיע דופן לסכך פסול הא לא"ה אף פחות מג' טפחים לא אמרינן דופן עקומה ועמ"א וצ"ע דא"א שלא יהא חריץ וריוח כל שהוא בין דופן לסכך דאטו במסמרים חברם זה לזה ומשמע כל פחות מג' טפחים כלבוד דמי ואמרינן דופן עקומה ודוקא כשיש ג' טפחים

בין דופן לסכך פסול בגובה לא אמרינן דופן עקומה להר"ן ואי"ה במ"א יבואר עכ"ל (ג) והנה בדבריו בא"א ס"ק א' כתב להסתפק בזה והניח הדבר בספק ואילו בדבריו במשב"ז ס"ק א' מתחילה כתב בפשיטות לפסול בזה ואחר כך כתב להביא ראיה להכשיר בזה דאל"כ יהא צריך מחובר ממש וזה לא נראה ויש לעיין אם משמעות הדברים במשב"ז דכוונתו להכריע להכשיר ואת"ל כן יש לעיין איך לנקוט בדעתו דהא בא"א הניח זה בספק וצ"ב (ד) ובמשנ"ב בס"ק ד' ושער הציון שם נראה להדיא דנוקט דהפמ"ג מסופק בדין זה אליבא דהר"ן

ד. ובביכורי יעקב בסימן תרל"ב ס"ק א' הביא ספק הפמ"ג הנ"ל בדין זה והכריע שם בביכורי יעקב להקל בדבר אף לר"ן עיי"ש טעמו

ה. ועיין לקמן בענפים הבאים מה שהובא בענין זה מדברי הר"ן בדף י"ח ע"א מדפי הרי"ף ומדברי הרעק"א בשו"ת חלק א' סימן י"ב בדעת הר"ן ודבריהם לענין אופן אחר של לבוד אך בפשוטו יש להשוות הענינים וללמוד מזה להחמיר בנידון דידן וכדעת הפנים מאירות וכמבואר בזה לקמן

[חלק ב] מדברי המשנ"ב בזה במשנה ברורה ובשער הציון ובביאור הלכה ומו"מ בדבריו ובדברי השו"ת הלכות בכונת הביאור הלכה

א. ובדעת המשנ"ב בזה הנה במשנ"ב שם בסימן תרל"ב ס"ק ד' אחרי שהביא את המחלוקת הנ"ל דהר"ן והטור אם אמרינן גוד אסיק ודופן עקומה ביחד או דפסול כתב בזה וז"ל ואפשר היכי דמן הדפנות עד הסכך הוא פחות מג' טפחים לכולי עלמא יש להקל דאמרינן לבוד ודופן עקומה עכ"ל והיינו דהיכא דמאי דלא מגיעים הדפנות בגובה עד הסכך הוא פחות מג' טפחים שבוה אין צריך להגיע להכשר בגובה להלכתא דגוד אסיק וסגי בלבוד יתכן דכשר אף לפוסלים עכ"ד ובשער הציון כתב על ספק זה זה דהוא מהפמ"ג [ועיין לעיל בחלק א' סעיף ג' מש"כ לדון בדעת הפמ"ג בזה]

ב. ועוד הוסיף בשער הציון שבביכורי יעקב הסכים להקל כן עכ"ד

ג. ובביאור הלכה שם הביא מאי דבמשנ"ב כתב דלדעת הר"ן ודעימיה היכא דהדפנות לא מגיעים לסכך שצריך להגיע לגוד אסיק וגם יש סכך פסול פחות מד' אמות שצריך להגיע לדופן עקומה פסול דלא אמרינן גוד אסיק ודופן עקומה יחד וכתב על זה בביאור הלכה וז"ל ועל פי זה פסק בשו"ת פנים מאירות סימן ס"א [הוא התשובה הנ"ל בסעיף ג'] בעושיין סכך תחת הגג על ידי שמגלין קצת מהגג המכוסה ברעפים וכו' והדפנות אינן נוגעין למעלה עד הסכך שצריך שיגלה מן הגג כ"כ עד שלא ישאר מכוסה ד"ט [כצ"ל] תוך חלל הדפנות דדופן עקומה לא שייך כיון דאין הדפנות מגיעות לשם ובהפסק אויר לא שייך דופן עקומה ורצין ליזהר בזה כי מצוי הוא וכן פוסל שם מי שעושה סוכתו בחוץ ומצרף כותלים הבנויין תחת הגג וכו' ואין הכותלים מגיעים להגג אפילו פחות מג"ט והגג בולד ד"ט אליבא דהר"ן אין לסוכה זו מחיצות וצריך ליזהר בזה עכ"ל והנה המציאות שכתב הביאור הלכה מהפנים מאירות בסוף דבריו דמאי דאין הכתלים מגיעים להגג הוא בפחות מג' טפחים הוא לכאורה ממש האופן שעליו במשנה ברורה ובשער הציון הביא מהפמ"ג להסתפק אליבא דהר"ן ומהביכורי יעקב שמקיל בזה

ד. ואם כן צ"ע טובא בדברי המשנ"ב שבדבריו במשנ"ב ושעה"צ הביא בזה מהפמ"ג להסתפק אליבא דהר"ן ומהביכורי יעקב להקל ולא הזכיר בזה מהפנים מאירות שמחמיר ואילו בביאור הלכה כשדן בזה לא הביא כלל מדברי הפמ"ג שמסתפק והביכורי יעקב שמקיל ורק הביא בפשיטות מהפנים מאירות להחמיר בזה וכתב שצריך ליזהר בזה וצ"ע ה. ושור"ר בשונה הלכות בסימן תרל"ב כשהביא את דברי הביאור הלכה הנ"ל העתיק דבריו בשינוי לשון דבמקום מש"כ הביאור הלכה בשם הפנים מאירות באופן הפסול וז"ל ואין הכתלים מגיע להגג אפילו פחות מג"ט וכו' עכ"ל כתב בשונה הלכות ואין מגיע הכתלים להגג עד פחות מג' טפחים עכ"ל ולכאורה כוונתו להגיה בדברי הביאור הלכה דלא החמיר אלא כשאינו נכנס לתוך ג' טפחים אבל אם נכנס הדופן בתוך ג' טפחים לסכך כשר אבל צ"ב

אם נכון להגיה שהרי דברי הביאור הלכה הם מהפנים מאירות ושם בפנים מאירות כתוב כמו הנוסח שבביאור הלכה לפנינו שמשמעותו להחמיר בזה וצ"ע

ענף ב. יביא ראייה מדברי הר"ן בדף י"ח ע"א לפסול בנידון זה של לבוד עם דופן עקומה

א. ובעיקר הדבר יש להעיר בדברי הר"ן בסוכה י"ח ע"א ובדפי הרי"ף דף ט' ע"א מבואר לכאורה דלא אמרינן לבוד ודופן עקומה ביחד בכהאי גוונא עיי"ש

ב. והנה דברי הר"ן הם באופן אחר והוא היכא דסמוך לסכך יש סכך פסול פחות מד' טפחים ואחריו אויר פחות מג' טפחים שכתב דלמ"ד דלא אמרינן לבוד באמצע פסול משום דכדי להכשיר צריך להגיע לדין דופן עקומה ולבוד ביחד ולא אמרינן זה עכ"ד

ג. והנה באופן זה דקאי עליה הר"ן בזה לדינא קיי"ל להכשיר כיון דקיי"ל כמ"ד בגמ' שם בדף י"ח ע"א דכן אמרינן לבוד באמצע ואם כן לא צריך בדין זה להגיע לדין דופן עקומה כלל אלא סגי כדי להכשיר להשתמש בשני דברים שהם חדא לבוד ואידך דינא דסכך פסול פחות מד' אינו פוסל ובזה מוסכם ששני דברים אלו ביחד כן אומרים כמפורש בגמ' בדף י"ז ע"א ובתוספות ורא"ש שם ובשו"ע בסימן תרל"ב סעיף ג' ורק למ"ד דאין לבוד באמצע צריך להגיע בזה לדופן עקומה ולבוד וכמבואר באריכות הענין לעיל בסימן ג' עיי"ש ועיין מש"כ בזה בשו"ת רעק"א חלק א' סימן י"ב

ד. אבל עכ"פ לכאורה יש ללמוד מדברי הר"ן הנ"ל דלא אמרינן יחד דופן עקומה ולבוד היכא דאין שייך להקל מצד הנ"ל בסעיף ג' והיינו כגון בדברי המשנ"ב הנ"ל בענף א' דשם לא שייך ענין ההכשר מדינא דסכך פסול פחות מד' טפחים דמיירי המשנ"ב היכא דיש ד' טפחים סכך פסול או יותר שלכן כן צריך להגיע לדין דופן עקומה ובזה לכאורה יש ללמוד מדברי הר"ן בדף י"ח להחמיר ודלא כצד במשנ"ב שבזה יודה הר"ן בדף ד' להקל וצ"ע

כשיעור סכך פסול או יותר מד' טפחים ובזה כדי להכשיר על כרחך צריך להגיע לדין דופן עקומה ובזה לומר דופן עקומה ולבוד ביחד נכנס בענין של תרי הלכתות ועיין עוד לעיל בסימן ג' שנתבאר בזה באריכות

ד. ועוד דן שם ברעק"א באופן אחר והוא היכא דיש סמוך לדופן סכך פסול שני אמות ואחריו באמצע אויר פחות מג' טפחים שלכאורה גם בזה יש לפסול אליבא דהר"ן אך בזה כתב הרעק"א שם לחלק דיודה הר"ן בזה כיון שבזה אפשר לומר כל הלכה בפני עצמה עיי"ש דבריו והובאו דבריו לעיל בסימן ג' עיי"ש ונתבאר שם בזה באריכות

ענף ד. בדין אופן דעל ידי הלבוד ברוחב יחד עם דופן עקומה יש ד' אמות או יותר ריוח בין העומד שבדופן לבין הסכך כשר

[חלק א']

א. ונראה לכאורה דהיכא דיש סמוך לדופן אויר פחות מג' טפחים ולידו בהמשך סכך פסול פחות מד' אמות וכשנצרף שניהם ביחד הוא יותר מד' אמות [מש"כ יותר מד' אמות לאו דוקא והוא הדין ד' אמות דהא הכשר דופן עקומה דוקא בפחות מד' אמות וכן בכל המשך הדברים דין ד' אמות כיותר מד' אמות] בזה ודאי דפסול לכולי עלמא וכן היכא דיש סכך פסול פחות מד' אמות סמוך לדופן ובאמצע הסכך פסול יש ב' טפחים אויר ובצירוף האויר לסכך פסול הוא יותר מד' אמות גם בזה ודאי פסול

ב. ואין לדון בזה להכשיר אליבא דהטור הסובר דאמרינן בכמה אופנים תרי הלכתות אי נמי לפי שיטות באחרונים דסבירא להו בכמה אופנים דיודה הר"ן לענין תרי הלכתות דהכא אין מועיל זה להכשיר משום דעל ידי הסכך פסול והאויר נמצא שיש חלק מהסכך פסול שהוא רחוק יותר מד' אמות מהדופן ועליו אין שייך לדון דין דופן עקומה דאין שייך לומר דין דרך כתלים להתעקם על מקום הרחוק מהכותל מרחק של יותר מארבע אמות וענין שיעורא דפחות מד' אמות להכשר דופן עקומה אינו שיעור בעצם משך הסכך פסול דנימא דכיון שכאן

ה. ועיין ברעק"א בתשובה חלק א' סימן י"ב ובביאורו לשו"ע באו"ח סימן תרל"ב שהביא דברי הר"ן בדף י"ח ע"א וקישרם לדברי הר"ן בדף ד' ע"א הנ"ל החולק על הטור בסימן תרל"ב עיי"ש ועיין גם ברעק"א באו"ח סימן ע"ז ס"ק ז' שהביא את שני דברי הר"ן שבדף ד' ע"א ושבדף י"ח ע"א

ענף ג. בדברי הרעק"א בדין לבוד עם דופן עקומה

א. וברעק"א בתשובה בחלק א' סימן י"ב הביא את דברי הר"ן הנ"ל וכתב לדון על פי דברי הר"ן הנ"ל לדינא לפסול באופן של לבוד ודופן עקומה באופן שהמציאות שונה מדברי הר"ן הנ"ל שבאופן זה אין להכשיר מהטעם הנ"ל בסעיף ב' וגם הוא מציאות אחרת מדברי המשנ"ב הנ"ל בענף א' והאופן שעליו דן ברעק"א הוא היכא דהדפנות כן מגיעות לסכך אבל ברוחב הסוכה יש הבדל בין הדפנות לבין הסכך פחות מג' טפחים ואחרי זה יש סכך פסול שני אמות דלכאורה לדעת הר"ן הנ"ל בדף י"ח צריך לפסול כיון שצריך לומר תחילה דין לבוד ואחר כך דין דופן עקומה וסיים שם בצ"ע לדינא עכ"ד

ב. ויש לעיין אם משמע מדבריו דלא פשיטא ליה אליבא דהר"ן לפסול בזה מדסיים בצ"ע ולכאורה בפשוטו כן יש ללמוד מדברי הר"ן לפסול בזה שהרי בפשיטות פסל הר"ן הנ"ל בענף ב' אליבא דמ"ד דבאופן שקאי עליו הר"ן צריך להגיע לתרי הלכתות כמובא לעיל בענף ב'

ג. ולעיל בענף ב' נתבאר דבאופן שעליו מיירי הר"ן עצמו קיימא לן לדינא להקל משום דקיימא לן דיש לבוד באמצע והסיבה שהאופן שעליו קאי הרעק"א הנ"ל כאן בענף ג' סעיף א' יותר חמור הוא מפני שבדברי הר"ן מיירי שהסכך פסול אין בו ד' טפחים ואם כן אין בו שיעור לפסול ובלא דין דופן עקומה יש להכשירו ורק למ"ד דאין לבוד באמצע בעינן באופן דהר"ן להגיע לדופן עקומה מפני שמייירי הר"ן כשהלבוד באמצע אבל למ"ד דיש לבוד באמצע אין שם תרי הלכתות דסגי בלבוד ודינא דסכך פסול פחות מד' אינו פוסל משא"כ דברי הרעק"א מיירי שהסכך פסול יש בו ד' טפחים

עד איזה מרחק אפשר לשייך את החלק העומד של הדופן אל הסכך הכשר וביותר מד' אמות אינם משתייכים זה לזה

[חלק ג]

א. והמורם מהנ"ל בחלקים קודמים דבגדר דינא דשיעור סכך פסול להיות כשר מדין דופן עקומה יש לדון מהו דיש צד לומר שהוא שיעור עד כמה רוחב סכך פסול יכול להיחשב חלק מהדופן ויש צד שני לומר שהוא שיעור עד איזה מרחק מהחלק העומד של הדופן יכול להיחשב החלק השוכב המשך הדופן ויש צד נוסף לומר דכלול בזה גם הגבלה עד איזה מרחק בין החלק העומד של הדופן לבין הסכך הכשר אפשר לשייכם זה לזה

ב. ואם נימא כצד ראשון הנ"ל בסעיף א' אם כן בשני האופנים הנ"ל בחלקים א' וב' יש מקום לדון להכשיר עכ"פ אליבא דהטור משום תרי הלכתות

ג. אמנם אם נימא כצד שני הנ"ל בסעיף א' אם כן באופנים הנ"ל בחלק א' יש לפסול ולא יועיל על זה תרי הלכתות אבל באופן הנ"ל בחלק ב' עדיין יש לדון להכשיר

ד. אמנם אם נימא כהתוספת שבצד ג' הנ"ל בסעיף א' אם כן לכאורה יש לפסול באין באופנים דחלק א' ובין באופן דחלק ב'

[חלק ד]

א. ושו"ר בפמ"ג בסימן תרל"ב בא"א ס"ק א' שאחרי שהביא הנידון אם אמרינן גוד אסיק ודופן עקומה ביחד וכתב להסתפק לדעת הר"ן המחמיר איך הדין בלבוד עם דופן עקומה ביחד וכמובא לעיל בענף א' כתב הפמ"ג וז"ל ואם ד' אמות פחות משהו ואחר כך אויר פחות ג' טפחים צ"ע ד"ל דופן עקומה ואומר פחות מג' טפחים אין פוסל ולא אמרינן לבוד להחמיר כה"ג ג"כ אי נמי שיש פחות ד' אמות סכך פסול וביניהם אויר פחות ג' טפחים אפשר לאומרים דופן עקומה לבוד להקל כה"ג עכ"ל ועיי"ש עוד דבריו

ב. והנה מבואר דמספקא ליה להפמ"ג בדינים הנ"ל בחלקים א' וב' והאופן הראשון של הפמ"ג הוא

אין שיעור כזה מרובה של סכך פסול יוכשר אלא שיעור זה דפחות מד' אמות הוא השיעור עד היכן יכול הכותל להתעקם וכיון שכאן צריך לעקמו יותר מד' אמות לא מהני

ג. והוא הדין באופנים הנ"ל בסעיף א' היכא דבמקום האויר היה סכך כשר גם בזה לכאורה פסול מאותו הטעם הנ"ל בסעיף ב'

ד. ולא מהני דין לבוד להכשיר באופנים הנ"ל בסעיפים קודמים דאף דנימא לבוד אכתי איכא הטענה הנ"ל בסעיף ב' דיש כאן סכך פסול רחוק יותר מד' אמות מהכותל ולא שייך על זה דינא דדופן עקומה

[חלק ב]

א. ומה שיש לדון הוא באופן הפוך מהנ"ל בחלק א' והיינו שסמוך לדופן הסכך פסול פחות מד' אמות ואחריו בין הסכך פסול לבין הסכך כשר יש אויר פחות מג' טפחים וביחד הסכך פסול והאויר הם יותר מד' אמות האם בזה לדעת הטור דסבירא ליה דאמרינן תרי הלכתות ביחד כשר או פסול דכאן לכאורה אין שייך הפסול הנ"ל בחלק א' דאין להכשיר סכך פסול הרחוק יותר מד' אמות מהדופן שהרי כאן אין סכך פסול הרחוק ד' אמות מהדופן

ד. ואת"ל דלהטור כשר בזה על ידי תרי הלכתות אם כן גם להר"ן יש להכשיר לכאורה לפי דעת הרעק"א הנ"ל דדוקא בשני אמות סכך פסול וביניהם לדופן פחות מג' טפחים אויר פסול לר"ן משום שני הלכתות אבל כשהאויר לצד הסכך כשר אף לר"ן כשר משום דכל הלכתא יכולה להתקיים בפני עצמה כמובא לעיל [ומקל וחומר דלשיטות הנ"ל בענף א' דבלבוד ודופן עקומה לא קאמר הר"ן אתי שפיר אבל עיין לעיל מש"כ דצ"ע בדבריהם מדברי הר"ן בדף י"ח ע"א]

ג. אמנם קרוב הדבר דגם בזה יש לפסול מטעם דומה להטעם הנ"ל בחלק א'

ד. והיינו דיש לומר דשיעורא דפחות מד' אמות דסכך פסול להכשיר בדופן עקומה ענין השיעור דפחות מד' אמות אינו רק משום גבול עד איזה מרחק אפשר לעקם את הדופן אלא גם הוא שיעור

ה. ובוזה יש לעיין לענין דינא אליבא דהצד לפסול בלבד ודופן עקומה בהדדי מה התשובה לטענתו הנ"ל דהפמ"ג דאם כן יהא פסול אפילו באויר כל שהו האם באמת נימא דאה"נ דלפי שיטה זו אפילו באויר כל שהו ביניהם כבר אין לומר הכשרא דדופן עקומה או דילמא יש איזה שיעור בדבר וכתענת הפמ"ג דלא מסתבר דההכשר נאמר דוקא באופן שמחוברים לגמרי וצ"ע

ענף ו. ועולה מהדברים הנ"ל בסימן זה כמה אופנים בדין דופן עקומה ולבוד ביחד

[חלק א']

א. היכא דהלבד בגובה והדופן עקומה ברוחב (א) לטור ודאי כשר בזה (ב) ולר"ן הפנים מאירות מחמיר והפמ"ג בא"א מסופק [ואולי במשב"ז הכריע להקל אך במשנ"ב הביא בשם הפמ"ג להסתפק] והביכורי יעקב מקיל (ג) ובמשנ"ב הביא מהפמ"ג להסתפק לר"ן ובשעה"צ הוסיף דביכורי יעקב מקיל עכ"ד אמנם בביאור הלכה העתיק בפשיטות מהפנים מאירות להחמיר בזה וצ"ע [ענף א'] (ד) ובביקר הנידון יש לכאורה להביא ראיה גדולה מדברי הר"ן בדף י"ח ע"א לפסול בזה וצ"ע מזה לדברי המכשירים [ענף ב']

ב. היכא דהלבד והדופן עקומה שניהם ברוחב דהיינו בסכך והם ביחד פחות מד' אמות והאויר סמוך לדופן ואחריו הסכך באמצע לטור כשר ולדעת הר"ן מבואר ברעק"א דיש לפסול וסיים בצ"ע לדינא [אפשר דמשמע מדבריו דאף בדעת הר"ן סיים צ"ע וצ"ב דלכאורה מוכח בר"ן לפסול [ענף ג']

ג. כנ"ל בדין קודם אלא שהסכך פסול הוא הסמוך לדופן ואחריו האויר פחות מג' טפחים באמצע כתב הרעק"א דבוזה יש להכשיר גם אליבא דהר"ן [ענף ג']

ד. והיכא דהלבד הוא באמצע הסכך פסול מסתבר דדינו שוה לנ"ל בסעיף ב' דלדעת הר"ן מהראוי לכאורה כטענת הרעק"א לפסול [מיהו אם בין האויר לבין הסכך הכשר נשאר פחות מד' טפחים סכך פסול עיין בזה לקמן בחלק ב']

האופן הנ"ל בחלק ב' והאופן השני של הפמ"ג הוא מהאופנים הנ"ל בחלק א' אמנם לכאורה דבריו לדון להקל בזה חידוש עצום ובפרט באופן השני דהפמ"ג שבו יש סכך פסול שרחוק ד' אמות מהכותל וצ"ע

ענף ה. לפוסלים אליבא דהר"ן בדופן עקומה ולבוד בהדדי אם יש שיעור לאויר שפוסל בזה או דאפילו בכל שהו ממש פוסל

א. הנה הפמ"ג בסימן תרל"ב בא"א ס"ק א' ובמשב"ז סוף ס"ק א' הביא את שיטת הר"ן הפוסל בסכך פסול הצריך לדופן עקומה היכא דהדפנות לא מגיעות לסכך דבעינן גם גוד אסיק וכתב הפמ"ג להסתפק היכא דאינם מגיעות רק בשיעור דפחות מג' טפחים שאין צריך גוד אסיק וסגי בלבד אם אף בזה פוסל הר"ן

ב. וכתב שם הפמ"ג במשב"ז בענין זה וז"ל והוי יודע דמשמע להר"ן ז"ל דוקא כשמגיע דופן לסכך פסול הא לא"ה אף פחות מג' טפחים לא אמרינן דופן עקומה ועמ"א וצ"ע דא"א שלא היא חריץ וריוח כל שהוא בין דופן לסכך דאטו במסמרים חברים זה לזה ומשמע כל פחות מג' טפחים כלבוד דמי ואמרינן דופן עקומה ודוקא כשיש ג' טפחים בין דופן לסכך בגובה לא אמרינן דופן עקומה להר"ן ואי"ה במ"א יבואר עכ"ל

ג. והנה יש לדון אם כוונת הפמ"ג להכריע מכח טענתו זו דבהכרח דמודה הר"ן להכשיר בלבד ודופן עקומה ועיין בפמ"ג בא"א שהניח הדבר בספק וצ"ע ועיין מש"כ בזה בדעתו לעיל בענף א' חלק א' ואכמ"ל

ד. ועכ"פ אף אם נימא בדעת הפמ"ג דמכח טענתו זו מכריע להכשיר אף לר"ן בלבד ודופן עקומה בהדדי מכל מקום לענין דינא ודאי דאין פשוט להכשיר בשוה אליבא דהר"ן דבשו"ת פנים מאירות חלק א' סימן ס"א מבואר דפוסל בזה לדעת הר"ן ויש ראיה גדולה לדבריו מדברי הר"ן בדף י"ח ע"א ובדפי הר"ף דף ט' ע"א וכמבואר באריכות לעיל בענפים א' וב' ועיי"ש

ב. ויש לעיין באופן הנ"ל בענף זה בחלק א' סעיף ד' דהאוריר הוא באמצע הסכך פסול ובכל חלק בפני עצמו אין ד' טפחים [אי נמי בחלק הקרוב לדופן יש יותר מד' טפחים אך כסברת הרעק"א דלחלק זה אין חסרון בצורך ללבוד כנ"ל בחלק א' סעיף ג'] אבל בצירוף שניהם יש ד' טפחים בזה יש לעיין ואכמ"ל ועיין היטב בסימן תרל"ב ולא עיינתי עתה בסעיף זה

ג. ומש"כ לחלק דפחות מד' טפחים שאני ומצטרף היינו בסוכה גדולה דוקא אבל בסוכה קטנה מצטרפים לג' לפסול כמבואר שם בשו"ע בסעיף ג' ומהו סוכה קטנה ומהו גדולה מבואר שם בשו"ע בסעיף א' ומשנ"ב שם

ד. היכא דמלבד הסכך פסול דבעי להכשירו בדין דופן עקומה יש אוריר פחות מג' טפחים למעלה בסכך ובצירוף שניהם הם ד' אמות או יותר בזה יתכן דלכולי עלמא לא שייך לדון דין תרי הלכתות אך בפמ"ג נסתפק גם בזה ועיין מש"כ בזה באריכות לעיל בענף ד' ואכמ"ל

ה. והנה כל אופנים הנ"ל בסעיפים א' ב' וד' בפשוטו ראוי להשוות דינם ומה שבחלקם הובא לעיל דברים שלא הובאו באחרים הוא שהועתק מהפוסקים בכל מקרה מה שבו כתבו אבל לכאורה מסתבר להשוות הדברים אהדדי ו. לסוברים בכמה אופנים לפסול בלבוד ודופן עקומה בהדדי בענין כמה הוא שיעור האוריר הפוסל בזה עיין מש"כ לעיל בענף ה'

[חלק ב']

א. כל הנ"ל בסעיפים גדולים קודמות שיש אופנים דסכך פסול ביחד עם לבוד לא אמרינן להכשיר לדעת הר"ן המחמיר בתרי הלכתות הוא דוקא היכא דיש בסכך פסול ד' טפחים או יותר אבל היכא דהסכך פסול הוא פחות מד' טפחים שבזה להכשירו אין צריך להגיע לדופן עקומה אלא מדינא דסכך פסול פחות מד' טפחים אינו פוסל מהני זה אפילו היכא שיש גם אוריר פחות מג' שצריך לומר בו לבוד וכמבואר להדיא בגמ' בדף י"ז ע"א ובתוספות וברא"ש שם ובשולחן ערוך בסימן תרל"ב סעיף ג' וכמובא לקמן בסימן ג' באריכות עיי"ש

סימן ג. בדין סכך פסול פחות מד' טפחים שכשר אם מועיל זה אף היכא דיש גם אויר שצריך להכשירו מהלכה אם מועיל ויבאר בזה ג' אופנים (א) חדא באויר פחות מג' ברוחב דמפורש בגמ' וש"ע להכשיר מלבד בסוכה קמנה (ב) והשני באויר פחות מג' בגובה ומבואר בביאור הלכה להכשיר לבו"ע וראיה לדבריו (ג) והג' באויר ג' טפחים ויותר [היינו שבזה לא מהני לבוד] בגובה ומבואר בביאור הלכה להכשיר לבו"ע וראיה לדבריו

דלא מצרפינן תרי הלכתות דגוד אסיק ודופן עקומה להכשיר וכן לא מצרפים לבוד ודופן עקומה להכשיר ומבאר ישוב לקושיא זו ושבר"ן עצמו בדף י"ח ע"א מבואר להדיא לחלק בין הענינים

ענף א. מביא מגמ' וש"ע דבאויר פחות מג' ברוחב וסכך פסול פחות מד' כשרה הסוכה והני מילי בסוכה גדולה אבל בקטנה מצטרפי אהדדי לשיעור ג' לפסול

א. ולכאורה יש להעיר מזה לשיטת הר"ן בסוכה ד' ע"א ובדפי הרי"ף דף ב' ע"א הנ"ל בענף א' דסבירא ליה דלא אמרינן תרי הלכתות דדופן עקומה וגוד אסיק יחד וביותר לדברי הר"ן בסוכה י"ח ע"א ובדפי הרי"ף דף ט' ע"א הנ"ל בענף ג' דלא אמרינן תרי הלכתות דדופן עקומה ולבוד ביחד ואם כן אמאי כאן אמרינן יחד תרי הלכתות חדא דסכך פסול פחות מד' אינו פוסל ואידך לבוד באויר פחות מג' דמצטרפי יחד הני תרי הלכתות להכשיר

א. בגמ' בסוכה י"ז ע"א אמר רבה אשכחתינהו לתלמידי דרב וכו' ואמינא להו אנא מה אילו איכא סכך פסול פחות מארבעה ואויר פחות משלשה מאי כשרה וכו' ע"כ ומבואר על פי זה לדינא שם בתוספות וברא"ש ובטור בסימן תרל"ב ובשו"ע שם סעיף ג' דאם יש בסכך פחות מד' טפחים סכך פסול ולידו פחות מג' טפחים אויר כשרה הסוכה דאין מצטרפים שני דברים אלו ביחד לפסול

ב. אבל באמת שאין שייך להקשות מזה על דברי הר"ן דבר"ן עצמו בדף י"ח ע"א באופן שכתב דלא אמרינן לבוד ודופן עקומה ביחד מבואר להדיא בדבריו דדבריו רק למ"ד אין לבוד באמצע שבזה צריך להגיע באופן דמיירי עליו שם הר"ן לתרי הלכתות דדופן עקומה ולבוד בהדדי וזה לא אמרינן אבל למ"ד דיש לבוד באמצע מבואר בר"ן דכיון דבזה אין צריך להגיע מלבד הלבוד לדינא דדופן עקומה אלא סגי מלבד הלבוד להגיע לדינא דסכך פסול פחות מד' טפחים אינו פוסל לכן כשרה הסוכה ומבואר אם כן להדיא בדברי הר"ן דחלוק בענין צירוף עם דין לבוד הדין של דופן עקומה שאינו מצטרף מהדין של סכך פסול פחות מד' טפחים שכן מצטרף

ב. ומבואר לפי זה דבשני פרטי הכשר דסכך פסול פחות מד' טפחים ולבוד באויר פחות מג' טפחים אין חסרון מצד שנכשרת הסוכה על ידי שני הלכתות

ג. אמנם מוכח שם בגמ' ומפורש בשו"ע דכל זה דוקא בסוכה גדולה אבל בסוכה קטנה שיעור סכך פסול לפסול הוא בג' טפחים ומצטרפים סכך פסול ואויר לשיעור ג' טפחים לפסול הואיל ושוו בשיעוריהו עיי"ש

ד. וענין סוכה גדולה וקטנה מבואר שם בשו"ע בסעיף א' עיי"ש ופירש הענין במשנ"ב בס"ק ח' שכל שאין ז' על ז' טפחים בסכך הכשר לבדו חשיב קטנה

ג. אמנם צריך טעם לדבר אמאי שונה זה מזה דמאיזה טעם יהא יותר חמור צירוף דופן

ענף ב. יבאר דלכאורה קשה מדין הנ"ל בענף א' קושיא לדברי הר"ן דסבירא ליה

קולא בענין דכל דברי הר"ן לפסול כשיש חסרון גם בגובה שיש אויר בין הדפנות לסכך וגם ברוחב שיש שם סכך פסול בצד הוא דוקא היכא דהסכך פסול הוא ד' טפחים או יותר שבזה להכשיר החסרון שבסכך צריך להגיע לדין של דופן עקומה אבל היכא דהסכך פסול הוא פחות מד' טפחים שבזה להכשיר החסרון של הסכך אין צריך להגיע לדין דופן עקומה אלא סגי בזה בהלכה הכללית דסכך פסול פחות מד' טפחים אינו פוסל [נשזה אפילו באמצע הסוכה משום דאין צריך בזה להגיע לדין דופן עקומה] בזה ליכא החומרא של הר"ן ושפיר אמרינן שני ההלכות יחד גם גוד אסיק וגם הדין דסכך פסול פחות מד' טפחים אינו פוסל ואע"פ שסמוכים זה לזה שני החסרונות ששניהם במקום החיבור של הדפנות לסכך

ג. והנה מבואר בקולא זו בביאור הלכה שם שני אופנים חדא היכא דההפרש בגובה בין הדפנות לסכך הוא פחות מג' טפחים דבזה להכשיר בגובה סגי בדינא דלבוד

ד. והשני היכא דההפרש בגובה בין הדפנות לסכך הוא ג' טפחים ויותר דבזה כדי להכשיר בגובה צריך להגיע לדינא דגוד אסיק ובתרווייהו מבואר בביאור הלכה דמצרפים את קולא זו לקולא דסכך פסול פחות מד' טפחים כשר

ה. ובעיקר קולא זה של הביאור הלכה הנה נראה שם מלשונו שמעתיק קולא זו משו"ת פנים מאירות חלק א' סימן ס"א המובא שם בביאור הלכה לענין שמחמיר כשיטת הר"ן וכתב הגבלה זו בחומרא זו אבל עיי"ש היטב בפנים מאירות שצ"ב בדבריו שם דפעם אחת כתב קולא זו ופעם אחת נראה שרק בסכך פסול פחות מג' מקיל ולא בפחות מד' אמנם הביאור הלכה הרגיש בזה וכתב להגיה בדבריו עיי"ש היטב בביאור הלכה שמבואר בדבריו בשם הפנים מאירות בקולא זו נסמכים על הגה"ה בדבריו ויש ראייה כן בכוונת הפנים מאירות דאם לא כן הוי סתירה בדבריו וכנ"ל

ענף ד. ראייה מהגמ' הנ"ל בדף י"ז ע"א לקולא דהביאור הלכה דצירוף אויר פחות מג"ט

עקומה מלבוד מצירוף דינא דסכך פסול פחות מד' טפחים ללבוד

ד. וצריך לומר לכאורה דסכך פסול פחות מד' טפחים דכשר אין זה נחשב מסוג ההלכתות כדין דופן עקומה אלא חשיב כאין כאן כלל שיעור חשוב של סכך פסול

ה. (א) ויש לעיין באויר פחות מג' טפחים שאינו פוסל אם דמי בחילוק הנ"ל בגדרו לדופן עקומה או לסכך פסול פחות מד' טפחים (ב) ואת"ל דדמי לדופן עקומה אתי שפיר בפשיטות דברי הר"ן (ג) אמנם את"ל דדמי לסכך פסול פחות מד' טפחים אם כן צ"ב אמאי בדין לבוד נמי יש חסרון לתרי הלכתות כמבואר בדברי הר"ן בדף י"ח ע"א הנ"ל בענף ג' (ד) ואולי צריך לומר דכדי לפסול בתרי הלכתות סגי דחדא מינייהו היא מסוג דופן עקומה או דבאמת יש להכריע מזה דהגדר בלבוד אינו מסוג הדין דסכך פסול פחות מד' טפחים אינו פוסל ואכמ"ל (ה) ובאמת המשנ"ב דן דיתכן דיש להכשיר לפי הר"ן בדופן עקומה עם לבוד ויש לומר דטעמו מפני הטענה הנ"ל בסעיף זה באות ה' אלא שדבריו צ"ב מכח דברי הר"ן בדף י"ח וכנ"ל בענף ג' ואכמ"ל

ענף ג. בדברי הביאור הלכה בסימן תרל"ב דמצרפים לקולא להכשיר דינא דסכך פסול פחות מד' טפחים ברוחב עם חסרון דאויר בגובה בין בשיעור פחות מג' טפחים דנכשר בלבוד ובין בשיעור יותר גדול דנכשר בגוד אסיק

א. ובביאור הלכה בסימן תרל"ב סעיף א' הביא מהפנים מאירות שבסוכה שהדפנות אינם מגיעות עד הסכך ויש בסכך על יד הקיר סכך פסול שצריך להגיע בו לדין דופן עקומה פסול מפני דברי הר"ן דלא אמרינן גוד אסיק ודופן עקומה ביחד עיי"ש דבריו והוא המחלוקת הנ"ל בסימן א' והחמיר שם בביאור הלכה בשם הפנים מאירות גם במגיע הדפנות רק פחות מג' טפחים בגובה למטה מהסכך והוא האופן הנ"ל בסימן ב' ענף א' ועיי"ש בסימן ב' מש"כ באריכות בדין זה

ב. ומכל מקום מבואר שם בדברי הביאור הלכה

בגובה לדינא דסכך פסול פחות מד' טפחים ברוחב

א. והנה בגמ' בדף י"ז ע"א והשו"ע בסימן תרל"ב סעיף ג' הנ"ל בחלק א' אין מפורש אופן זה עצמו של הביאור הלכה הנ"ל בחלק ג' להכשיר דבגמ' ושו"ע מיירי דהסכך פסול והאוויר שניהם הם ברוחב ואילו הביאור הלכה מיירי דסכך פסול ברוחב והאוויר הוא בגובה

ב. אך מכל מקום לכאורה יש ללמוד זה מזה דכמו שהכשירו בגמ' ושו"ע אויר פחות מג' ברוחב עם סכך פסול פחות מד' טפחים ברוחב הכי נמי יש להכשיר אויר פחות מג' טפחים בגובה עם סכך פסול פחות מד' טפחים ברוחב

ענף ה. בקולא השניה דהביאור הלכה דמצרפים לקולא דינא דגוד אסיק באוויר בגובה יותר מג"ט עם דינא דסכך פסול פחות מד' טפחים ידון בראיה לדין זה

א. אמנם היכא דההפרש שבגובה על ידי האוויר הוא ג' טפחים או יותר שבזה אין להכשיר מצד לבוד וצריך להגיע לדינא דגוד אסיק ולצרפו לדינא דסכך פסול פחות מד' טפחים אינו פוסל בזה לכאורה אין בידינו ראיה מהגמ' ושו"ע להכשיר דיש מקום לחלק דדוקא לבוד הוא דקיל להצטרף עם דינא דסכך פסול פחות מד' טפחים להכשיר אבל גוד אסיק מנלן דמצטרף עם דינא דסכך פסול פחות מד' טפחים להכשיר

ב. ואשכחן לחלק על דרך זה בענין צירוף הלכתות בין דין לבוד בגובה לבין דין גוד אסיק בדברי המשנ"ב בסימן תרל"ב ס"ק ד' שכתב דיתכן דאף הר"ן בסוכה דף ד' ע"א שפוסל בגוד אסיק בגובה ודופן עקומה ברוחב מודה להכשיר בלבוד בגובה ודופן עקומה ברוחב

ג. אבל באמת יש להביא בזה דהרי בר"ן בדף י"ח ע"א ובדפי הרי"ף דף ט' ע"א מבואר לפסול בצירוף תרי הלכתות דלבוד ברוחב ודופן עקומה ברוחב וקשה מזה על דברי המשנ"ב הנ"ל בסעיף קודם וכמבואר באריכות לעיל בענף ג' עיי"ש

ד. ואם כן כיון דמבואר בר"ן בדף י"ח ע"א דלבוד יחד עם דופן עקומה ושניהם ברוחב לא אמרינן ואף על פי כן מבואר בגמ' בדף י"ז ע"א דלבוד באוויר ברוחב כן מכשיר יחד עם הלכה דסכך פסול פחות מד' טפחים ברוחב וכמובא לעיל בענף זה בפ"ח א' וגם בר"ן עצמו בדף י"ח ע"א נראה כן וכמובא לעיל בענף זה בחלק ב' אם כן שפיר יש ללמוד דאף בדינא דתרי הלכתות שונה דין דופן עקומה החמור מדין סכך פסול פחות מד' טפחים שהוא קיל ומצטרף ואם כן שפיר יש ללמוד אף לענין של אויר בגובה יותר מג' טפחים שצריך להגיע לדין גוד אסיק דמכל מקום אם בסכך פסול יש פחות מד' טפחים שאין צריך להגיע לדין דופן עקומה וסגי בדינא דסכך פסול פחות מד' טפחים כשר דמהני

ענף ו. בהא דבדין הגמ' בדף י"ז באוויר פחות מג' טפחים ברוחב ולידו סכך פסול פחות מכשיעור דכשר דזה דוקא בסוכה גדולה ולא בקטנה ידון אם באוויר בגובה וסכך פסול ברוחב באופנים דכשר כנ"ל בחלקים קודמים דענף זה אם יש הבדל בזה בין סוכה גדולה לקטנה

א. מבואר בגמ' בדף י"ז ע"א דאוויר פחות מג' טפחים ברוחב הסכך דכשר מדין לבוד ולידו סכך פסול פחות מד' טפחים דכשר לא מצטרפים שניהם לפסול אלא מכשרינן מכח שני ההלכות יחד וכן פסק בשו"ע בסימן תרל"ב סעיף ג'

ב. ונראה שם בגמ' ויותר מפורש בשו"ע שם דהיינו דוקא בסוכה גדולה דלא שוו שיעורייהו לפסול דסכך פסול פוסל בו רק בארבעה ואוויר בג' וכיון דלא שוו בשיעורייהו לא מצטרפי לפסול ואפילו בשיעור הגדול כששניהם ד' טפחים

ג. אבל בסוכה קטנה שבזה גם שיעור סכך פסול לפסול הוא בג' כיון דשוו בשיעורייהו מצטרפים הסכך פסול פחות מג' והאוויר פחות מג' להצטרף יחד לשיעור ג' טפחים לפסול עיין שם

ד. והנה הובא לעיל בחלק ג' מהביאור הלכה דסכך פסול פחות מד' ברוחב ומלבד זה יש חסרון

דילמא דוקא באויר ברוחב הוא דמצטרף אבל
חסרון בגובה עם חסרון ברוחב אין מצטרפים

ו. ולכאורה יש טעם אחר פשוט להכשירו משום
דהפרש בגובה כשר לא רק עד ג' טפחים אלא
אפילו ביותר מזה כמבואר במשנה בדף ט"ז ע"א
והטעם מבואר במשנ"ב בסימן תר"ל סעיף ט' בשם
הריטב"א דהוא מדינא דגוד אסיק [ויש מפרשים
בדעת הר"ן דאף בלא גוד אסיק כשר בזה עיין לעיל
בסימן א'] ואם כן לכאורה לא שוו בשיעורייהו

דבגובה אין הדפנות מגיעות לסכך דכשר בין אם
שיעור ההפרש בגובה הוא פחות מג' טפחים דסגי
ליה בלבד ובין אם שיעור ההפרש בגובה הוא ג'
טפחים או יותר דבעינן להכשירו לדינא דגוד אסיק
בשניהם כשר ועיין לעיל בחלקים ד' וה' מש"כ
להוכיח כהקולות דהביאור הלכה

ה. ויש לעיין אם בזה יהא הפרש בין סוכה גדולה
לקטנה והיינו דבסוכה קטנה דשיעור סכך פסול
לפסול הוא בג' טפחים נימא דאם יש גם חסרון
בגובה יצטרף לשיעור ג' טפחים לסכך פסול או

סימן ד. בדיון צירוף גוד אסיק בגובה עם לבוד ברוחב

היכא דהדפנות לא מגיעות לסכך ומלבד זה יש סכך פסול פחות מד' אמות אם אמרינן גוד אסיק ודופן עקומה בהדדי דהטור בסימן תרל"ב סבירא ליה דכשר והר"ן בסוכה ד' ע"א ובדפי הרי"ף דף ב' ע"א סבירא ליה דפסול

ב. והיינו דהטור בסימן תר"ל שהכשיר בגוד אסיק בגובה בצירוף ללבוד ברוחב הוא לשיטתו דאמרינן תרי הלכתות דגוד אסיק ודופן עקומה להכשיר אבל לר"ן דלא אמרינן תרי הלכתות דגוד אסיק ודופן עקומה ביחד להכשיר הוא הדין דלא אמרינן גוד אסיק בגובה ולבוד ברוחב ביחד להכשיר

ג. ועל פי זה תמה הרעק"א על דברי המג"א בסימן תרל"ב ס"ק א' שהביא בפשיטות לדינא את חומרת הר"ן הנ"ל בגוד אסיק ודופן עקומה בסימן תרל"ב סעיף א' ואילו בסימן תר"ל סעיף ט' לא העיר מידי על דברי השו"ע שהקיל בגוד אסיק ולבוד

ד. וכן תמה הרעק"א עוד לאידך גיסא במאי דהביא המג"א בפשיטות להלכה את חומרת הר"ן ולא כתב דלדעת השו"ע ליתא להאי חומרא עכת"ד

ה. וכהערת הרעק"א הנ"ל על המג"א יש להעיר גם על דברי המשנ"ב שבסימן תרל"ב ס"ק ד' הביא את מחלוקת הטור והר"ן אם אומרים גוד אסיק ודופן עקומה בהדדי ובביאור הלכה שם לענין מעשה החמיר בזה ואילו במשנ"ב בסימן תר"ל סעיף ט' על הקולא דהשו"ע הנ"ל דאמרינן גוד אסיק ולבוד בהדדי לא העיר המשנ"ב מידי

ענף ג. ידון דמדברי המג"א ומשנ"ב לכאורה משמע דסבירא להו לחלק בין שני ענינים אלו ומו"מ בדברים מדברי הר"ן בדף י"ח ע"א ושלפי דברי החזו"א יש חילוק בין שני ענינים אלו

א. ומדברי המג"א והמשנ"ב הנ"ל לכאורה מוכח דסבירא להו לדינא לחלק בין ענינים אלו

ענף א. דברי הטור ושו"ע בסימן תר"ל דמכשירים בצירוף זה

א. בטור בסימן תר"ל כתב בדין המשנה בדף ט"ז ע"א דהיכא דהסוכה גבוהה והדופן גבוהה רק י' טפחים כשר אף שרחוק סיום הדופן מהסכך בגובה הרבה כתב הטור דבלבד שיהא מכוון הדופן כנגד הסכך ואפילו אינו מכוון לגמרי כל שהוא פחות מג' טפחים כשר עכ"ד וכן פסק בשו"ע שם בסעיף ט'

ב. והיינו דבמשנה בסוכה ט"ז ע"א מבואר קולא דאין צריך שהדפנות יגיעו בגובה עד הסכך אלא כל שהדפנות בגובה י' טפחים כשר אף אם הסכך גבוה הרבה ובפשוטו הכשר זה הוא מכח ההלכה למשה מסיני דגוד אסיק ועיין מש"כ בזה לעיל בסימן א' ענף א' ובמשנה בסוכה י"ז ע"א מבואר קולא אחריתא דהיכא דמהצד הדפנות אינן מגיעות עד הסכך דהסכך משוך פנימה לתוך חלל הסוכה פחות מג' טפחים כשר מדין לבוד

ג. ומבואר בדברי הטור והשו"ע בסימן תר"ל חידוש דמצרפים את שני הקולות האלו גם ביחד באותו מקום דאף שהסכך גם גבוה יותר מהדפנות וגם משוך פחות מג' טפחים לתוך הסוכה מכל מקום כשר

ד. ומהיכן יצא להם חידוש זה לצרפם להדדי עיין מש"כ בזה בב"ח שם ועיין עוד מש"כ בבית יוסף שם ומש"כ על דבריו בשו"ת רעק"א חלק א' סימן י"ב ואכמ"ל

ענף ב. דברי הרעק"א שכתב דדין זה תלוי בפלוגתת הטור והר"ן הנ"ל בסימן א' בדין צירוף גוד אסיק ודופן עקומה ומש"כ להקשות מכח זה על דברי המג"א ובדברי המשנ"ב בענין זה

א. וכתב ברעק"א לשו"ע בסימן תרל"ב סעיף א' ויותר האריך בזה בשו"ת רעק"א חלק א' סימן י"ב דדין זה לכאורה תלוי במחלוקת הטור והר"ן

בענין א' סימן ג' ענף ד' חלק ב' לדון אם כוונת החזו"א להכריע כן לגמרי אליבא דהר"ן

ענף ד'. בדברי הט"ז שגם כן כתב כהרעק"א להשוות שני הענינים ובראיית הט"ז מכח זה דלא כחומרת הר"ן בגוד אסיק ודופן עקומה

א. והנה עיקר הדימוי בין הני תרי ענינים דגוד אסיק עם דופן עקומה וגוד אסיק עם לבוד כבר נמצא בט"ז בסימן תרל"ב סוף ס"ק א' והוב"ד בפמ"ג במשב"ז שם

ב. אמנם בט"ז שם כתב מכת הדימוי באופן אחר מדברי הרעק"א והוא שבט"ז שם הביא את המחלוקת בדין גוד אסיק ודופן עקומה אם אמרינן ביחד דלר"ן פסול ולטור כשר וכתב להקשות על הר"ן שתי קושיות חדא דצ"ע מה טעמו ותו דקשה מאי שנא דין זה מדינא דסימן תר"ל סעיף ט' דאמרינן גוד אסיק בגובה ולבוד ברוחב ביחד וראוי לדמות לזה גוד אסיק ודופן עקומה עכת"ד עיי"ש והוב"ד בפמ"ג במשב"ז ס"ק א' עיי"ש דברי

ג. אמנם יש לעיין בראיה זו דהט"ז דלא כהר"ן דמה הראיה מזה והרי יש לומר דאין הכי נמי דהר"ן יחלוק על הקולא דהטור בסימן תר"ל סעיף ט' בדין גוד אסיק ולבוד וכדאשכחן באמת ברעק"א בתשובה חלק א' סימן י"ב ובהגהותיו לשו"ע בסימן תרל"ב שכתב גם כן לדמות שני דברים אלו להדדי ומכח זה כתב דבאמת הר"ן פליג על קולא זו דהטור וש"ע

ד. ואולי באמת אין עיקר כוונת ראייתו דהט"ז אינו לענין עצם מחלוקת הטור והר"ן להוכיח כהטור ודלא כהר"ן דעל זה יש להקשות כנ"ל אלא עיקר כוונת ראיית הט"ז הוא לענין הלכה למעשה במחלוקת הטור והר"ן ועל זה מייתי דכיון דאת הקולא דסימן תר"ל סעיף ט' בגוד אסיק ולבוד ביחד פסק השו"ע בפשיטות בלא להביא שום חולק אם כן חזינן דקיימא לן כוותיה דהטור ודלא כהר"ן ה. אך אולי רהיטת לשון הט"ז לכאורה לא משמע כן אלא דכוונתו להביא ראיה מזה לעצם מחלוקת הטור והר"ן דיותר נראה כוותיה דהטור

ב. והיינו דסבירא להו דכל דברי הר"ן נאמרו דוקא לענין דופן עקומה דזה לא אמרינן ביחד עם גוד אסיק אבל דין לבוד כן אמרינן ביחד עם דין גוד אסיק

ג. מיהו יש להעיר בדבריהם דהמג"א והמשנ"ב דהנה מלבד דברי הר"ן בדף ד' ע"א ובדפי הרי"ף דף ב' ע"א דסבירא ליה דלא אמרינן גוד אסיק ודופן עקומה ביחד עוד איכא דברי הר"ן בדף י"ח ע"א ובדפי הרי"ף דף ט' ע"א דסבירא ליה דלא אמרינן לבוד ודופן עקומה ביחד עיי"ש ואם כן מצירוף שני דבריו אלו אולי יש ללמוד כדברי הרעק"א דלא אמרינן גוד אסיק ולבוד ביחד שהרי בדבריו בדף ד' מבואר דגוד אסיק הוא מסוג של הלכות שלא מצטרף לתרי הלכות וכדבריו בדף י"ח ע"א מבואר דלבוד הוא מסוג הלכות שלא מצטרף לתרי הלכות

ד. אך אולי יש לחלק דשמה סבירא להו דכל דינא דצירוף תרי הלכות לא אמרינן הוא דוקא היכא דחד מינייהו הוא ההלכה של דופן עקומה ויש לעיין בטעם הדבר ואכמ"ל [ואין לומר דטעם הדבר הוא דלומר שהדופן מתעקמת צריך שיש לגובה והרוחב של הדופן חיבור מציאותי ולא הלכתי שהרי בדברי הר"ן בדף י"ח ע"א כן יש חיבור מציאותי לדופן כולה והלבוד הוא אחרי סיום הדופן העקומה עיי"ש ואעפ"כ החמיר עיי"ש היטב] ואת דברי המג"א סגי בזה ליישב אך את דברי המשנ"ב לא סגי לגמרי בזה ליישב מפני שהוא דן אף בדופן עקומה ולבוד להכשיר ועל זה קשה מדברי הר"ן בדף י"ח ע"א וכמבואר לעיל בסימן ב' באריכות ואכמ"ל אבל במג"א לא כתב בדין זה של דופן עקומה ולבוד ולכן את דבריו סגי בזה ליישב

ה. ושור"ר שבאמת בחזו"א באו"ח סימן ע"ז ס"ק ד' מבואר כן שמצדד לחלק דלא נאמרו דברי הר"ן בדף ד' ע"א ודף י"ח ע"א אלא לענין היכא דהוא לצרף את גוד אסיק או את לבוד לדין דופן עקומה אבל כשאינו בענין דופן עקומה לא קאמר הר"ן והובאו דברי החזו"א יותר באריכות לעיל בענין א' סימן ג' ענף ד' חלק ב' עיי"ש ועכ"פ לפי דברי החזו"א לכאורה נראה דנוקט לדינא אליבא דהר"ן להכשיר באופן זה דהשו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' בגוד אסיק ולבוד בהדדי ועיין מש"כ שם לעיל

ד. והנה בב"ח בסימן תר"ל על דברי הטור שחידש להקל בצירוף של גוד אסיק עם לבוד ברוחב כתב הב"ח לבאר דהראיה של הטור לזה הוא משום דמפרש בכוונת המשניות בדף ט"ז דהקולא דגוד אסיק ודדף י"ז דהקולא דלבוד ברוחב דכוונת המשניות בסמיכות דינים אלו הוא לומר דנוהגים יחד הני שני קולות עכ"ד

ה. ובב"ח בסימן תרל"ב כתב על דרך זה לענין הקולא דהטור שם דמצרפים דינא דגוד אסיק עם דינא דדופן עקומה כתב הב"ח בזה דגם זה הוציא הטור מראיה הנ"ל והוא דמפרש סמיכות המשניות דדף ט"ז ע"א דהקולא דגוד אסיק והמשנה דדף י"ז ע"א דהקולות דלבוד ברוחב והקולא דדופן עקומה דהסמיכות במשנה ללמד דהקולא דדף י"ז ע"א דדופן עקומה קאי על הקולא דגוד אסיק דדף ט"ז עכ"ד

ו. ולפי דברי הב"ח נמצא שהוציא הטור שני קולות אלו מחדא דוכתא מהראיות הנ"ל

וצ"ב ומכל מקום אולי כדי ליישב הקושיא הנ"ל על ראיית הט"ז עדיף לפרש בכוונתו כנ"ל בסעיף ד' וצ"ב בזה

ענף ה. בדברי הב"ח בראיות הטור לשני הקולות של גוד אסיק ולבוד ברוחב ושל גוד אסיק ודופן עקומה ושלפי דברי הב"ח יש קשר בין שני קולות אלו בראיה

א. בענפים קודמים נתבאר נידון אם להשוות הדין של צירוף גוד אסיק ודופן עקומה דפליגי ביה הטור והר"ן לדין של צירוף גוד אסיק ללבוד ברוחב או דגוד אסיק עם לבוד ברוחב מאיזה טעם קיל טפי ב. והנה הנידון בענפים קודמים בזה היה בעיקר מצד עצם הדין אם ראוי להשוותם או לחלק בהם

ג. ועוד יש מקום להשוות הדינים מצד אחר והוא דהנה סדר המשניות בסוכה הוא דבדף ט"ז ע"א קתני הקולא דגוד אסיק ואחר כך בדף י"ז ע"א במשנה הסמוכה למשנה הנ"ל קתני שני קולות הראשונה דלבוד ברוחב והשניה דדופן עקומה

סימן ה. בדין שני לבודים בהרי הדדי בגובה וברוחב

קיל יותר ואמרינן תרי לבוד חדא לגובה וחדא לרוחב וכשר או דילמא אף בזה יחמיר הרעק"א אליבא דהר"ן לפסול משום דהוי תרי הלכתות

ד. והנה הרעק"א בתשובה שם כתב לחדש דכל חומרת הר"ן הוא דוקא היכא דאי אפשר לכל הלכה בלא ההלכה השניה אבל ביכולה כל הלכה להתקיים בפני עצמה לא פסל הר"ן וכתב דלכך דוקא בדופן עקומה ובין הסכך פסול לדופן יש אור פחות מג' טפחים יש לפסול אליבא דהר"ן משום דבלי לבוד לא שייך לדון דופן עקומה אבל היכא דהאור הוא בין הסכך פסול לסכך כשר שאפשר לדון כל הלכה בפני עצמה בזה מצרפים שני ההלכות להכשיר הסוכה עכ"ד

ה. ולעניננו באופן הנ"ל בענף א' שצריך להגיע גם ללבוד בגובה וגם ללבוד ברוחב לכאורה אי אפשר לכל הלכה בפני עצמה בלא חבירתה להתקיים שהרי אם לא יעשה לבוד לגובה אין לרוחב לאן להיות לבוד וכן אם לא יעשה לבוד לרוחב אין ללבוד לגובה לאן להיות לבוד ואם כן מצד חידוש הרעק"א הנ"ל בסעיף קודם אין מקום לכאורה לדון להכשיר כאן ואם יש לדון להכשיר הוא רק מטעמים אחרים

ענף ג. יבאר דיש בענין זה שני אופנים חדא דבאלכסון יש פחות מג' טפחים ותנינא כשבאלכסון ג' טפחים או יותר וידון אם באופן הראשון פשוט להכשיר

א. והנה יש בנידון זה שני אופנים חדא כשבאלכסון שבין סוף הדופן לסוף הסכך יש פחות מג' טפחים והאופן השני כשבאלכסון יש בו ג' טפחים או יותר

ב. ולכאורה כל הנידון הנ"ל בענף קודם הוא דוקא באופן שהאלכסון הוא ג' טפחים או יותר שבוה צריך להגיע לשני לבוד להכשיר חדא לגובה וחדא לרוחב אבל היכא דהאלכסון הוא פחות מג' טפחים לכאורה אין צריך להגיע לתרי לבוד אלא אמרינן חד לבוד באלכסון

ענף א. ביאור הנידון ויבאר דבטור בסימן תר"ל ובשו"ע שם בסעיף ט' מפורש להדיא להכשיר בזה ואף ביותר מזה שההפרש בגובה יותר מג' טפחים

א. יש להסתפק היכא דיש הפרש בגובה בין הדפנות לסכך וההפרש בגובה הוא פחות מג' טפחים וגם יש הפרש ברוחב בין הדפנות לסכך וההפרש הוא פחות מג' טפחים דבזה צריך לומר תרי לבוד כדי להכשיר

ב. והנה הדין מבואר להדיא להכשיר בזה בטור בסימן תר"ל ובשו"ע שם בסעיף ט' ומבואר בדבריהם להכשיר אף ביותר מזה שהרי כתבו דהיכא דאין הדפנות מגיעות עד הסכך שיש אור ביניהם אפילו בשיעור גדול כשר כהקולא דהמשנה בדף ט"ז ע"א והוסיפו בזה דאם אין הדפנות מכוונות לגמרי כנגד הסכך ויש הפרש ברוחב ביניהם אם ההפרש פחות מג' טפחים כשר

ענף ב. יבאר דמכל מקום אכתי יש לדון בדבר אליבא דשיטת הרעק"א שכתב שהר"ן חולק על היתר הטור ושו"ע הנ"ל בענף א' ובזה יש לדון אם גם בנידון זה פליג

א. אמנם יש עדיין מקום לדון בדבר למאי דנוקט הרעק"א בשו"ת חלק א' סימן י"ב ובהגהותיו לשו"ע בסימן תרל"ב סעיף א' דהר"ן בסוכה ד' ע"א וי"ח ע"א ובדפי הרי"ף דף ב' ע"א ודף ט' ע"א פליג על הקולא דהטור והשו"ע בסימן תר"ל הנ"ל וסבירא ליה לר"ן לפסול בגוד אסיק ולבוד לרוחב

ב. ועיין מש"כ לעיל בסימן ד' דאפשר דבכמה אחרונים נראה דלא סבירא להו בזה כהרעק"א אלא סבירא להו דבקולא דהטור והשו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' הנ"ל מודה הר"ן

ג. ועכ"פ לדעת הרעק"א שמחמיר אליבא דהר"ן בגוד אסיק עם לבוד לרוחב בהדדי יש להסתפק האם הכא דההפרש בגובה הוא פחות מג' טפחים

לפסול מטעם אחר משום דלא שייך כלל לדון שני לבודים דלבוד לסתום מקום הוא רק בין שני מקומות אבל לא ממקום לאויר וכמו שלא אומרים במקום שהוא בריוח ה' טפחים תרי לבוד ויתחברו זה לזה ואף שאין זה הכרח דיש לומר דשאני התם דהם לאותו כיוון ונמצא שהשלמנו באותו כיוון על ידי לבוד ה' טפחים וזה יותר משיעור לבוד משא"כ כאן שהם מתחלקים לגובה ולרוחב מכל מקום שמא אין לחלק ושמא כללא הוא דלבוד להמשיך דבר לדבר הוא רק לחבר שני דברים ממשיים

ב. (א) אך יש להקשות על הסברא הנ"ל בסעיף א' דאין לבוד לאויר דהרי השו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' הנ"ל מכשיר בגוד אסיק לגובה ולבוד לרוחב אף שהלבוד לאויר (ב) וכי תימא דכיון דאמרינן גוד אסיק אין זה נחשב לאויר אם כן גם הכא שמא על ידי שנאמר שני לבודים אין זה נחשב לאויר (ג) אך אולי יש לחלק בין הענינים דנימא דבתרי לבוד כאופן דידן אין איך להתחיל משא"כ על ידי גוד אסיק מתחיל הענין בגוד אסיק ומשום דבגוד אסיק אין חסרון כשהולך לאויר דדוקא בלבוד שענינו לחבר שני דברים יש את החסרון הנ"ל דאינו יכול לילך לאויר (ד) והנה לשו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' הנ"ל באמת יש להכשיר גם בענינו מצד גוד אסיק לגובה ולבוד לרוחב בלא להגיע לשני פעמים לבוד ורק דאזלינן כאן בכל הנידון שבסימן ה' אליבא דהרעק"א בדעת הר"ן דס"ל דלא אמרינן גוד אסיק לגובה עם לבוד לרוחב כנ"ל בענפים א' וב'

ג. אך יש להעיר קצת על הנ"ל בסעיף ב' דבגוד אסיק שאני שמתחיל בגוד אסיק והלבוד מגיע אליו דיש להעיר על זה ממש"כ לעיל בענין א' סימן א' בדעת הר"ן דיש מפרשים בדעתו דההכשר דדף ט"ז ע"א בדופן שאין מגיע בגובה עד לסכך דכשר אפילו בהפרש מרובה דלדעתו אינו משום גוד אסיק אלא דסגי בדופן נמוכה ואם כן אכתי אם כסברא הנ"ל בסעיף א' יקשה על דברי השו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' דאיך אמרינן לבוד לאויר

ד. אך יש לומר דהשו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' לא סבירא ליה כדברי האחרונים אליבא דהר"ן שבדפנות נמוכות אינו משום גוד אסיק אלא כמש"כ

ג. אך שו"ר בחזו"א באו"ח סימן ע"ה סוף ס"ק י"ד שאולי נראה מדבריו שם דסבירא ליה דאין פשוט שאומרים לבוד באלכסון שלא ככיוון הילוך הדופן או הסכך עיי"ש

ד. ולא עיינתי כראוי בדברי החזון איש שם אם כוונתו שם לדון לחדש כלל כזה

ענף ד. בביאור צדדי הנידון בדין זה דתרי לבוד אליבא דהפוסלים בגוד אסיק ולבוד

[חלק א] ידון אם יש סברא להקל בתרי לבוד יותר משאר תרי הלכתות משום דכאן הם שני הלכות מאותו סוג

א. וצדדי הנידון בזה הנה לדעת הרעק"א הנ"ל בענף ב' הפוסל אליבא דהר"ן בגוד אסיק לגובה ולבוד לרוחב בהדדי משום תרי הלכתות [ודלא כהטור ושו"ע שם בסעיף ט' אבל לטור ושו"ע ודאי כשר בענינו וכן"ל בענף א'] הנה לשיטה זו לכאורה הוא הדין דראוי לפסול בזה משום תרי הלכתות

ב. אך אולי יש מקום לחלק להקל יותר בענין תרי לבוד דנימא דפסולא דתרי הלכתות הוא דוקא בשני הלכות משני סוגים אבל הכא דשניהם מאותו סוג שפיר דמי וצ"ב אם נכון לחלק כן ועיין מש"כ בזה לקמן בענף ה'

ג. ושו"ר בחזו"א באו"ח סימן ע"ז ס"ק ז' שדן בזה אם לחלק דשני הלכות שוות עדיפא וכתב דאין סברא לחלק בזה

ד. אלא דהחזו"א לפי דרכו זו כתב ממילא להקשות על הרעק"א הנ"ל מהגמ' בעירובין ט' ע"א והניח דבריו בקושיא ובאמת פליג עליה עיי"ש ואולי בדעת הרעק"א צריך לומר שכן לחלק בזה ועיין מש"כ בזה לקמן בענף ה' ואכמ"ל

[חלק ב] ידון אם יש סברא להחמיר בתרי לבוד בהדדי יותר משאר תרי הלכתות משום דאין להיכן להתחבר

א. ואולי יש לדון סברא חדשה להחמיר בדבר אליבא דהפוסלים בגוד אסיק ולבוד בהדדי ונימא דבתרי לבוד בלא ענינא דתרי הלכתות יש

דסבירא ליה דאף דלא אמרינן תרי הלכתות אבל היכא דשניהם מאותו הסוג כגון תרי לבוד כן מועיל ויפרש דכוונת הסוגיא שם אינה כפשטות לשון הגמ' חבוט ולבוד אלא תרי לבוד או דנימא דדוחק הרעק"א להעמיד הסוגיא בעירובין באופן שהאלכסון של הפרש הגובה והרוחב ביחד הוא פחות מג' טפחים וסגי בזה בחדא לבוד ובחזו"א שם רמז לשני דרכים אלו לישוב הסוגיא אליבא דהרעק"א ודחאם עיי"ש אבל בדעת הרעק"א כן לכאורה צריך לומר ועיין מש"כ בזה לעיל בענין א' סימן ב' ענף ג' וענף ד' באריכות ואכמ"ל

ז. ועכ"פ לענינו בזה תלוי הנידון כאן דאם נימא לרעק"א כהתירוץ דתרי לבוד שאני כיון שהם מאותה הלכה אם כן יש ללמוד כלל זה מהסוגיא בעירובין שם

ענף ו. ידון אם יש ללמוד מקורת מבוי דעירובין ט' ע"א להכשיר בענינו

א. אמנם יש לעיין אם פשוט ללמוד משם לענין סוכה או דיש לחלק דקורת מבוי הנידון בדרבנן ואילו בסוכה הנידון בדאורייתא

ב. ואי נימא לחלק כן אכתי יש לדון לענין דופן בסוכה שצריך אותה רק מדרבנן אם יהיה דינו כמבוי להקל או דכל לענין סוכה לא פלוג חכמים והחמירו ואכמ"ל [מיהו לענין דרבנן אפשר דבלאו הכי יש לסמוך על דעת השו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' הנ"ל ובפרט דכנראה דיש סוברים שבזה מודה גם הר"ן כנ"ל בענף ה']

ג. ועיין היטב בשו"ת רעק"א חלק א' סימן י"ב מש"כ על הסוגיא בעירובין שם ונראה לכאורה מדבריו דסבירא ליה דכל מאי דפוסל כאן בסוכה פוסל גם שם ולפי זה לכאורה לדבריו יש ללמוד מהסוגיא בעירובין להקל בענינו ולא לחלק כהחילוק הנ"ל בסעיף א' בין דאורייתא לדרבנן

ד. ועיין עוד היטב מש"כ בזה לעיל בענין א' סימן ב' וסימן ד' ויש להביא מזה לענינו וצ"ב בכל זה ולא עיינתי בכל ענף זה כראוי

במשנ"ב ושעה"צ בסימן תר"ל סעיף ט' בשם הריטב"א דדין זה הוא כן משום גוד אסיק

ענף ה. יביא דבגמ' עירובין ט' ע"א לענין קורת מבוי לכאורה מבואר להכשיר בכהאי גוונא

א. והנה בגמ' בעירובין ט' ע"א לענין קורת עירוב מבואר להדיא להכשיר באופן שיש בגובה הפרש פחות מג' טפחים וברוחב הפרש פחות מג' טפחים ונתבאר בסוגיא שם באריכות לעיל בענין א' סימן ב' עיי"ש

ב. ועיין מש"כ לעיל בענין א' סימן ב' דבפשוטו מוכח שם בסוגיא ובפוסקים להכשיר אף באופן שבאלכסון יש יותר מג' טפחים

ג. ועיי"ש בתוספות שדנו אמאי לא להכשיר אף כשברוחב ההפרש פחות מג' טפחים ואילו בגובה ההפרש יותר מג' טפחים משום חבוט לגובה ולבוד לרוחב ועיי"ש תירוצם ובשו"ת רעק"א חלק א' סימן י"ב כתב לתרץ קושיית התוספות על פי שיטת הר"ן דתרי הלכתות לא אמרינן וכביאורו דהרעק"א דדברי הר"ן הם הלכה כללית ולא דוקא בדופן עקומה

ד. ובחזו"א בסימן ע"ז ס"ק ז' כתב להקשות על דברי הרעק"א דאם כן היכי מכשרינן שם בסוגיא כשברוחב ההפרש פחות מג' ובגובה ההפרש פחות מג' והרי גם בזה בעינן לתרי הלכתות ומכח זה ועוד ראיות כתב החזו"א להוכיח דלא קאמר הר"ן לפסול בתרי הלכתות אלא היכא דחד מינייהו דופן עקומה ועיין לעיל בענין א' סימנים ב' וג' שהובא יותר באריכות דברי החזו"א

ה. והנה לדעת החזו"א עצמו בענינו ודאי לכאורה יש להכשיר דהרי לדבריו בכל תרי הלכתות דאין חד מינייהו דופן עקומה לא קאמר הר"ן וכמבואר לעיל בסימן ד' ולחזו"א גם בגוד אסיק ולבוד יש להכשיר והנידון כאן בסימן ה' אם פסול בתרי לבוד הוא רק אליבא דהרעק"א

ו. ולדברי הרעק"א אליבא דהר"ן צ"ע מקושיית החזו"א הנ"ל וצריך לומר לדעתו חד מתרי או

**סימן ו. המורם מהנ"ל בסימנים קודמים עשרה אופנים בצירוף הלכות
להדרי בהכשר סוכה**

**ענף א. דין גוד אסיק בגובה בצירוף
להלכות אחרות ברוחב**

א. גוד אסיק בגובה ודופן עקומה ברוחב להטור כשר ולר"ן פסול והב"ח ומג"א פסקו שצריך להחמיר כר"ן והט"ז ואליה רבה הסכימו להטור להקל ובמשנ"ב הביא המחלוקת בזה [סימן א' ועיין שם מש"כ לדון בדעת השו"ע בזה]

ב. גוד אסיק בגובה וסכך פסול פחות מד' טפחים ברוחב לטור ודאי כשר וכתב בביאור הלכה בפשיטות להכשיר בזה אף לר"ן ולכאורה יש להביא ראיה לדבריו מדברי הר"ן בדף י"ח ע"א [סימן ג']

ג. גוד אסיק בגובה ולבוד ברוחב בטור בסימן תר"ל כתב להכשיר ופסק בפשיטות כוותיה בשו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' והרעק"א כתב דגם זה תלוי במחלוקת הטור והר"ן בדין גוד אסיק ודופן עקומה אבל במג"א ומשנ"ב נראה לכאורה לא כן אלא דס"ל דבזה מודה הר"ן להכשיר וכן נראה בחזו"א [סימן ד']

**ענף ב. דין לבוד בגובה בצירוף להלכות
אחרות ברוחב**

א. לבוד בגובה ודופן עקומה ברוחב (א) לטור ודאי כשר כזה (ב) ולר"ן הפנים מאירות מחמיר ובפמ"ג דן בזה והביכורי יעקב מקיל (ג) ובמשנ"ב הביא מהפמ"ג להסתפק לר"ן ובשעה"צ הוסיף דבביכורי יעקב מקיל עכ"ד אמנם בביאור הלכה העתיק בפשיטות מהפנים מאירות להחמיר בזה וצ"ע (ד) ובעיקר הנידון יש לכאורה להביא ראיה גדולה מדברי הר"ן בדף י"ח ע"א לפסול בזה וצ"ע מזה לדברי המכשירים (ה) ולצד לפסול בזה צ"ב מהו השיעור האם במשהו ממש של אויר כבר נפסל דהא בעינן ללבוד או שיש שיעור שלא פוסל [סימן ב'] (ו) ועיין עוד לקמן בענף ג' סעיף ב' מדברי

הרעק"א בענין לבוד ברוחב בסכך ואחריו דופן עקומה ולכאורה שוים שני הנידונים זה לזה

ב. לבוד בגובה וסכך פסול פחות מד' טפחים ברוחב מבואר בביאור הלכה בסימן תרל"ב סעיף א' להכשיר בזה ויש להביא ראיה לזה מדברי הגמ' בדף י"ז ע"א והשו"ע בסימן תרל"ב סעיף ג' וביותר מדברי הר"ן בדף י"ח ע"א [סימן ג']

ג. לבוד בגובה ולבוד ברוחב ובאלכסון יש יותר מג' טפחים (א) לדעת הטור ודאי כשר (ב) וכן מבואר לדינא בשו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' להכשיר בזה (ג) ומדברי המג"א ומשנ"ב נראה שדברי השו"ע הם אף לשיטת הר"ן וכן לכאורה דעת החזו"א באור"ח סימן ע"ז ס"ק ז' (ד) אבל לדעת הרעק"א דס"ל דהר"ן פליג על השו"ע בסימן תר"ל סעיף ט' יש לדון איך יהא הדין בזה לשיטת הר"ן ועיין מש"כ בזה באריכות לעיל [סימן ה']

ד. ובנ"ל בסעיף קודם היכא דבאלכסון יש פחות מג' טפחים בזה לכאורה אף את"ל להחמיר בנ"ל בסעיף קודם הכא כשר בחדא לבוד אך יש לעיין מדברי החזו"א באור"ח סימן ע"ה ס"ק י"ד שאולי נראה שם דאין פשוט לומר לבוד באלכסון [מש"כ לדון על פי החזו"א בסימן ע"ה ס"ק י"ד הכל דוקא לצד להחמיר בנ"ל בסעיף קודם ולחזו"א עצמו בנ"ל בסעיף קודם נראה דמכשיר אף לר"ן כנ"ל שם ולטור בודאי כשר וכן השו"ע ודאי כשר כנ"ל שם [סימן ה']

**ענף ג. דין לבוד ברוחב בצירוף לדופן
עקומה ודין לבוד ברוחב בצירוף לסכך
פסול פחות מד' טפחים**

א. אויר פחות מג' טפחים וסכך פסול פחות מד' טפחים מפורש בגמ' בדף י"ז ע"א להכשיר וכן פסק בשו"ע בסימן תרל"ב סעיף ג' אמנם נראה שם בגמ' ומפורש בשו"ע דהני מילי בסוכה גדולה אבל בסוכה קטנה מצטרפים לשיעור ג' טפחים לפסול

מג' טפחים לטור ודאי כשר וכתב הרעק"א בתשובה חלק א' סימן י"ב דנראה דבזה גם לר"ן יש להכשיר

ד. כל הנ"ל בסעיפים ב' וג' הוא היכא דהאוריר והסכך פסול ביחד הם פחות מד' אמות אבל היכא דביחד הם ד' אמות או יותר יש מקום גדול לפסול בזה אליבא דכולי עלמא אבל בפמ"ג כתב לדון להסתפק דאליבא דהשיטות המכשירים לעיל בסעיפים ב' וג' בתרי הלכתות אלו כששניהם יחד פחות מד' אמות דיתכן דאף כששניהם יחד יותר מד' אמות ועיין בזה באריכות לעיל בסימן ב' ענף ד'

[ומהו סוכה קטנה נתבאר לעיל ענין א' סימן א' ענף ה']

ב. אויר פחות מג' סמוך לדופן ואחריו באמצע סכך פסול ד' טפחים או יותר אבל הוא פחות מד' אמות אם אמרינן לבוד ודופן עקומה ביחד להכשירו לדעת הטור נראה ודאי שכן ולדעת הר"ן כתב הרעק"א דנראה לפסול והניח בצ"ע לדינא ועיין מש"כ לעיל בענף ב' סעיף א' בלבוד בגובה ואחר כך דופן עקומה ולכאורה שוים שני הדינים דהתם והכא זה לזה [סימן ב']

ג. סכך פסול ד' טפחים או יותר סמוך לדופן אבל הוא פחות מד' אמות ואחריו באמצע אויר פחות

**בעניני פסול דאתרוג הירוק ככרתי ונפסול דאתרוג פחות מכביצה בכירור
עיקר פסולים אלו ונפרטי דיניהם**

סימן א. (א) במחלוקת הפוסקים בפסולא דאתרוג הירוק ככרתי אם הוא רק משום דלאו גמר פירי או דמלבד זה יש בו עוד פסול משום דאינו הדר בכירור השיטות בזה וכביאור שורש פלוגתייהו ונפק"מ לדינא בזה (ב) ובענין אתרוג המנומר במראה דירקות ככרתי (ג) ובענין הצהבת אתרוגים על ידי תפוחים לאיזה דין מהני

שמכח זה

א. וכתב הט"ז בס"ק י"ח דאם ידעינן דסופו דהאתרוג לחזור למראה אתרוג כשר האתרוג אף עתה לפני שחזר ועיי"ש שהאריך בזה ובטעמו נראה פשוט דס"ל דהא דכתבו הראשונים דחזרתו למראה אתרוג בתלוש הוי ראייה דגמר פרי היינו שזה ראייה דכבר במחובר הוי גמר פרי דאילו בתלוש אין שייך שיגמר הפרי ואם כן אין שום נפק"מ בזה בין אם כבר חזר מראהו למראה אתרוג ללא חזר מראהו אבל ידעינן שעתיד לחזור מראהו למראה אתרוג

ב. וכן כתב גם המג"א בס"ק כ"ג מצד עיקר הדין אלא שהביא שם המג"א ממהרי"ל שהחמיר בזה אבל מבואר שם במג"א בכוונת המהרי"ל שלא דפליג על עיקר הדבר אלא דסובר שאין לסמוך על ידיעה דסופו לחזור ובעינן שיחזור בפועל דשמא אין סופו לחזור ועיי"ש במג"א עוד בכוונת המהרי"ל דסגי שחזור מקצתו למראה אתרוג ואין צריך שיחזור כולו ופירש בשעה"צ אות ע' דהענין בזה הוא דכיוון שחזר מקצתו תלינן דבודאי לבסוף ישוב כולו למראה אתרוג [ועיינן היטב בפמ"ג במשב"ז בס"ק י"ח מש"כ חומרא בענין מקצתו כמראה אתרוג ועיינן מש"כ לקמן בענף ו' סעיף ג' אות ג' ואכמ"ל בזה]

ג. וכן פסק החיי אדם בכלל קנ"א סעיף י"א וט"ו כדברי המג"א הנ"ל [וחלק מהפרטים אין מפורשים בדבריו אבל עקרי הדברים מפורשים בדבריו וגם בשאר הדברים נראה כוונתו כמג"א אלא שקיצר]

ד. וכן פסק המשנ"ב בס"ק ס"ה כדברי הט"ז ומג"א דמצד עיקר הדין אין צריך כלל שיחזור בפועל אלא סגי שידוע טבע האתרוגים שבאותו מקום

ענף א. מתניתין וסוגיית הגמ' בפסולא דאתרוג הירוק ככרתי והקולא שכתבו התוספות ורא"ש וטור ושו"ע לענין אתרוג הירוק ככרתי וחזור למראה שאר אתרוגים

א. במתניתין סוכה ל"ד ע"ב אתרוג הירוק ככרתי רבי מאיר מכשיר ורבי יהודה פוסל

ב. ובגמ' בדף ל"א ע"ב מייטנן מברייטא דאתרוג הישן פסול ורבי יהודה מכשיר והסיקו מזה דשמע מינה דרבי יהודה ס"ל דאתרוג לא בעי הדר והא דכתיב באתרוג הדר ס"ל לרבי יהודה דהיינו הדר באילנו משנה לשנה והקשו בגמ' שם ממתניתין הנ"ל דהירוק ככרתי רבי יהודה פוסל מאי לאו משום דבעי הדר ומסקינן לא משום דלא גמר פירי ע"כ

ג. וכתבו התוס' בדף ל"א ע"ב [סוד"ה שיעור] דאותם האתרוגים הבאים לפנינו ירוקים ככרתי כשרים אפילו לרבי יהודה כשחוזרים למראה שאר אתרוגים אפילו בתלוש לאחר ששהו בכלי זמן מרובה דודאי גמר פריים עכ"ל

ד. והובאו דברי התוספות הנ"ל ברא"ש בפרקין ס"י כ"א [וביאר הב"ח בסוסי' תרמ"ח דכוונת הרא"ש לפסוק כן לדינא] ומבואר ברא"ש שם יותר טעם ההיתר וז"ל דאי לאו דנגמר פריו לא היה חוזר למראה אתרוג בתלוש עכ"ל וכן פסקו היתר זה הטור בסוסי' תרמ"ח [דף שנ"ב ע"א] והשלחן ערוך שם בסעיף כ"א

ענף ב. שיטת הט"ז ומג"א ועוד אחרונים וכן פסק המשנ"ב דכל פסול אתרוג הירוק ככרתי רק משום דלאו גמר פרי הוא אבל אין בזה פסול משום הדר והקולות לדינא

ג' מקומות או ברובו אפילו במקום אחד] (ב) ויעוין בספר ארבעת המינים במילואים לדיני אתרוג סעיף ס"ה [עמ' רע"ט] שהביא מעוד אחרונים הסוברים כדעת הב"ח [ולא עיינתי בדבריהם ומש"כ שם החוט המשולש ומשכנ"י כתרתי בפוסלים הוא ט"ס עיין לקמן בסעיף ג'] ועיין גם בספר כשרות ארבעת המינים פרק ח' עמ' קצ"ו קצ"ז מה שהביא בזה [ומש"כ שם בפשיטות דמפורש בראשונים בשם הראב"ד לפסול יש להעיר בדבריו על פי דברי החזו"א בסי' קמ"ח והובא לקמן] (ג) ויעוין בערוך לנר בסי' תרמ"ח ס"ק מ"ט האריך בזה ומסקנתו שם דאף שלא מלאו לבו לחלוק על דברי המג"א והט"ז ומנהג העולם שמקילים בזה מכל מקום נ"ל שבעל נפש יחוש לעצמו כדעת הב"ח עכת"ד

ב. ושורש דברי הב"ח מבואר בדבריו דסבירא ליה דירוק פסול מתרי טעמי חדא משום דלאו גמר פירי ועוד משום דאינו הדר ואע"ג דמסקינן בגמ' בדף ל"א ע"ב דהא דפסל רבי יהודה בירוק הוא רק משום דלאו גמר פירי ולא משום הדר היינו משום דרבי יהודה ס"ל דלא בעינן הדר באתרוג ומפרש דהדר דקרא היינו הדר באילנו שנה שנה אבל לדידן דקיי"ל דבעינן הדר באתרוג ודלא כרבי יהודה אם כן פסול אתרוג ירוק גם משום דאינו הדר ודין צבע ירוק הוא ככל צבעים שאינם הדר הפוסלים בשינוי מראה כחזוית וכיו"ב עכת"ד וכן במשכנ"י הנ"ל בסעיף א' מבואר דזהו שורש הנידון ועיי"ש שהאריך בנידון זה [והט"ז ומג"א הנ"ל בענף ב' שמקילים בזה הביאו דברי הב"ח הנ"ל ונחלקו עליו דאין בזה פסול הדר אלא פסול דלאו גמר פירי עיי"ש וכן המשנ"ב הנ"ל בענף ב' שהקיל הביא בשעה"צ אות ס"ט דהב"ח מחמיר ופסק דלא כוותיה]

ג. ובשו"ת משכנות יעקב או"ח סי' קנ"ו [ובדפו"י סי' קכ"ז] האריך הרבה בענין זה [ודע דכל סימן זה דהמשכנות יעקב מודפס כלשונו גם בספר שו"ת חוט המשולש מהגר"ח מוואלוז'ין ז"ל בסי' כ"ג וכתב שם המו"ל דנמצאה תשובה זו בין כתבי הגר"ח ושנראה למו"ל שהוא תשובת הגר"ח אך כבר העירו דטעות היה למו"ל דחוט המשולש והוא תשובת המשכנות יעקב והגיעה העתקתה אל כתבי

שסופם לחזור למראה אתרוג אך כתב דלמעשה הסכימו האחרונים דאין לסמוך על זה למעשה משום דשמא לא יחזור אלא צריך שהתחיל במקצת לשוב למראה אתרוג [ועיין לעיל בסוף הסעיף הקודם מש"כ מהשעה"צ]

ה. וכתב בשעה"צ אות ס"ט דכן דעת הרבה אחרונים להקל כנ"ל [ולא חפשתי לעת עתה באחרונים לעיין איזה אחרונים עוד מלבד הט"ז ומג"א וחיי אדם פסקו כן] ושו"ר בספר ארבעת המינים במילואים לדיני אתרוג סעיף ס"ה ובספר כשרות ארבעת המינים סי' ח' עמ' קצ"ו קצ"ז שהביאו מעוד אחרונים להכשיר בזה והביאו שם גם מכמה אחרונים לפסול כמובא לקמן בענף ג' [ויעוין בביכורי יעקב סי' תרמ"ח סוס"ק מ"ט שמבואר שם שהמנהג להקל בזה עיי"ש אך הביכור"י עצמו כתב שבעל נפש יחמיר כדלקמן בענף ג' ויעוין בספר ארבעת המינים הנ"ל שהביא מספר בית השואבה בשם מהר"י נבון בעל גט מקושר שהמנהג בירושלים היה להקל בזה עיי"ש]

ו. ומבואר בט"ז ומג"א הנ"ל דשורש דבריהם להקל בזה מיוסד אהה דלמסקנת הגמ' כל הפסול בירוק ככרתי הוא משום דלאו גמר פירי אמנם לסלקא דעתין דהגמ' דהא דפסל רבי יהודה בירוק ככרתי הוא משום דאינו הדר אם כן דינו כשאר פסולי שינוי מראה ולא היה מועיל בזה סופו לחזור למראה אתרוג אם עדיין לא חזר וכן לא היה מועיל בזה חזרת מראה מקצתו

ענף ג. שיטת הב"ח דבאתרוג ירוק ככרתי מלבד פסולא דלאו גמר פירי איכא נמי פסול משום הדר ודברי המשכנ"י שהביא שברייטב"א ור"ן מבואר כב"ח ופסק המשכנ"י להחמיר והחומרות לדינא העולות מזה ובשיטת עוד פוסקים בענין זה

א. (א) אבל הב"ח בסוסי' תרמ"ח [דף שנ"ב ע"א ד"ה הירוק] כתב דלא כדברי הט"ז ומג"א ומשנ"ב הנ"ל אלא דבעינן שיחזור בפועל למראה אתרוג ולא סגי שידוע שסופו לחזור למראה אתרוג וכן דלא סגי בחזר מקצתו [אלא ככל שינוי מראה שפוסל במשהו בחוטמו וכן שלא בחוטמו בב' או

ורא"ש וטור ושו"ע אם מוכרח כן אך פשטות הדברים כן] ואם כן יש לדון על מש"כ המשכנ"י דאף אם הוא פלוגתא יש להחמיר כדעת הריטב"א והר"ן אלא דאפשר דהמשכנ"י ס"ל דאעפ"כ אין ראוי לסמוך על זה כנגד דברי הריטב"א ור"ן

ענף ד. בדברי המשכנות יעקב שהוכיח מדברי הריטב"א והר"ן דירוק ככרתי הוי ממראות הפסולים ובדחיית החזו"א לראייתו ובשיטת המשנ"ב בכוונת הריטב"א והר"ן הנ"ל

א. והנה המשכנות יעקב הנ"ל כתב דבריטב"א ובר"ן בסוכה מבואר כדעת הב"ח דירוק ככרתי פוסל משום הדר ודיניו כדין שינוי מראה עכ"ד וודאי דאם נימא כן דזה טעם גדול לחוש לדעת הב"ח [ועיין מש"כ לעיל בענף ג' סעיפים ו' ז' ואכמ"ל]

ב. והנה כוונת המשכנות יעקב הוא [וכן פירש הכוונה בחזו"א דלקמן] לדברי הריטב"א בדף ל"ה ע"ב [ד"ה דה"ל כמנומר] והר"ן שם [בדף י"ז ע"ב מדפי הרי"ף בד"ה אבל בשנים] שהביאו מחלוקת הראשונים בענין פסולא דמנומר דהראב"ד כתב דמנומר דפסול דוקא שהוא מנומר בגוונים הפוסלין באתרוג הלבן וכושי וירוק ככרתי אבל מנומר בגוונים שאילו היה אתרוג כולו בגוון אחד מהם כשר כשהוא מנומר בהם ג"כ כשר אבל אחרים פוסלין שכל שעשוי גוונים אין זה הדר עכ"ד הרי שמנו בין הגוונים הפוסלים את ירוק ככרתי וזה לכאורה כהב"ח

ג. ודע דאף שדברי הריטב"א והר"ן הנ"ל הם מדברי הראב"ד כמבואר בדבריהם ואם כן לכאורה יש להוסיף למנין הסוכרים כן את דברי הראב"ד מכל מקום אין זה הכרח דיש לומר דרק את עיקר דבריהם בנידונם שם במנומר במראות כשרים ובמראות פסולים הביאו מהראב"ד אבל הדוגמאות למראות פסולים נקטו מדנפשיהו ויעוין ברא"ש בסי' י"ז מש"כ בשם הראב"ד ולכאורה הוא דברי הראב"ד המובאים בריטב"א והר"ן ושם באמת בדוגמאות למראות פסולים לא קתני ירוק ועיין עוד בהלכות לולב להראב"ד (נדפס בסוף ספר תשובות

הגר"ח עיין בזה בהקדמה למהדורה החדשה של שו"ת משכנ"י (ובחזו"א המובא לקמן הביא הדברים בשם שו"ת חוט המשולש]

ד. וכתב שם המשכנות יעקב דברשב"א לסוכה [כוונתו לחידושי הריטב"א הנדפס ברשב"א] ובר"ן שם מבואר כדעת הב"ח דירוק ככרתי פוסל משום הדר ודיניו כדין שינוי מראה עכ"ד המשכנ"י ובחזו"א באו"ח סי' קמ"ח סק"ג קטע ג' כתב לצדד לדחות הראיה מדברי הריטב"א והר"ן ויובאו הדברים לקמן בענף ד' עיי"ש ועיי"ש מש"כ מהמשנ"ב בזה ואכמ"ל

ה. ועיי"ש במשכנ"י הנ"ל שהאריך עוד הרבה בענין זה וכתב להביא ראיות לפסול בזה [ועיין בחזו"א הנ"ל מש"כ להשיב על ראיותיו ואכמ"ל] ומסקנתו דהמשכנות יעקב שם לדינא דיש להחמיר בזה [ועיי"ש שכתב בתחילת התשובה דהמנהג להקל כהט"ז ומג"א]

ו. ועיין עוד במאירי בסוכה ל"ד ע"ב [עמ' קכ"ד] שכתב דירוק פסול משום שאינו הדר עיי"ש וזה לכאורה כב"ח [אלא שצ"ע דסתימת דברי המאירי שם משמע דבדעת רבי יהודה כתב כן ובדעת רבי יהודה הרי מפורש בגמ' דהוא רק משום גמר פרי ובפשוטו צריך לדחוק דאין כוונתו שם בדעת רבי יהודה וצ"ב] וכן כתב בקרית ספר בהל' לולב פ"ח דפסול ירוק ככרתי משום דאינו הדר וזה לכאורה כב"ח [וראייתו מובא כן עוד בשם רבינו יהונתן מלוניל דהוא משום הדר ואינו תח"י לעיין בדבריו]

ז. והנה הב"ח הנ"ל כתב דבריו בדעת התוספות ורא"ש וטור ושו"ע הנ"ל בענף א' דאין כוונתם להקל אלא בכבר חזר כולו בתלוש למראה אתרוג וקמ"ל דלא נימא דמכל מקום פסול משום דלא גמר פירי אבל המשכנות יעקב שם לא ברירא ליה דיתכן לפרש בכוונת התוספות כדרך זו דבעינן שיחזור בפועל אך כתב שם [עיי"ש בד"ה עכ"פ ובד"ה וכן] דאף אם תמצי לומר דדעת התוספות להקל מכל מקום למעשה יש להחמיר כיוון שכן דעת הריטב"א והר"ן ויש ראיות לדבריהם עכת"ד ויש להעיר דאת"ל דכוונת התוספות להקל בזה לכאורה גם כוונת הרא"ש וטור ושו"ע להקל בזה ולא רק דעת התוספות [ולא עיינתי כראוי בלשונות התוספות

הרמב"ן ונידון דידן שם בעמ' ר"ד) ששם כמדומה מקור הדברים המובאים בריטב"א ור"ן הנ"ל ובאמת שם בדוגמאות למראות פסולים לא נקט ירוק עיי"ש [ובחזו"א דלקמן נראה שנקט דדברי הראשונים בירוק הוא דעת הראב"ד אך על פי הנ"ל צ"ע בדבריו]

ד. ובחזו"א באו"ח סי' קמ"ח ס"ק ג' קטע ג' הביא ראיית המשכנות יעקב מדברי הריטב"א והר"ן הנ"ל וכתב החזו"א לצדד לדחות הראיה דיש לומר דאף אם אתרוג הירוק ככרתי כולו אין פסול משום שינוי מראה והדר ורק משום חסרון דגמר פרי [ואם יוודע שסופו להצהיב כשר] מכל מקום לענין אם היה רק חלקו ירוק ככרתי באופן דהוה מנומר חמיר דינו טפי ממנומר במראות כשרים משום דהרי הוא מנומר במראות שאינם מראות הראויים לאתרוג גמור והרי חזינן דאיכא שיטה בראשונים דאפילו מנומר במראות כשרים לגמרי פסול דהנימור גנאי ואם כן יש לומר דאף החולקים וסוברים דבמראות רגילים דאתרוג אין נימור פוסל מכל מקום נימור במראה שאין הוא עיקר מראה אתרוג וסופו לחזור מזה גרע טפי עכת"ד ועיי"ש שכתב לדון בכמה אופנים בכיוון זה לפרש דברי הראשונים הנ"ל דלא כראיית המשכנות יעקב

ה. (א) והנה במשנ"ב בס"ק נ"ה כשהביא שם דברי הסוברים דמנומר פוסל רק במראות פסולים מנה שם המשנ"ב את ירוק ככרתי ממראות הפסולים ולכאורה דבריו צ"ע דלכאורה זה כשיטת המחמירים בירוק אף בסופו לחזור ואף בחזר מקצתו ומשום דס"ל דירוק פוסל משום שינוי מראה כמובא לעיל בענף ג' אבל המשנ"ב שפסק בסמוך בס"ק ס"ה בפשיטות לא כמחמירים בזה וציין בשעה"צ אות ס"ט לדברי הב"ח המובא לקמן שהחמיר בזה ופסק השעה"צ דלא כוותיה ואם כן צ"ע אמאי מנהו בס"ק נ"ה עם המראות הפסולים (ב) ובאמת שהמקור דדבריו בס"ק נ"ה ציין שם בשעה"צ אות ס"ב מהר"ן בפ"ג דסוכה ד"ה אבל בשנים (דף י"ז ע"ב מדפי הרי"ף) ובמשכנות יעקב הוכיח מדברי הר"ן האלו דס"ל להחמיר בזה כהב"ח וכמבואר לעיל בענף ג' סעיף ג' עיי"ש (ג) אמנם אם נימא כדברי החזו"א הנ"ל בסעיף ד' במש"כ ליישב דברי הריטב"א ור"ן הנ"ל אף

לסוברים דירוק פוסל רק משום דלאו גמר פרי אם כן מיושב היטב דברי המשנ"ב ואין סתירה בדבריו [ומכל מקום צ"ב אם נכון כן בדעת המשנ"ב דיתכן דאי הוה ס"ל כן הו"ל לפרושי דודאי אין זה דבר פשוט] (ד) ולענין דינא בדעת המשנ"ב בנידון אם ירוק ככרתי הוה חסרון בהדר הנה אם נימא בישוב הסתירה הנ"ל בדבריו כמ"ש על פי החזו"א אם כן ודאי דלדינא דעת המשנ"ב דאין בירוק ככרתי חסרון בהדר ונראה עוד דאפילו אם לא נימא כישוב הנ"ל ונקוט זה כסתירה מכל מקום ודאי דיש לנקוט בדעת המשנ"ב דאין בזה פסול דהדר ומשום שבס"ק ס"ה ושעה"צ אות ס"ט עסיק להדיא בהאי ענינא וביאר באריכות פרטי הדינים להלכה כשיטת הסוברים דאינו ממראות הפסולים וציין לב"ח הסובר לא כן ופסק דלא כוותיה ואילו בדבריו הנ"ל שבס"ק נ"ה שמנאו במראות הפסולים הוא רק אנב אורחיה דענין אחר עיי"ש ומקל וחומר דכאמור יתכן דאין זה סתירה כלל וכמש"נ על פי החזו"א

ענף ה. בדין אתרוג המנומר במראות של ירוק ככרתי יבאר דיש כמה טעמים לדון לפוסלו

א. ויש לברר דין אתרוג שהוא מנומר במראה דירוק ככרתי דהיינו שהאתרוג בכללותו יש בו מראה אתרוג כראוי אבל בכמה מקומות יש בו מראה הירוק ככרתי

ב. והנה מצד דלאו גמר פרי מבואר בפוסקים בכהאי גוונא להכשיר עיין לעיל בענף ב' [מיהו אם הגיע לזה רק מכח הצהבה על ידי תפוחים יש לומר דאינו מועיל וכדלקמן בענף ו' עיי"ש] אמנם עדיין תלוי הדבר במחלוקת הפוסקים הנ"ל בענפים ד' ה' ו' בענין אם ירוק ככרתי פוסל משום שינוי מראה דלב"ח ודעימיה דירוק ככרתי פסול משום שינוי מראה ודאי פסול בנידון דידן אמנם לסוברים דאין בירוק ככרתי פסול דשינוי מראה אם כן מצד עצם הירקות אין בזה פסול בנידון דידן

ג. אמנם יש לדון בזה פסול מעוד טעם שלכן אפשר דפסול אף לסוברים דאין בירקות חסרון של שינוי מראה והוא דהנה במתניתין סוכה ל"ד ע"ב עלתה חזוית על רובו דהאתרוג פסול עלתה חזוית

המשנ"ב יש הכרח לומר כן עיי"ש באורך [ועצ"ב בדעת המשנ"ב] ואם כן לפי האי סברא בנידון דידן יהא פסול אף אם נימא לקולא בשני הנידונים הנ"ל בסעיפים ב' וג' ועיינן לעיל בסי' ד' סעיף ב' וג' דהמשכנות יעקב פירש בכוונת הריטב"א והר"ן לא כהחזו"א ולדבריו בפשוטו אם נימא דאין זה ממראות הפסולים ממילא אם נימא בשני הנידונים הנ"ל בסעיפים ב' וג' לקולא אף בנידון דידן יש להכשיר [מיהו המשכנ"י גופיה הוא מהסוברים דירוק ככרתי יש להחמיר בו כשיטות דפסול גם משום שינוי מראה]

ה. ועולה על פי הנ"ל דבנידון זה דמנומר בירקות ככרתי יש ג' צדדים להחמיר בזה (א) דלסוברים שירוק ככרתי פוסל מדין שינוי מראה ודאי פסול בזה (ב) ושלסוברים דמנומר במראות כשרים פסול ודאי דפסול בזה (ג) ושלסברא שצידד החזו"א בדעת הריטב"א ור"ן אם כן אף אם בשני העינינים הנ"ל נקל מכל מקום הכא פסול

ו. ויש להוסיף עוד לנ"ל בסעיף קודם דיש עוד טעם גדול לדון להחמיר בזה דהנה בנידון בענין ירוק ככרתי אם פוסל גם משום שינוי מראה המשכנות יעקב כתב דבריטב"א ור"ן מבואר להחמיר בזה והחזו"א צידד לומר דאין ראייה מדבריהם ומשום דיש לומר דרק לענין מנומר החמירו עכ"ד והנה אם נימא בכוונת הריטב"א והר"ן כדעת המשכנות יעקב ודאי דזה טעם גדול לחוש להחמיר בזה [ועיינן מש"כ בזה לעיל בענף ג' סעיף ז' ואכמ"ל] אלא שיש לדון לדחות זה על פי דברי החזו"א הנ"ל במש"כ לצדד בכוונתם אמנם לענין מנומר במראה הירוק ככרתי ודאי דמפורש בריטב"א ובר"ן לפסול בזה [אף אליבא דהמקילים במנומר במראות כשרים] ורק הנידון מאיזה טעם פסלו בזה אם משום דסבירא להו כהב"ח דירוק ככרתי הוה שינוי מראה או משום דס"ל דצבע של לאו גמר פרי דינו לענין מנומר כמנומר במראות פסולים וכמש"נ ואם כן ודאי לכאורה שבזה מקום גדול להחמיר כריטב"א ור"ן

ז. ובנידונים שמצד נימור יש להעיר דאיכא גווני דאיכא בזה קולא לדעת כמה פוסקים עיינן בשו"ע סי' תרמ"ח סעיף י' ובמשנ"ב שם

על מיעוט כשר ובגמ' ל"ה ע"ב אמר רב חסדא דהא דבמיעוטו כשר לא שנו אלא במקום אחד אבל בשנים ושלשה מקומות הוה ליה כמנומר ופסול ע"כ וכן פסק בשו"ע סי' תרמ"ח סעיפים ט' וט"ז [ועיי"ש עוד בסעיף י'] ונחלקו הראשונים בענין נימור במראות כשרים האם פוסל דאף שכל מראות אלו כשרים מכל מקום עצם הנימור הוה גנאי או דילמא רק נימור במראות שאם היה כל האתרוג במראה זה היה פוסל זהו נימור הפוסל עיינן בזה (א) בספר הלכות לולב להראב"ד [בנדפס בסוף ספר תשובות הרמב"ן הוא בעמ' ר"ג ור"ד] (ב) ובחידושי הריטב"א לסוכה [הנדפס ברשב"א] בדף ל"ה ע"ב ד"ה דה"ל כמנומר (ג) ובר"ן שם [דף י"ז ע"ב מדפי הרי"ף] ד"ה אבל בשנים וברא"ש בפ"ג סי' י"ז (ד) ובמשנ"ב סי' תרמ"ח ס"ק נ"ה ובשעה"צ שם אות ס"ב (ה) ובספר חידושים וביאורים לסוכה סוסי' ו' ד"ה ע"י משמוש [ובמה שכתב שם מהמנהג יש להעיר דיתכן דמנהג זה דוקא לענין שאר ימים שלכאורה בדרך כלל ביום ראשון אין מצוי מה שכתב שם] ואכמ"ל ומעתה לעניננו באתרוג המנומר במראה ירקות ככרתי אף לשיטות דירוק ככרתי אינו פסול משום שינוי מראה מכל מקום אכתי תלוי הדבר במחלוקת אם מנומר במראות כשרים פסול או לא [ובאמת שמצד זה לכאורה אף בנימור בירוק שלא ככרתי איכא האי פלוגתא אך נידוננו בנימור בירקות ככרתי שבזה איכא צירוף דכמה טעמים לפסול על פי האמור לעיל ולקמן]

ד. והנה לכאורה אם בשני הנידונים הנ"ל בסעיפים ב' וג' נימא לקולא דהיינו דנימא כסוברים דירוק ככרתי אין הוא ממראות הפסולים ונימא כסוברים דמנומר במראות כשרים כשר אם כן בנידון דידן במנומר בירקות ככרתי יהא כשר אך באמת אין הדבר פשוט דהרי הובא לעיל בענף ד' סעיף ד' דהחזו"א מצדד בכוונת הריטב"א ור"ן במש"כ למנות מנומר בירוק ככרתי עם מנומר במראות הפסולים דאין מזה ראייה דסבירא להו דירוק ככרתי חשיב שינוי מראה אלא אפילו אם פסולו רק משום דלאו גמר פרי מכל מקום יתכן דלענין דין מנומר דינו כמנומר במראות פסולים ולא כמנומר במראות כשרים ועיי"ש עוד בענף ד' סעיף ה' דיתכן דבדעת

אך שמא יש לדחות דלענין גמר פרי דאתרוג סגי בפחות ממעשר אבל יעוין בחזו"א בסי' קמ"ח ס"ק ג' [ד"ה ל"א ב' שכמדומה שמבואר שם לא כן אך לא עיינתי כראוי בדבריו אבל יתכן לומר דמש"כ החזו"א הוא דוקא שכך הטבע באתרוגים לגבי שינוי צבע מכרתי ולא בשאר פירות ואולי גם באתרוגים רק בשינוי מכרתי (ג) ויעו"ש עוד בחזו"א [בסוד"ה ל"א ב'] שכתב עוד בדברי הראשונים דבחזר למראה אתרוג נכשר וז"ל ואפשר דזה מורה שלא היה ככרתי ממש עכ"ד [ועיי"ש עוד בסוד"ה עוד שדן גם שם בסברא זו עיי"ש] ולדרך זו ודאי שהוא ראיה למפרע אמנם צ"ב בדבריו דהרי לכאורה באינו ככרתי ממש כשר ואם כן למאי בעינן כלל חזרה ושמא הוא לגבול דלא בקיאין וצ"ע ואם זו כוונת החזו"א מצד דלא בקיאין אם כן אין כאן מחלוקת בעצם בין הט"ז ודעימיה הנ"ל בענף ב' לב"ח ודעימיה הנ"ל בענף ג' לענין סופו לחזור והוא רק מחלוקת במציאות אם הוא ראיה שלא היה מעולם ממש ככרתי וצ"ע (ד) ובשאר אחרונים רהיטת הדברים משמע לא כן בביאור הענין אלא דהכל מיירי בירוק ממש ככרתי וגם החזו"א כתב זה רק בתורת אפשר [אך שו"ר בפמ"ג בסי' תרמ"ח במשב"ז ס"ק י"ח מש"כ שם ודבריו הם לכאורה על דרך דברי החזו"א אך לא עיינתי כראוי בדבריו אם שוים ממש לדברי החזו"א ועיי"ש בסיום הפמ"ג מש"כ בענין חזר מקצתו ועיין עוד בשער הציון באות ע' בטעם הקולא דחזר מקצתו ועל פי הנ"ל באות ג' וד' אולי תלוי גם דין זה בנידון זה אך לא עיינתי בזה לעת עתה]

ד. אבל מדברי המשכנות יעקב הנ"ל בסעיף ג' המובא בחזו"א נראה לכאורה דמפרש כוונת התוספות והראשונים דגמר פריו בתלוש ואעפ"כ נכשר ולכן סבירא ליה דמטעם זה ליכא להקולא דהאחרונים הנ"ל בסעיף ב' ואין המשכנות יעקב תח"י לעיין בבירור דבריו [ובאמת שהמשכנ"י שם מחמיר בזה מעוד טעם משום דסבירא ליה דבירוק ככרתי איכא גם פסול דשינוי מראה מלבד חסרון גמר פרי]

ה. (א) ובספר כשרות ארבעת המינים סי' ח' עמ' קצ"ז הביא מספר עץ חיים [לאחד מהראשונים שנדמ"ח מכת"י] שכתב דהכוונה בהאי הכשרא הוא

ענף ו. בדברי הראשונים דבחזר למראה אתרוג ליכא חסרון דגמר פרי יברר אם הוא ראיה שכבר במחובר נגמר פריו או דבתלוש הוא דנגמר פריו

א. עיין לעיל בענף א' מהתוספות בסוכה ל"א ב' [סוד"ה שיעור] והרא"ש שם בסי' כ"א והטור בסוסי' תרמ"ח [דף שנ"ב ע"א] והשו"ע שם בסעיף כ"א שכשחזר למראה אתרוג שפיר כשר דגמר פרים עיי"ש ויש לעיין אם כוונת התוספות ודעימיהו הוא דבחזר למראה אתרוג הוי ראיה שכבר במחובר גמר פריו או דכוונתם דעכשיו כשהצדיק גמר פריו בתלוש ואעפ"כ כשר

ב. ונראה דמוכח בט"ז ומג"א ומשנ"ב הנ"ל בענף ב' שהוא משום דזה ראיה דכבר במחובר הוה גמר פרי ולא שעצם ההצהבה בתלוש הוא גמר פרי שהרי מבואר בט"ז ומג"א ומשנ"ב דאם ודאי שעתיד לחזור למראה אתרוג כשר אף שבסוכות עדיין לא חזר עיי"ש בדבריהם [ורק שהמג"א חושש דלא ידעינן שסופו להצהיב] ואם כן שמע מינה דמפרשי דחזרתו למראה אתרוג הוא ראיה למפרע אלא דאכתי יש לברר אם היינו למפרע בתלוש או למפרע במחובר ונראה פשוט דבהכרח צריך לומר דבמחובר דאם לא כן במצהיב בחשוון דילמא רק בט"ז תשרי גמר פריו ולא בט"ו תשרי אלא על כרחך דידעינן דגמר במחובר ואם כן כל שתלשו שפיר דמי לצאת בו וברור

ג. (א) ושו"ר בחזו"א בסי' קמ"ח ס"ק ג' [בד"ה הקשה] שהביא מהמשכנ"י [שם כתבו בשם חוט המשולש אבל הוא מהמשכנ"י כנ"ל] שהקשה על המכשירים בסופו להצהיב למפרע דניחוש דלמא גמר פריו בתלוש [כנראה כוונת קושייתו דשמא בסוכות עדיין לא גמר פריו ואין המשכנ"י תח"י לעיין בדבריו] והחזו"א תירץ דיש לומר דכך הוא טבע האתרוגים עכ"ד וכוונתו דהחזו"א כנראה לתרץ דכך טבע האתרוגים שאם לא גמר במחובר לא יחזור למראה צהוב דאתרוג בתלוש (ב) ויש להעיר בדברי החזו"א שהרי לכאורה המציאות ברורה שיש דברים שפעמים גומרים רק בתלוש כגון הבננות וכן יעוין בירושלמי מעשרות פ"א ה"ב דף ב' ע"א וברמב"ם הל' מעשר פ"ב ה"ה לענין תאנים

להכשיר ורק דסבירא להו דהמציאות בענינו שגומר בתלוש (ב) ומשמע להדיא בט"ז להכשיר אף אם גמר רק בתלוש דיעוין שם בט"ז שתוכן דבריו כך הוא שכתב דנראה דמש"כ הראשונים להכשיר בחזר למראה אתרוג היינו אף ביכול לחזור ועדיין לא חזר דאם לא כן פשיטא דכשר כיון שחזר למראה אתרוג שהרי כל אתרוגים שבעולם כך הם שתחילה ירוקים ואח"כ צהובים עכת"ד ואם סבירא ליה להט"ז דגמר בתלוש לא מהני אם כן מאי פשיטא הרי חידוש גדול הוא אף בהצטייב דתלינן מזה דגמר למפרע [ואף שיש לפלפל ולומר דזה כוונת הט"ז דאם בעינן להגיע לסברת למפרע שוב סגי בעתיד מכל מקום לשון הט"ז מוכיח לא כן מדכתב דהוא פשוט וממש שוה לאתרוג דעלמא] (ג) אלא ודאי פשיטא להט"ז דגמר בתלוש מהני ואמנם יש להעיר דאכתי יש להעיר על דבריו דמאי פשיטא דילמא זהו החידוש דגמר בתלוש מהני אך מכל מקום בדעת הט"ז כן צריך לומר דזה פשיטא ליה אבל את"ל דסבירא ליה דבעינן ראייה על למפרע אין שייך לדון שהוא פשיטא ולומר דהרי הוא ככל אתרוגים שבעולם שתחילה היו ירוקים [ואין להקשות דכיון דסבירא ליה להט"ז דסגי בגמר בתלוש מנליה דכוונת הראשונים למפרע דיעו"ש בט"ז שכתב ראייה לזה בדעת הראשונים עיי"ש ואכמ"ל] (ד) ובדעת המג"א ומשנ"ב בפרט זה הנ"ל באות א' לא מצאתי בירור לעת עתה

ענף ז. הערות בענין הצהבת אתרוגים על ידי תפוחים לענין מה מועיל ולענין מה אינו מועיל ועוד הערות בזה

[חלק א] בענין ההצהבה לגבי להוציאו מירוק ככרתי לגבי פסול שינוי מראה להב"ח ודעימיה דירוק ככרתי פוסל גם משום שינוי מראה

א. בענין מה שיש רבים שאתרוג שהוא ירוק ככרתי מצהיבים אותו על ידי תפוחים אם מהני אופן זה דהצהבה להוציא מפסולא דאתרוג הירוק ככרתי [ועיין בספר קריינא דאיגרתא (אגרות מהקה"י) ח"א סי' ק"ג וסוסי' ק"ד]

ב. הנה לענין פסול דירוק ככרתי מצד פסול שינוי מראה משום הדר אליבא דהב"ח ודעימיה דיש

דנגמר פריו בתלוש וז"ל הספר עץ חיים בהל' לולב [סוף עמ' שנ"ד ועמ' שנ"ה] ואתרוגים הדומים לכרתי הבאים לפנינו כשרים אפילו לרבי יהודה כשחוזרין למראה שאר אתרוגים לאחר ששהו בכלי זמן מרובה דודאי גמרו בתלוש עכ"ל ונראה מזה דסבירא ליה דאה"נ דגמר בתלוש ואעפ"כ נכשר (ב) ולדעת העץ חיים לכאורה ליתא להקולא שכתבו הט"ז ודעימיה דסגי שסופו להצטייב עיין לעיל בסעיף ב' אות א' מש"כ שם דאם אינו ראייה על למפרע אין שייך להקל בנידון הט"ז [ולשון העץ חיים דכשרים כשחוזרין למראה אתרוג ושפיר איכא לפרושי דדוקא בחזרו הוא דמכשיר אבל אין מזה ראייה דיש לומר בטעמו כהמג"א דחיישינן שמא לא יחזור אך מכל מקום נראה כנ"ל מכח הראיות הנ"ל בסעיף ב' עיי"ש]

ו. (א) ויש חידוש בשיטה דס"ל דהוי גמר פרי בתלוש דסבירא להו דאעפ"כ מהני זה להכשיר [ועיין לקמן בסעיף ז' אם יש חולק על זה] ובסברא היה מקום לדון דשמא בעינן שגמר במחובר דפרי עץ הדר דאמר רחמנא היינו שצמח במחובר (ב) ויעוין בספר ארבעת המינים במילואים לדיני הדס אות ג' [עמ' רמ"ד] שהביא מכמה אחרונים נידון אם הדסים שצמחו בעציץ שאינו נקוב כשרים או פסולים עיי"ש אך יש לומר דהכא עדיפא מהתם כיון שעיקר גידולו במחובר ורק הגמר פרי בתלוש והוא גומר מכח מה שגדל במחובר (ג) ויש לעיין להפוסלים בהדס הנ"ל איך הדין בלא היה בהדס כשיעור ובהיותו במים לאחר תלישה צמח וגדל ונעשה כשיעור ובאמת שמשכחת לה אף בהדס כשיעור שגדל במים ואח"כ לפני שנתנו בלולב קצצו מלמטה לעשותו רק כשיעור ולא יותר ונמצא שהשלמת השיעור מכח מה שגדל במים בתלוש (ד) ועיין עוד לענין תרומות ומעשרות בירושלמי מעשרות פ"א ה"ב דף ב' ע"א בתאנים משיבחילו וברמב"ם פ"ב ממעשר ה"ה ועיין בתוספות בעירובין ס"ז ע"א ד"ה הטומן ובספר קיצור הלכות פרק א' דין י"א ובספר בירור הלכות עמ' ו'

ז. (א) ויש לעיין לדעת הט"ז ודעימיה דסבירא להו דהוא ראייה על למפרע אם יש להכריח מזה דסבירא להו דלו יצויר מציאות שנדע שגמר פריו רק לאחר כך אם יהא פסול או דיש לומר דמודו

מקום חשש בדבר אלא דמכל מקום יש לומר דהרי יש סוכרים דמהני גמר פרי בתלוש ושוה כוונת הראשונים בהצהבה ואף בט"ז דפליג מכל מקום מודה דלו יצויר גמר בתלוש מהני ורק שבמג"א ומשנ"ב אין הכרח לזה וצ"ב

ד. (א) אך באמת אף לענין גמר בתלוש יש לדון דשמא אין מועיל הצהבה שעל ידי תפוחים ותלוי זה מהו ענין גמר פרי האמור בהצהבה אם הכוונה לעצם הצבע דכל שלא קיבל צבע אתרוג זהו החסרון בגמר פרו או דהכוונה לאיזה גמר פנימי שבאתרוג וההצהבה הוא רק סימן לזה ומדברי הסוכרים דמהני עתיד להצהיב בפשוטו מוכח דסבירא להו דעיקר ענין הגמר אינו ההצהבה וההצהבה הוא רק בחינה להגמר (ב) והנה את"ל דגמר הכוונה לעצם הצבע יתכן מאוד דמהני אף על ידי תפוחים (ג) אך אם הוא איזה תכונה פנימית [ואפשר דיש ראייה כן מכמה פוסקים כנ"ל באות א'] אפשר דאין זה מועיל דהתפוחים עושים רק צבע ולא שינו בפנימיותו ומכל מקום אין זה מוכרע דשמא האי תכונה פנימית הוא בישול מסוים ושמא התפוחים גורמים בו בישול זה אך קשה להקל דמנא לן דגורמים בישול ולא רק צביעה ואף אם גורמים בישול שמא בעינן בישול כולו והתפוחים גורמים בישול רק בחלק החיצוני שהוא הסמוך להם [ה. ואולי המציאות היא שאתרוג שלא נגמר פרו לא יועילו לו תפוחים להצהיבו ואם כן שפיר הוה ראייה הצהבתו על ידי תפוחים דנגמר פרו אמנם להכשיר בזה צריך לברר אם כך המציאות ובאמת שאפילו אם כך המציאות מכל מקום יש מקום לומר דאין זה מספיק להתיר דמנין לנו דהדרגא דגמר פרי הנצרכת לשיוכל להיות צהוב על ידי תפוחים היא דרגא המספקת לגמר פרי דהכשר אתרוג ואין לנו אלא המבואר בראשונים דהחוזר מעצמו למראה אתרוג הוה ראייה שנגמר פרו אבל על ידי תפוחים אפילו אם נצרך לזה דרגא מסוימת של גמר פרי מכל מקום שמא סגי לזה בפחות משום דהתפוחים מסייעים [ורק אם יבררו שכל אתרוג שלא יהיה צהוב מעצמו אחר זמן רב אף על ידי תפוחים לא יהא צהוב יהיה אפשר לסמוך על זה להקל ורחוק לומר שכך המציאות]

בירוק פסול זה מסתבר ודאי דמהני הצהבה זו להכשיר שהרי משתנה על ידי זה צבע האתרוג עצמו ודומיא דהמבואר בב"ח דאם חזר בתלוש מראה האתרוג מירוק למראה כשר ואין סיבה שעל ידי תפוחים יהא הדין אחר אבל יש להעיר דלענין זה אם ישאר בו חלק שהוא ירוק ככרתי והוא בחוטמו פסול לשיטת הב"ח ודעימיה וכן באינו בחוטמו אם הוא רוב פוסל ואף במיעוט אי הוי מנומר פוסל ובפרטי דין מנומר בכמה מהאתרוג יהא המראות שעל ידי זה יחשב למנומר עיין בשו"ע סי' תרמ"ח סעיף י' ובמשנ"ב שם

[חלק ב] אם מועיל ההצהבה שעל ידי תפוחים להוציאו מדין ירוק ככרתי לגבי פסול דלאו גמר פרי שיש בירוק ככרתי

א. אמנם לענין פסולא דירוק ככרתי מצד דאינו גמר פרי בזה יש לדון דלא מהני מידי להצהיבו על ידי תפוחים דאמנם בראשונים ובפוסקים מבואר דאם חזר מראהו בתלוש למראה אתרוג שפיר הוה גמר פרי כנ"ל בסי' א' סעיפים ג' וד' מתוספות והרא"ש וטור ושו"ע וכן הוא בשאר אחרונים מסתבר דכל זה אם חוזר מעצמו למראה אתרוג אבל מה שחוזר על ידי תפוחים לכאורה מסתבר דהוה לענין זה כצבע בעלמא דאין לזה שייכות לגמר פרי שהרי גם כאן חוזר על ידי סיבה חיצונית

ב. ובביאור הא דבחזר מראהו בתלוש למראה אתרוג הוה גמר פרי עיין לעיל בענף ו' שנתבאר שם דמוכח בט"ז ומג"א ומשנ"ב דהוא משום דזה ראייה דכבר במחובר הוה גמר פרי ולא שעצם ההצהבה בתלוש הוא גמר פרי וגמר בתלוש ועיי"ש שכן גם שיטת החזו"א אבל שיטת המשכנ"י כנראה לא כן אלא דיתכן שרק בתלוש גמר והביאו שכן איתא בספר עץ חיים הנדמ"ח ועיי"ש שנתבאר דלכאורה מוכח בט"ז דאף ששיטתו כנ"ל דהוי זה גמר במחובר מכל מקום סבירא ליה דלו יצויר שגמר בתלוש נמי כשר עיי"ש ובמג"א ומשנ"ב אין ראייה כל כך בזה

ג. ולעניננו לענין הצהבה שעל ידי תפוחים יש לטעון דמסתבר דודאי הצהבה כזו אינה יכולה להיות ראייה שכבר גמר פרו למפרע ואם כן יש

בשמיחזי כמנומר שהמראות חריפים והבדלן רב אבל מה שמצוי הדבר בכל האתרוגים כשמתחילין להצהיב כזהב שיש כמה מקומות בשטחים נרחבים שעדיין ירוקים זה לא חשיב כמנומר דכולו מראה אחד וזוהי תמונתו כשמתחיל להצהיב (ב) ואפשר דבירוק וצהוב לכו"ע לא חשיב מנומר כיון דסוף הירוק להצהיב וכל הצהוב היה ירוק בתחילתו ודוקא במראות כשירות שאינן משתנות בטבען יש פוסלים דחשיב כמנומר עכ"ל

ה. ויש להעיר דלענין ירוק ככרתי את הקולא השניה שכתב לדון [וכתבה בתורת אפרש] ודאי שאין להקל זה בירוק ככרתי שהרי בריטב"א ובר"ן מפורש שיש דין מנומר בירוק ככרתי וכמובא לעיל בענף ה' ובקולא הראשונה שכתב לדון [וכתבה בתורת ודאי] לכאורה יש מקום לדון בה אף בירוק ככרתי אך יותר נראה דכיון דבראשונים מפורש לענין ירוק ככרתי דשייך בזה נימור ולא חילקו בדבר וכן הוב"ד הראשונים הנ"ל בכמה אחרונים [המשכנ"י ומשנ"ב וחזו"א] ולא אישתמיט לחד מינייהו לכתוב חידוש דין זה לכן לענין ירוק ככרתי נראה דקשה לחדש לדון צדדי קולא בזה [ורק מה שכן יש לדון להקל בזה הוא מטעם אחר לגמרי וכנ"ל בענף ה' והיינו לצרף כמה קולות והם שנפרש בר"ן וריטב"א כביאור המשכנות יעקב דס"ל דירוק ככרתי הוא ממראות הפסולים ואף על פי כן נסמוך להקל על שיטת המג"א ודעימיה דירוק ככרתי אינו ממראות הפסולים וגם נסמוך על המקילים במנומר במראות כשרים וכבר נתבאר לעיל בענף ה' דקשה לצרף כל זה להקל]

ו. וכל מה שיש מקום לדון בצדדי קולא הנ"ל הוא רק לענין נימור במראות של צהוב וירוק שלא ככרתי

הוספה

באמור בחלק ג' בענין ההצהבה שו"ר מש"כ בזה בשו"ת קנה בשם חלק ב' סימן ל' סעיף ה' עיי"ש וכמדומה שיש בזה בספר ארחות רבינו חלק ב' ואינו אצלי עתה

ו. אלא שבאמת לענין לצאת מחשש פסולא דירוק ככרתי מצד גמר פרי גם בלא להצהיבו על ידי תפוחים יש כמה קולות בדבר כמבואר לעיל בענף ב' עיי"ש ואם כן באיכא המבואר שם אלא שרוצה לצאת ידי חובה גם להב"ח ודעימיה דס"ל שיש בזה גם פסול שינוי מראה על זה מהני ההצהבה על ידי תפוחים וכנ"ל בחלק א'

ז. ולא עיינתי כראוי בכל האמור בחלק ב' וכתבתי רק להעיר

[חלק ג] בענין חשש מנומר במצהיב על ידי תפוחים

א. שמעתי להעיר דבהצהבה על ידי תפוחים אם לא מצהיב לגמרי משכחת לה שיהיה חשש דפסול מנומר והנה יש בענין זה שני חלוקות האחד באופן שנשארו מקומות שהוא ירוק ככרתי והשני שלא נשאר מקומות שהוא ירוק ככרתי אבל יש בו נימור של מראות על ידי שחלקו צהוב ובכמה מקומות הוא ירוק שלא ככרתי ובפרטי הדין בכמה מהאתרוג יהא מנומר שיחשב מנומר עיין בשו"ע סי' תרמ"ח סעיף י' ובמשנ"ב שם

ב. והנה לענין נימור במראות הירוקות ככרתי נתבאר באריכות לעיל בענף ה' כמה דיש כמה טעמים להחמיר בזה עיי"ש באורך [ובפרט דיש להוסיף דבכהאי גוונא שנשאר בו מראות ירוקות ככרתי בשיעור שיש בו דין מנומר אם כן יש לדון דלא הועיל כלל בהצהבה למידי דלסוברים דירוק ככרתי הוי שינוי מראה ודאי פסול ולסוברים דאינו שינוי מראה יש לדון דכל שמצהיבו על ידי תפוחים אין מזה תועלת כנ"ל בחלק ב' אך עיי"ש מש"כ בחלק ב' לדון דאינו מוכרע ולא עיינתי בזה כראוי]

ג. ולענין נימור בירוק שלא ככרתי הוא תלוי לכאורה במחלוקת הראשונים במנומר במראות כשרים והובא מזה לעיל בענף ה' סעיף ג' עיי"ש

ד. ושו"ר בספר חידושים וביאורים לסוכה סוסי' ו' [בד"ה נראה] שכתב וז"ל (א) נראה דאף להפוסלים מנומר ממראות כשרות דהיינו דוקא

סימן ב. בנידון הפוסקים בענין אתרוג פחות מכביצה אם פסולו רק משום דלאו נמר פרי הוא או גם משום הדר ונפיק"מ לדינא בזה ובענין אם הנידון בזה והנידון בפוסקים בפסול ירוק ככרתי אם פסול גם משום הדר תלויים זה בזה או דאינם תלויים זה בזה

עוד במשנ"ב סי' תרמ"ט ס"ק מ"ג] (ה) ובכף החיים סי' תרמ"ח ס"ק קכ"ט עיי"ש מכמה אחרונים (ו) ובאבני נזר או"ח סי' תפ"ב (ז) ובחזו"א או"ח סי' קמ"ח ס"ק ב' (ח) וזכרון שמואל סי' כ"ט סעיף י"ג

ענף ב. בענין שני דינים הנ"ל ירוק ככרתי אם פסול גם משום הדר ופחות מכביצה אם פסול גם משום הדר אם תלויים הם זה בזה יבאר במה שיש לדון בזה מסוגיין ובדברי הפוסקים בזה

[חלק א]

א. והנה לעיל בסימן א' הובא מחלוקת הפוסקים בפסולא דירוק ככרתי אם הוא רק משום דלאו גמר פרי או שהוא גם משום חסרון דהדר ונתבאר שם [עיי"ש בסימן א' ענפים ב' וג'] שורש מחלוקת הפוסקים בדין זה הוא דבגמ' בדף ל"א ע"ב סלקא דעתין דטעם רבי יהודה דפוסל בזה הוא משום הדר והקשו על זה בגמ' דבכרייתא דאתרוג היבש מוכח דרבי יהודה ס"ל דלא בעינן הדר באתרוג ולכן מסקנת הגמ' דטעם רבי יהודה הפוסל בירוק הוא משום דלאו גמר פרי ופליגי הפוסקים אם כיון דלמסקנא טעם רבי יהודה משום גמר פרי ולא משום הדר אם כן אין בזה או פסול הדר או דכל זה דוקא לרבי יהודה אבל לדידן דסבירא לן דבעינן הדר באתרוג אם יש לפסול בזה גם משום הדר וכמו בסלקא דעתין דהגמ' [ומכל מקום ודאי דגם משום גמר פרי פסול]

ב. ולעיל בסימן זה [סימן ב'] בענף א' הובא נידון הפוסקים לענין פסולא דאתרוג פחות מכביצה דגם כן הנידון בכה"ג האם כיוון דמסקינן דטעם רבי יהודה משום גמר פרי ולא משום הדר אם כן יש בזה רק פסול משום גמר פרי או דכל זה רק לרבי יהודה אבל לדידן יש בזה גם פסול הדר וכמו

ענף א. נידון הפוסקים בפסול דאתרוג פחות מכביצה אם הוא רק משום דלאו גמר פרי או גם משום הדר והנפק"מ לדינא בזה וביאור שורש הנידון ועוד בביאור הנידון הנ"ל בסימן א' לירוק ככרתי באופן שכן נגמר פרי

א. במתניתין ל"ד ע"ב דשיעור אתרוג הקטן רבי מאיר אומר כאגוז רבי יהודה אומר כביצה

ב. ובגמ' ל"א ע"ב פירשו בתחילה דטעמיה דרבי יהודה דמצריך כביצה משום הדר אלא דמכח הקושיא דהא רבי יהודה בכרייתא ס"ל דאין צריך הדר באתרוג לכן דחו ביאור הנ"ל בטעם רבי יהודה דמצריך כביצה ופירשו דטעמו משום דבעינן גמר פרי

ג. ונחלקו הפוסקים בענין זה האם לפי זה לדינא אין פסולו דאתרוג הקטן אלא משום גמר פרי או דילמא לדידן דקיי"ל דבעינן הדר אית באתרוג הקטן תרי פסולי חדא משום הדר וחדא משום גמר פרי והנפק"מ לדינא בזה מבואר בפוסקים לענין אתרוג שהיה בו כשיעור ואחר כך נצטמק דאי משום גמר פרי כשר ואי קטן לא הוי הדר פסול אף שהיה בו בתחילה כשיעור [עוד מבואר בחלק מהפוסקים לתלות בזה דין אתרוג חסר שכשר בשאר ימים איך הדין אם על ידי שנחסר לא נשאר בו כביצה]

ד. ועיין בנידון זה לענין פחות מכביצה (א) בחיי אדם כלל קנ"א סעיף ט"ז ובנשמת אדם שם ס"ק ו' (ב) ובכרעק"א לשו"ע בסי' תרמ"ט על דברי המג"א בס"ק כ"ז [בשו"ע הרגיל לא נדפס ונדפס בשו"ע עם רעק"א השלם] (ג) ובביכורי יעקב סי' תרמ"ח ס"ק מ"ט וס"ק נ"א (ד) ומשנ"ב סי' תרמ"ח סעיף כ"ב בביאור הלכה ד"ה פחות מכביצה [ועיין

ואכמ"ל] ואילו לענין פחות מכביצה כתב הנשמת אדם הנ"ל להוכיח מהטור בסי' תרמ"ט להחמיר עיי"ש וצ"ב

ה. ולכאורה צ"ע טובא בדברי הפוסקים המחלקים לדינא בין נידונים אלו שלכאורה שורש נידונים אלו שווה

ו. ואולי צ"ל דסבירא להו בזה דבנידון אם לדידן יש לפסול גם משום הדר אין הכרח לכלול שני נידוני הגמ' לירוק ולקטן בחדא מחתא ויש לחלק בין הענינים אך צ"ב אמאי לחלק בזה דלכאורה אין ראייה מגמ' לחלק כן

ענף ג. בראיית החזו"א להקל בשני נידונים הנ"ל דירוק ככרתי באופן שאין חסרון דגמר פרי ובהיה בו כשיעור ונתקטן

א. בטעמו דרבי יהודה בפסולי דירוק ככרתי ואתרוג הקטן מכביצה דבגמ' בסלקא דעתין פירשו טעמו דרבי יהודה דפוסל משום חסרון הדר ודחו משום דבברייתא מבואר דרבי יהודה לא מצריך הדר באתרוג מדמכשיר באתרוג היבש ולכן פירשו טעמו דרבי יהודה בפסולים אלו משום דלאו גמר פירא והובא שם מחלוקת הפוסקים לדידן דקיימא לן דבעינן הדר באתרוג ואתרוג היבש פסול אם בירוק ככרתי ובקטן יש גם פסול דחסרון הדר או לא ועיי"ש הנפק"מ לדינא בזה

ב. הנה בחזו"א בסימן קמ"ח ס"ק ב' בנידון דאתרוג פחות מכביצה ובסימן קמ"ח ס"ק ג' בנידון באתרוג ירוק ככרתי כתב להביא ראייה דאין בזה חסרון מצד הדר דהרי רבי מאיר מכשיר באתרוג ירוק ככרתי ובקטן מכביצה ויש בו כאגוז ורבי יהודה פליג עליה משום דלאו גמר פירא בלבד ואיך בידינו להוסיף לחלוק על רבי מאיר משום חסרון הדר מאי דלא אשכחן תנא דפליג עליה עכ"ד

ג. ולכאורה ראיית החזו"א תלויה במה שיש לברר רבי מאיר האם מצריך הדר באתרוג דאם תמצי לומר דמצריך אם כן ראיית החזו"א אלימא טובא אבל את"ל דלא מצריך רבי מאיר הדר באתרוג לכאורה אין מובן הראייה דמאי עדיפא מדרבי יהודה דמפורש בגמ' דלא פוסל בירוק ככרתי ובקטן

בסלקא דעתין דהגמ' [ומכל מקום ודאי דגם משום גמר פרי פסול]

ג. ועיין בנשמת אדם כלל קנ"א ס"ק ו' שהעיר דדומים הני שני נידונים הנ"ל בירוק ובפחות מכביצה בשורש הספק וכמש"נ

ד. ובאמת בחזו"א באו"ח סימן קמ"ח ס"ק ב' וס"ק ג' מבואר בשני הנידונים דעתו להכשיר מאותו הסיבה דס"ל דלפי העולה מן הסוגיא למסקנא אין בזה חשש ועיין מש"כ בזה לקמן בענף ג'

[חלק ב]

א. אמנם יש להעיר דהחיי אדם בכלל קנ"א סעיפים י"א וט"ו פסק בפשיטות להקל לענין ירוק ככרתי דאין זה חסרון בהדר ורק בגמר פירי ושלכן בהתחיל להוריק כשר עיי"ש ואילו שם בסמוך בסעיף ט"ז פסק לענין אתרוג שהיה בו כביצה ואח"כ נצטמק דפסול משום דאף דאין בזה חסרון דגמר פירי מכל מקום פסול מטעם הדר ועיין מש"כ בזה בנשמת אדם שם בס"ק ו' וכנראה דבכל נידון פסק כפי שבאותו נידון איכא ראיות מהראשונים והפוסקים ולא עיינתי בזה כראוי

ב. וכן המשנ"ב בסי' תרמ"ח ס"ק ס"ה ובשעה"צ שם באות ס"ט פסק לענין ירוק ככרתי בפשיטות כהמקילים דאין בזה פסול דהדר [ועיין מש"כ לעיל בסימן א' ענף ד' בדעת המשנ"ב בזה] ואילו לענין היה בו כשיעור ונצטמק פסק בסי' תרמ"ח סעיף כ"ב בביאור הלכה בד"ה פסול כתב לפסול בזה ושם אין לו אחר יטלנו בלא ברכה וצ"ב בזה

ג. וגם בדעת המג"א בזה יש להעיר דבמג"א בסי' תרמ"ח ס"ק כ"ג מיקל לענין ירוק ככרתי ומדברי המג"א בסי' תרמ"ט ס"ק כ"ז הוכיח בנשמת אדם להחמיר לענין פחות מכביצה [ועיין גם ברעק"א הנ"ל בסי' ה' סעיף ד']

ד. ואפשר דגם בדברי הטור יש להעיר בענין דבכוונת הטור בסי' תרמ"ח פירש הט"ז שם דכיוון הטור בלשונו שם להקל לענין ירוק בזה [מיהו בב"ח סובר דאין ראייה מהטור שם להקל ועיין מש"כ בזה לעיל בסימן א' ענף ג' סעיף ו']

באתרוג [באמת הדחיות שכתוב כאן בסעיף זה לשני הראיות הנ"ל הם בדוחק גדול וקשה מאוד לקבל זה ונכתב בעיקר כדי ליישב בדוחק שיטת האחרונים החולקים בזה]

ענף ד. במה שיש לדון בנ"ל מסוגיית הגמ' בדין אתרוג הגדול

א. ובעיקר הדבר אם הדברים שבסלקא דעתין פירשו בגמ' דלרבי יהודה פסולם משום חסרון הדר ולמסקנא דחו משום דרבי יהודה לא מצריך הדר באתרוג אם לומר דמכל מקום לדין דבעינן הדר באתרוג יש לפוסלם גם משום הדר יש להביא בזה שהרי בגמ' דנו על דרך זה לעוד אופן והוא באתרוג הגדול שלא יכול ליטול שנים בידו אחת דתנן בדף ל"ד ע"ב דרבי יהודה פוסל ורבי יוסי מכשיר ולסלקא דעתין בגמ' טעמו דרבי יהודה לפסול משום חסרון הדר ומסקינן דאינו מטעם זה אלא שמא יפול ויפסל עיי"ש

ב. והנה בזה קיימא לן כרבי יוסי דמכשיר וחזינן דאף על גב דקיימא לן דבעינן הדר באתרוג כשר בזה ושמע מינה דלפי האמת לא חשיב זה חסרון הדר אף שלסלקא דעתין פירשו בטעמו דרבי יהודה משום חסרון הדר ואף שיתכן לחלק בין הענינים דשאני הכא שלפי כללי הפסק בין התנאים המבוארים בעירובין מ"ו ע"ב יש לנו לפסוק להכשיר לגמרי מכל מקום יתכן דיש מזה קצת סימוכין לדברי החזון איש

השלמה

שו"ר עוד בענינים אלו בשו"ת אבני נזר או"ח סימן תפ"ב עיי"ש

מכביצה משום הדר ומכל מקום דנו הפוסקים שמא לדין דמצרכינן הדר באתרוג חמיר טפי

ד. ויתכן דיש להביא ראייה דמצריך רבי מאיר הדר באתרוג מדתנן סתמא בדף ל"ד ע"ב דאתרוג היבש פסול וטעם פסולו מבואר בגמ' בדף ל"א דהוא משום חסרון הדר וקיימא לן בסנהדרין פ"ו ע"א ושאר דוכתי סתם משנה רבי מאיר ועוד דבמתניתין ל"ד ע"ב אהה דתנן אתרוג היבש פסול לא הובא חולק ואילו באתרוג ירוק ככרתי דתנן דרבי יהודה פוסל קתני דרבי מאיר מכשיר ואת"ל דהכשרו דרבי מאיר בירוק ככרתי ובקטן מכביצה הוא מיוסד על זה דלא בעינן הדר באתרוג אם כן בהכרח דפליג גם על פסולא דרישא דמתניתין באתרוג היבש ויקשה דאם כן אמאי לא תנן שם גם כן דרבי מאיר מכשיר אלא שמע מינה דרבי מאיר דמכשיר בירוק ככרתי וקטן מכביצה הוא אף אם יבש פסול ובעינן הדר באתרוג ומשום דירוק ככרתי וקטן מכביצה לא חשיבי חסרון הדר ועל זה מוסיף החזו"א דאם כן כיון דאיהו סבירא ליה דאין ירוק ככרתי וקטן מכביצה חסרון הדר ורבי יהודה לא פליג בהא אין בידינו להמציא מחלוקת על דבריו בזה

ה. ובשני הראיות הנ"ל בסעיף קודם דרבי מאיר מצריך הדר באתרוג יש לדון אם הם הכרח דראיה ראשונה יש לדון אם האי כללא דסתם משנה רבי מאיר הוא במוחלט דהא איכא דוכתי כמדומה שאינו כן ועל הראיה השניה יש לדון דדילמא קתני פלוגתא בסיפא והוא הדין לרישא ומכל מקום כיון שאין הכרח לחדש כן יתכן דיותר ראוי לומר דדברים כפשטן דרבי מאיר דמכשיר באתרוג הירוק ככרתי והקטן מכביצה הוא אף אם בעינן הדר